

Ikitaabo kye' Ndondeko Indangiriro

Yiki kitaabo kikayandikwa na Musa, kinayerekiini ngiisi kwo Rurema akabumba byoshi ibiri ho, kiri na balya bandu ba mbere, Hadamu na Heeva. Yabo bombi, icyanya bakagira icyaha imbere lya Rurema, abandu abakayiji butwa, banabihuuka bweneene. Kyanatuma Rurema agabindikira ikihugo kyoshi no'mwijulire gwa'miiji, anakiza naaho Nuhu na beene wage, kuguma ne'bitugwa ne'nyamiishwa, ku njira ya'mashuba mahamu.

Ha nyuma, Rurema anatoola Hiburahimu kwo ye gaaba yishe wa'bandu baage, Abahisira-heeri. Na ku njira yo'yo Hiburahimu, Rurema anagashaanira na'bandi booshi ba mu kihugo. Anakoleesa kiri na'bandu ba mwi'kondo lya Hiburahimu, kuli kudeta umwana wage wa Hisake, na mwijukulu wage wa Yakobo, kuguma na bagala Yakobo ikumi na babiri. Ku mbeka ye'kitaabo, yabo beene Hiburahimu banagendi shumbika i Miisiri.

Mu yiki kitaabo kye'Ndondeko, ubugira kingi, umwana wa kabiri ye kakuzibwa ukuhima umukulu. Ku mugani, kundu Kahini ye wâli fula, haliko Rurema akakuza mulumuna wage wa Seeti. Na kundu Yafeti ye wâli fula, anakuza mulumuna wage wa Sheemu. Kwo na kwokwo, anakuza na Hisake ukuhima mukulu wage

wa Hishimaheeri; anakuza Yakobo ukuhima mukulu wage wa Hesahu; anakuza Yuda bo na Yusefu ukuhima bakulu baabo; anakuza Hifurahimu ukuhima mukulu wage wa Manaasi. Yibyo biyerekiini kwo Rurema ali mu kuzania nga ngiisi kwo asiimiri, buzira kukundirira.

Muziizi muguma gwi'sikamiro guli mu Ndondeko 1.1: «Ku ndondeko, Rurema akabumba igulu ne'kihugo.»

Íbiri mwo ku bwofi

- a) Indondeko ya byoshi íbiri mu kihugo (1.1-11.1-9)
- b) Hiburahimu (11.10-20.18)
- c) Hisake (21-26)
- d) Yakobo (27-37)
- e) Yusefu (37-50)

Imyazi yo'kubumbwa kwe'kihugo

(1.1-2.3)

Rurema abumba igulu ne'kihugo

¹ Ku ndondeko, Rurema akabumba igulu ne'kihugo. ² Ikihugo kyâli riiri kimaata, kitanâli riiri ne'njusho yoshi. Ikihulu namudidi kyâli yidisiri hi'gulu lya'mabenga ga'miiji. No'mutima gwa Rurema gwâli kizi leera hi'gulu lyago.

³ Rurema anakyula: «Umulengeerwe gube ho.*» Kwokwo, umulengeerwe gwanayami ba ho. ⁴ Rurema anabona kwo guli mwija, anaguhandula ne'kihulu. ⁵ Yugwo mulengeerwe, Rurema anaguyinika iziina Bukiiri. Ne'kihulu, anakiyinika iziina Bushigi. Akabigingwe

* **1:3** 1.3 2 Bakorindo 4.6.

kanalenga, bwanakya shesheezi. Yulwo lwo lukaba lusiku lwa mbere.

⁶ Rurema anashubi kyula: «Ha kati ka'miiji, habe ikyanyaanya, gira kihandule amiiji ágali hi'gulu, na ágali haashi.» ⁷ Kwokwo, kirya kyanyaanya kyanaba ho. Yago miiji gombi, kyanagahandula. Maguma ganasigala hi'gulu mu kyanyaanya. Na'gandi ganabeera mwi'dako lyakyo. ⁸ Yikyo kyanyaanya, Rurema anakiyinka iziina Igulu. Akabigingwe kanalenga, bwanakya shesheezi. Lwo lukaba lusiku lwa kabiri.

⁹ Rurema anashubi kyula: «Amiiji ágali mwi'dako, gayigushe haguma, halinde haboneke áhayumiri.» Kwanaba kwo bigaaba.

¹⁰ Áhayumiri, Rurema anahayinika iziina Idaho. Na ha'miiji gakayigusha, anahayinika iziina Nyaaja. Ikyanya Rurema akagira kwokwo, anabona kwo biri biija.

¹¹ Rurema anashubi kyula: «Idaho limeze imbuto za ngiisi mulala. Imbuto nguma zikizi ba ne'ndete. Habe ne'biti byo'kutongeka kwe'bitumbwe íbiri mwe'ndete, halinde zikizi meza ibindi.» Kwanaba kwo bigaaba. ¹² Lirya idaho lyanameza ngiisi mulala gwe'mbuto íziri ne'ndete. Lyanameza na ngiisi biti íbiri mu tongeka kwe'bitumbwe íbiri mwe'ndete, halinde byanakizi meza ibindi. Yizo mbuto, na yibyo biti byoshi, iri Rurema akayusa ukubibumba, anabona kwo biri biija. ¹³ Akabigingwe kanalenga, bwanakya shesheezi. Lwo lukaba lusiku lwa kashatu.

¹⁴ Rurema anashubi kyula: «Kwi'gulu, kukizi ba imirengeerwe, gira ikizi handula ubukiiri

no'bushigi. Iyo mirengeerwe ikizi ba kalangikizo ko'kuyerekana ibyanya bye'siku ngulu, na bye'mirege-rege, na bye'myaka. ¹⁵ Iyo mirengeerwe iri kwi'gulu, ikizi tanguulira ikihugo.» Kwanaba kwo bigaaba. ¹⁶ Akatee gira imirengeerwe mihamu. Muguma guli mu kizi tanguula bweneene mu bukiiri. Ugwabo guli mu kizi moleka bushigi. Na kwakundi, anagira ne'ndonde. ¹⁷ Iyo mirengeerwe yoshi, ibikatuma Rurema akagibiika kwi'gulu, gira ikizi tanguulira ikihugo. ¹⁸ Ee! Ikizi tanguula ubukiiri, ikizi moleka na bushigi. Kwokwo, ikizi handula umulengeerwe ne'kihulu. Iyo mirengeerwe, iri Rurema akayusa ukugibumba, anabona kwo iri miija. ¹⁹ Akabigingwe kanalenga, bwanakya shesheezi. Lwo lukaba lusiku lwa kana.

²⁰ Rurema anashubi kyula: «Mu nyaaja, muvubuke ngiisi mulala gwe'fwi, kwo ziri ngumaana. Na mu kyanyaanya, mukizi purumuka utunyuni.» ²¹ Kwokwo, mu nyaaja, Rurema analema mwo babitaatalwe be'fwi. Analema na ngiisi bindi biremwa byoshi, byanakizi yoleka-yoleka mwo. Yibyoy biremwa biri mu kizi vubuka mwo, ukukulikirana ne'milala yabyo. Analema ne'milala yoshi yo'tunyuni. Yibyoy byoshi, ikyanya Rurema akayusa ukubibumba, anabona kwo biri biija.

²² Yibyoy byoshi, Rurema anabigashaanira, anabwira ifwi, ti: «Mukizi butana, halinde muyushuuke, munakwire mu nyaaja. No'tunyuni natwo, tuluguuke mu kihugo.» ²³ Akabigingwe kanalenga, bwanakya shesheezi. Lwo lukaba lusiku lwa kataanu.

24 Rurema anashubi kyula: «Ikihugo kiyijule mwo ngiisi mulala gwe'biremwa, binakizi butana, ngiisi mulala kwagwo-kwagwo. Haboneke ibitugwa, ne'bizimu, na íbiri mu yibulula, kiri ne'nyamiishwa.» Kwanaba kwo bigaaba. 25 Iyo milala yoshi ye'nyamiishwa, na ye'bitugwa, na ye'bizimu, na ya íbiri mu yibulula, Rurema ye kabibumba. Ne'ri akayusa ukubibumba, anabona kwo biri biija.

26 Ha nyuma, Rurema anashubi kyula: «Tubumbage abandu, babe nga ngiisi kwo tuli, halinde batushushe. Babe batwali be'kihugo na íbikiri mwo byoshi, nge'fwi, no'tunyuni, ne'bitugwa, ne'bizimu, na íbiri mu yibulula.»

27 Kwokwo, Rurema anabumba abandu ku njusho yage.

Akababumba mushosi no'mukazi.†

Ku yeyo njusho yage, kwo akababumba.

28 Yabo bandu, iri Rurema akayusa ukubabumba, anabagashaanira mu kubabwira: «Mukizi buta, munayushuuke, halinde mukwire mu mahanga gooshi. Munabe mwe batwali baago, na'be'fwi, na bo'tunyuni, na'ba ngiisi kiremwa kyoshi íkiri mwo'bugumaana, kinabe kiri mu genda kwi'daho.»

29 Rurema anashubi deta: «Mu kihugo, ngiisi mbuto íri ne'ndete, na ngiisi kiti íkiri mu tongeka kwe'bitumbwe, namúheereza byo. Yibyo byoshi, byo byokulya biinyu.

30 «Haliko inyamiishwa zooshi, ne'bitugwa byoshi, byohe bigakizi liisa ibyasi. Kiri

† 1:27 1.27 Mataayo 19.4; Mariko 10.6.

no'tunyuni, na íbiri mu yibulula, na ngiisi kindi kiremwa kyoshi kigumaana, nabyo bigakizi liisa ibyasi.» Kwanaba kwo bigaaba.

³¹ Yibyo byoshi, iri Rurema akayusa uku-bibumba, anabona kwo biri biija. Akabigingwe kanalenga, bwanakya shesheezi. Lwo lukaba lusiku lwa kalindatu.

2

¹ Igulu ne'kihugo, na byoshi íbiri mwo, kwokwo kwo Rurema akabirema. ² Ne'ri akayusagya ukulema byoshi, ku lusiku lwa kalinda analuhuuka.* ³ Mukuba, âli mali yusa ukulema byoshi, kyanatuma agataluula yulwo lusiku lwa kalinda mu zaabo, analugashaanira.

Imyazi ya Hadamu

(2.4–5.32)

Rurema agira indalo ye'Hedeni

⁴ Igulu ne'kihugo, ikyanya bikalemwa, kwoku kwo bikaba. Ikyanya Nahano Rurema akabirema, ⁵ mu kihugo, ndaayo mbuto íyâli zaazi mera, ndaanakyo kindu kiri ne'kiguma íkyâli zaazi ba ho. Mukuba, Nahano Rurema atâli zaazi niesa invula. Hatanâli riiri umundu wo'kulima idaho. ⁶ Kundu kwokwo, mwi'daho mwanakizi shyoka utudota, twanakizi linywisa lyoshi.

⁷ Mu luvu, mwo Nahano Rurema akabumba umushosi, anamúfuuhira umuuka mu mazuulu. Uyo mushosi, anaba kiremwa kigumaana.†

* **2:2** 2.2 Baheburaniya 4.4. † **2:7** 2.7 1 Bakorindo 15.45.

⁸ Ha nyuma, Nahano Rurema anabyala indalo i Hedeni, uluhande lwe'sheere, anagibi-ika mwo'yo mundu. ⁹ Rurema anamezagya ngiisi milala ye'biti. Byâli buyahiri, byanâli hiiti ibitumbwe binunu. Mwomwo, mwâli riiri ne'kiti kyo'kuleeta ubulamu, kiri ne'kiti kyo'kumenyeesa abandu amiija na'mabi.

¹⁰ Mwi'yo ndalo, mwâli riiri no'lwiji, lwanâli kizi ginywisa. Imunda lwâli kizi hingira, lwan-abereka mwe'nyijji zina. ¹¹ Ulwiji lwa mbere luli mu buuzibwa Pishooni. Lwo luzungulusiri mu kihugo kyoshi kye'Havila. Yikyo kihugo, kiri mwe'nooro. ¹² Na kwakundi, muli no'mubadu úguli mu detwa bedola. Muli na'mabuye miija, ágali mu detwa honikisi.

¹³ Ulwiji lwa kabiri luli mu buuzibwa Gihooni. Luzungulusiri mu kihugo kyoshi kye'Kuushi. ¹⁴ Ulwiji lwa kashatu luli mu buuzibwa Tigire. Luli mu hingira uluhande lwe'sheere lwe'kihugo kye'Hasuriya. Ulwiji lwa kana luli mu buuzibwa Hefuraati.

¹⁵ Na ibitumiri Nahano Rurema akabiika uyo mushosi mu ndalo ye'Hedeni, gira akizi gilima, anakizi gilanga. ¹⁶ Nahano Rurema anamúbwira kwokuno: «Mwi'yi ndalo, uhangwirwi ukukizi lya ibitumbwe bye'biti byoshi. ¹⁷ Si ibitumbwe bye'kiti kyo'kumenyeesa amiija na'mabi, utakolwagwa kwo wabilya. Ulusiku lwo ugabilya kwo, ku kasiisa ugaafwa.»

¹⁸ Ha nyuma, Nahano Rurema anayidesa: «Uyu mushosi, butali bwija kwo atuulage yenyene. Ngamúgirira umutabaazi.»

¹⁹ Kwokwo, Nahano Rurema anayabiira uluvu, analema mwo ngiisi mulala gwe'nyamiishwa, na gwo'tunyuni, útuli mu balala mu kyanyaanya. Anabileetera umushosi, gira alole ngiisi kwo agabiyinika amaziina. Yibyo biremwa byoshi, ngiisi maziina go akabiyinika, ganaba go maziina gaabyo. ²⁰ Kwokwo, ibitugwa byoshi, ne'nyamiishwa zooshi, no'tunyuni twoshi, uyo mushosi ye kabiyinika amaziina. Si ku luhande lwage, hatâli zaazi boneka umutabaazi úmukwiriiri.

²¹ Kwokwo, uyo mushosi, Nahano Rurema anamúbiika mwi'ro lya'kahondo-hondo. Ne'ri akaba aki huniiri, Nahano Rurema anamúlyosa mwo'lubavu luguma, anahashubaania ne'minyofu. ²² Lulya lubavu, Nahano Rurema analubumba mwo'mukazi. Ne'kyanya akamúleeta imunda umushosi, ²³ mbu amúbonage, ti:

«Yonago! Uyu, ali ivuha lya mu mavuha gaani, anali munyofu gwa mu minyofu yani.

Bwo alyosibwa mu mushosi,

kyo kitumiri agakizi buuzibwa Mukazi.»

²⁴ Ku yukwo, umushosi agaasiga yishe na nyina, anayibiike ku mukaage. Na bombi, banabe bakola magala maguma.‡

²⁵ Uyo mushosi bo na mukaage, bombi bâli riiri bukondwe, batanâli kizi gwatwa ne'shoni.

3

Hadamu na Heeva bagira ikyaha

‡ 2:24 2.24 Mataayo 19.5; Mariko 10.6-7; 1 Bakorindo 6.16; Bahefeso 5.31.

¹ Mu nyamiishwa zooshi zo Nahano Rurema akabumba, umujoka gwo gwâli riiri mulyalya. Yugwo mujoka, gwanayiji bwira umukazi kwokuno: «Ewe! Ngiisi kiti ikiri mwi'no ndalo, ka Rurema akadeta kwo mutakizi lya ku bitumbwe byakyo?»

² Uyo mukazi, ti: «Ibitumbwe bye'biti byoshi ibiri mwi'no ndalo, tuhangwirwi ukukizi bilya.

³ Si akadeta naaho kwe'bitumbwe bye'kiti ikiri ha kati kaayo, byoki tutakolwe kwo twabilya kwo. Kiri no'kukihuma kwo, tutahangwirwi. Mango twakihuma kwo, tugaafwa.»

⁴ Gulya mujoka, ti: «Aahabi! Mutagaafwa.

⁵ Ibitumiri Rurema akadeta kwokwo, bwo ayiji kwo mango mwalya ku bitumbwe byakyo, amasu giinyu gagahumuuka. Munabe nga Rurema, mu kukizi menya amiija na'mabi.»

⁶ Uyo mukazi, anabona kwe'bitumbwe bya kirya kiti bibuyahiri bweneene, anabona kwo byanganuna mu kanwa. Na kwakundi, byanganabaleetera ubumenyi. Nguye, ku yiby bitumbwe, anadotola kiguma, anakilya kwo. Na bwo ali riiri na yiba, kyanatuma agamufumbadika kyo, naye analya.

⁷ Lyeryo yabo bombi, amasu gaabo ganayami humuuka, banayibona kwo bali bukondwe. Kyanatuma bagayihangira ibibabi bye'kiti kyo'mutiini, banabikenyera.

⁸ Mwi'yo ndalo, iri hakaba kakola kabigingwe, uyo mushosi bo na mukaage banayuvwa ish-wagala za Nahano Rurema. Iri bakayuvwa kwokwo, banayami gendi yifulika mu biti, gira

atababone. ⁹ Kundu kwokwo, Nahano Rurema anamúhamagala, ti: «Ulyagagi hayi?»

¹⁰ Na wa naye, ti: «Nayuvwa ishwagala zaawe hano mu ndalo, nanayoboza, bwo ngola bukondwe. Kwokwo, nanayibisha.»

¹¹ Rurema, ti: «Nyandagi keera úwakubwira kwo ukola bukondwe? Kirya kiti kyo n'gakulahiza kwo, ka keera walya ku bitumbwe byakyo?»

¹² Na wa naye, ti: «E waliha, ulya mukazi ye ukandeetera, ye wambeereza ikitumbwe, nanalya.»

¹³ Nahano Rurema anabuuza umukazi: «Maki gano wagira?» Naye, ti: «Gulya mujoka gwo gwandeba, nanalya.»

Rurema ahana umujoka, na Hadamu bo na mukaage

¹⁴ Gulya mujoka, Nahano Rurema anagubwira: «Bwo wagira kwoku, we koli daasirwi ukuhima ibitugwa byoshi, ne'nyamiishwa zooshi.

Ukola ugakizi gendeesa ibunda isiku zaawe zooshi,
unakola ugakizi lya uluvu.

¹⁵ Mwe no'yu mukazi, ngolaga ngabiika ubugoma ha kati kiinyu,
kiri na ha kati ke'kibusi kyawe ne'kye'mwage.

Agakizi kufutira kwi'twe.

Naawe, unakizi múkomera ku kasiizira.»

¹⁶ Uyo mukazi, Rurema anabuli múbwira: «Mu kubuta, ngakizi kuyushuulira umukero, unakizi buta abaana ku bulyanirwe.

Ugakizi yifwija yibalo.

Ye gaanaba mutwali wawe.»

¹⁷ Ha nyuma, Rurema anabwira Hadamu:
«N'gakulahiza kwo utalye ku yiki kiti.

Kundu kwokwo, wasimbaha mukaawe,
wanalya ku bitumbwe byakyo.

Ku yukwo, idaho likoli daasirwi hi'gulu
lyawe.

Kwokwo, isiku zaawe zooshi ukola ugakizi yi-
tubanula kwi'daho,
halinde ulonge ibyokulya.

¹⁸ Hi'gulu lyawe, idaho likola ligakizi meza imi-
genge, ne'mihanda-njovu.

Kundu kwokwo, ugakizi yimbula, byo
ugaalya.

¹⁹ Mu kulonga ibyokulya, ugakizi shaha ikyuya,
halinde ukuhisa ku kyanya ugagalukira
mwi'daho.

Mukuba, mwi'daho mwo ukalyosibwa,
munali mwo ugashubi galukira.»

²⁰ Hadamu, (kuli kudeta: mundu), anayinika
mukaage iziina Heeva,* bwo ye nyina wa'bandu
booshi. ²¹ Hadamu bo na mukaage, Nahano
Rurema anabagirira ibyambalwa mu mbu, an-
abayambika byo.

Rurema ayimula Hadamu na Heeva mu ndalo

²² Nahano Rurema anashubi deta:
«Bwo'mundu akoli sobanukiirwi na'miija
na'mabi, akola nga muguma witu. Aahago!
Tumúhangirire, atayiji kengeera alya

* **3:20** 3.20 Heeva Mu kiheburaniya, yiri iziina, liri mu yuvwikana nga «bugumaana».

ibitumbwe bye'kiti kyo'bulamu. Mukuba, mango akilya, lyo agaalama imyaka ne'myakuula.»

²³ Kwokwo, Rurema anayami yimula Hadamu mu ndalo ye'Hedeni, gira akizi gendi lima idaho. Lyo na lyeryo, akabumbwa mwo.

²⁴ Ha nyuma, Rurema anabiika bamakerubi† uluhande lwe'sheere lwe'ndalo. Anabiika ne'ngooti iri mu kyemula nga mbigi zo'muliro. Iyo ngooti, yâli kizi langa injira yo'kugenda iwa kirya kiti kyo'bulamu.

4

Kahini na Habeeri

¹ Hadamu anamenyana na mukaage Heeva. Ne'kyanya Heeva akaheeka inda, anabuta Kahini, anadeta: «Keera nabuta umwana wo'butabana ku butabaazi bwa Nahano.»

² Ha nyuma, Heeva anashubi buta mulumuna wa Kahini, ye Habeeri. Uyo Habeeri, âli riiri mutuuzi we'bibuzi. Na Kahini, âli riiri mulimi.

³ Isiku, iri zikalengerana, Kahini anatangira Nahano ku mimbu yage, libe ituulo.

⁴ Habeeri naye, mu bibuzi byage, anayabiira mwo íbishishiri, íbikatangi butwa, anabitangira Nahano, libe ituulo.

Nahano anasimiisibwa na Habeeri ni'tuulo lyage.* ⁵ Si atanasimiisibwa na Kahini yehe, ni'tuulo lyage. Ku yukwo, uyo Kahini, umutima gwage gwanakizi hiira. Kiri na'malanga gaage, ganaba gakoli zizibiiri.

† 3:24 3.24 bamakerubi Biremwa bye'bingisho-ngisho. Bishushiri inyamiishwa íhiiti ibyubi, binahiiti itwe nga lya mundu. * 4:4 4.4 Baheburaniya 11.4.

⁶ Nahano anabuuzagya Kahini: «Kituma kiki umutima gwawe gwasiriira? Na kituma kiki ukoli zizibiiri? ⁷ Aaho! Iri wangakizi kola amiija, ka utangayemeererwa? Halikago, iri wanggalahira, ikyaha kikoli kuyiteziri ha mulyango, kinali mu kuyifwija. Kundu kwokwo, ukwaniini ukihime.»

⁸ Lusiku luguma, Kahini anabwira mulumuna wage wa Habeeri, ti: «Ewe! Tugendi tanduula imbingiro.» Yabo bombi, iri bakaba keera bahikaga yo, lyeryo Kahini anabirigisha mulumuna wage, anayami múyita.†

⁹ Ha nyuma, uyo Kahini, Nahano anamúbuuza: «E Kahini, mulumuna wawe wa Habeeri alyagagi hayi?» Na wa naye, ti: «Ndayiji! Ka nie mulaazi wage?»

¹⁰ Nahano anashubi múbuuza: «E Kahini, makagi gano wagira? Umuko gwa mulumuna wawe, si nguyuvwiti ngi'zu lyo'mundu úgweti ugandakira ukulyoka mwi'daho.

¹¹ «Si keera wayiyitira mulumuna wawe! Ni'daho, keera lyayanuuka, mu kuyakiira umuko gwage. Buno, ukoli daasirwi, unakola ugayimulwa kwi'daho. ¹² Ikyanya ugakizi lirima, utagaki shubi yeza. Si ukola ugaaba mundu wo'kukizi jeba-jeba mu kihugo, iri unakizi yangaara.»

¹³ Uyo Kahini, mbu ayuvwagwe kwokwo, ti: «Yikyo kihano kyo wambeereza, ndangakihasha. Kinzidohiiri bweneene. ¹⁴ Lolaga! Buno keera wambavya kwi'daho, ndaganaki boneka imbere lyawe. Ngola ngaaba naaho wa kukizi

† 4:8 4.8 Luka 11.51.

genda ngayangaara mu kihugo. Ngiisi mundu úwangambona, agayami nyita.»

¹⁵ Nahano, ti: «Nanga! Ngiisi úgakuyita, agaahanwa ubugira kalinda.» Haaho, Nahano anabiika Kahini kwa'kalangikizo, gira ngiisi úgamúbona, atamúyite.

¹⁶ Kahini anashaaga imbere lya Nahano, anagendi tuula mu kihugo kye'Noodi, uluhande lwe'sheere lwe'Hedeni.

Aba mu kibusi kya Kahini

¹⁷ Kahini anamenyana na mukaage. Ne'ri akaheeka inda, anabuta Hinoki. Ha nyuma, Kahini anayubaka akaaya, anakayinika iziina lya mugala wage wa Hinoki. ¹⁸ Hinoki naye, anabuta Hiraadi. Hiraadi naye, anabuta Mehuyaheeri. Mehuyaheeri naye, anabuta Metushaheeri. Metushaheeri naye, anabuta Laameke.

¹⁹ Uyo Laameke, anayanga abakazi babiri. Muguma, ye Haada. No'wabo ye Siila. ²⁰ Uyo Haada, anabuta Yabaali. Na Yabaali, ye yishe wa booshi ábatuuziri mu maheema, banali batuuzi.

²¹ Mulumuna wage, ye Yubaali. Yubaali naye, ye yishe wa booshi ábali mu lasa imiteera-teera, kiri ne'nzeeze. ²² Siila naye, anabuta Tubaali-Kahini. Uyo Tubaali-Kahini, ye mutuzi we'byugi bye'miringa, na bye'byuma. Na mwali wage, ye Nahama.

²³ Uyo Laameke, anabwira bakaage:
«E Haada mwe na Siila, mundegage amatwiri.
E bakazi baani, ngiisi byo ngamúbwira,
mubiyuvwirize.

Niehe, ikyanya umundu akangomeeresa,
nanayami múyita.

Ee! Ikyanya umusore gukandema,
nanaguyita.

²⁴ Aahago! Iri Kahini agayihoolerwa ubugira
kalinda,
niehe Laameke ngayihoolerwa ubugira
makumi galinda na bulinda.»

Seeti agomboola Habeeri

²⁵ Hadamu anashubi menyana na mukaage
Heeva. Ne'ri akashubi heeka inda, anabuta
umwana wo'butabana, anamúyinika iziina
Seeti.‡ Anadeta: «Rurema keera angashaanira,
mu kushubi mbeereza ugundi mwana, abe
kigombo kya Habeeri. Mukuba, Habeeri, Kahini
keera akamúyita.» ²⁶ Seeti naye, anabuta
umwana wo'butabana, anamúyinika iziina
Hinoshi.

Ukulyokera ku yikyo kyanya, abandu banaton-
deera ukukizi shenga kwi'ziina lya Nahano.

5

Ukutondeerera ku Hadamu, halinde ku Nuhu

¹ Yuku, kwo kutondobolwa kwa'bandu ba
mwi'kondo lya Hadamu. Ikyanya Rurema
akabumba abandu, akababumba ku njusho
yage. ² Akababumba mushosi no'mukazi, an-
abagashaanira. Ku kyanya akababumba, an-
abayinika iziina Bandu.

‡ **4:25** 4.25 Seeti Mu kiheburaniya, yiri iziina liri mu yuvwikana
nga «Rurema ambeereza».

³ Hadamu, iri akaba akola ne'myaka igana na makumi gashatu, anabuta umwana we'njusho yage. Uyo mwana âli múshushiri, anamúyinika iziina Seeti. ⁴ Ikyanya Hadamu akaba keera abuta Seeti, analama igindi myaka magana galimunaana. Mwi'yo myaka, anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere. ⁵ Hadamu, iri akalama imyaka magana galimwenda na makumi gashatu, anafwa.

⁶ Uyo Seeti, iri akaba akola ne'myaka igana ni'taanu, anabuta Hinoshi. ⁷ Ha nyuma lyo'kumúbuta, analama igindi myaka magana galimunaana ni'rinda. Mwi'yo myaka, anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere. ⁸ Seeti naye, iri akalama imyaka magana galimwenda ni'kumi ni'biri, anafwa.

⁹ Uyo Hinoshi, iri akaba akola ne'myaka makumi galimwenda, anabuta Kenaani. ¹⁰ Ha nyuma lyo'kumúbuta, analama igindi myaka magana galimunaana ni'kumi ni'taanu. Mwi'yo myaka, anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere. ¹¹ Hinoshi naye, iri akalama imyaka magana galimwenda ni'taanu, anafwa.

¹² Uyo Kenaani, iri akaba akola ne'myaka makumi galinda, anabuta Mahalaleeri. ¹³ Ha nyuma lyo'kumúbuta, analama igindi myaka magana galimunaana na makumi gana. Mwi'yo myaka, anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere. ¹⁴ Kenaani naye, iri akahisa imyaka magana galimwenda ni'kumi, anafwa.

¹⁵ Uyo Mahalaleeri, iri akaba akola ne'myaka makumi galindatu ni'taanu, anabuta Yareedi.

¹⁶ Ha nyuma lyo'kumúbuta, analama igindi myaka magana galimunaana na makumi gashatu. Mwi'yo myaka, anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere. ¹⁷ Mahalaleeri naye, iri akalama imyaka magana galimunaana na makumi galimwenda ni'taanu, anafwa.

¹⁸ Uyo Yareedi, iri akaba akola ne'myaka igana na makumi galindatu ni'biri, anabuta Hinoki. ¹⁹ Ha nyuma lyo'kumúbuta, analama igindi myaka magana galimunaana. Mwi'yo myaka, anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere. ²⁰ Yareedi naye, iri akalama imyaka magana galimwenda na makumi galindatu ni'biri, anafwa.

²¹ Uyo Hinoki, iri akaba akola ne'myaka makumi galindatu ni'taanu, anabuta Metuseela.

²² Ha nyuma lyo'kumúbuta, analama igindi myaka magana gashatu. Mwi'yo myaka, Hinoki âli tuuziri ne'ngoome na Rurema. Anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere.

²³ Hinoki, analama imyaka magana gashatu na makumi galindatu ni'taanu. ²⁴ Na bwo âli tuuziri ne'ngoome na Rurema, lusiku luguma Rurema anamútwala, atanakiboneka.

²⁵ Uyo Metuseela, iri akaba akola ne'myaka igana na makumi galimunaana ni'rinda, anabuta Laameke. ²⁶ Ha nyuma lyo'kumúbuta, analama igindi myaka magana galinda na makumi galimunaana ni'biri. Mwi'yo myaka, anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere. ²⁷ Metuseela naye, iri akalama imyaka magana galimwenda na makumi galindatu na mwenda, anafwa.

²⁸ Uyo Laameke, iri akaba akola ne'myaka igana na makumi galimunaana ni'biri, anabuta umwana wo'butabana. ²⁹ Anamúyinika izi-ina Nuhu. Anadeta: «Nahano keera adaaka idaho, kyo kitumiri tukola mu liyitubanula kwo. Kundu kwokwo, uyu mwana, ye gakizi tuholeeza.» ³⁰ Ha nyuma lyo'kubuta Nuhu, Laameke analama igindi myaka magana gataanu na makumi galimwenda ni'taanu. Mwi'yo myaka, anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere. ³¹ Laameke naye, iri akalama imyaka magana galinda na makumi galinda ni'rinda, anafwa.

³² Uyo Nuhu, iri akaba akola ne'myaka magana gataanu, anabuta Sheemu, na Haamu, na Yafeti.

Imyazi ya Nuhu

6

(6.1–11.32)

Amabi ga'bandu gayagaza Rurema

¹ Ikyanya abandu bakatondeera ukuyushuuka mu kihugo, banakizi buta abanyere. ² Yabo banyere, abaana ba Rurema banababona kwo banonosiri bweneene, banatoola mwo ngiisi bo basiimiri, banabayanga.

³ Kyanatuma Nahano agayidesa kwokuno: «Umutima gwani, gutagayama guli mu hagana na'bandu, banalyagagi ba kufwa. Buno, imyaka yabo yo'kulama, ikola igaaba igana na makumi gabiri naaho.»

⁴ Mu yizo siku, kiri na ha nyuma lyazo, hâli riiri ibihagange bya'bandu mu kihugo. Yibyo

bihagange, yabo baana ba Rurema, bâli kizi bibuta ku yabo banyere ba'bandu. Yaho keera, yibyo bihagange byo byâli riiri ndwani, byo byanâli lumbuusiri bweneene.

⁵ Nahano anabona ngiisi kwa'bandu bakoli bihuusiri mu kihugo, na ngiisi kwo bâli kizi looza naaho ukugira ibikoleere. ⁶ Kyanatuma agavunika umutima, anajengeerwa. Ne'ri hakatama, anayishuhiza mbu biki íbikatuma agabumba yaba bandu mu kihugo.

⁷ Kwokwo, Nahano anadeta: «Balya bandu, kundu nie kababumba, halikago ngola ngabaminika. Kiri ne'nyamiishwa zooshi, nazo ngaziminika, kuguma ne'biremwa íbiri mu yibulula, no'tunyuni twa mu kyanyaanya. Mukuba, ngola mu yishuhiza, mbu biki íbikatuma ngabilema.» ⁸ Nuhu naaho, ye wâli kizi simiisa Nahano.

Rurema abwira Nuhu kwo ayubake amashuba

⁹ Abandu ba mu mbaga ya Nuhu, umwazi gwabo gwo gwoguno: Ku kyanya kyage, yehe naaho, ye wâli kwaniini imbere lya Rurema, ndaanabwo buhube bwo âli hiiti. Âli tuuziri ne'ngoome nyiija na Rurema.

¹⁰ Nuhu akabuta abaana bo'butabana bashatu: Sheemu, na Haamu, na Yafeti.

¹¹ Rurema anabona ngiisi kwa'bandu bakoli bihuusiri bweneene, na ngiisi kwo bakola mu yitana. ¹² Na bwo bâli koli bihuusiri, kyanatuma ngiisi mundu agakizi yifunda mu bikoleere nga kwo âli loziizi.

¹³ Kwokwo, Rurema anabwira Nuhu: «Lolaga! Bwa'bandu bakola mu yitana, keera natwa

uluhango kwo ngola ngabaminika booshi. Ku kasiisa ngola ngabaminika, kuguma ne'kihugo.

¹⁴ «Ku yukwo, ugendi kuba ibiti bikomu, unayubake mwo nangungubanga wa'mashuba. Yago mashuba, ugabiike mwe'bisiika, unagahembe ubulungu mu nda ne'mugongo.

¹⁵ Ugayubake kwokuno: Mu bula-bula bwago, zibe meetere igana na makumi gashatu na zishatu. Na mu matambi, zibe meetere makumi gabiri na zibiri. No'mujuuja, zibe meetere ikumi na zishatu.

¹⁶ «Yago mashuba, ugayubakage mwa'handu hashatu áhashoneriini kwo. Mu butambi buguma, usige mwo'mulyango. Mwidako lya'katwe, hasigwe akaazo ke'kitolo kye'meetere.

¹⁷ «Yuvwa! Nienyene, ngaleeta umwijulire gwa'miiji mu kihugo. Kwokwo, lyo ngaminika ibiremwa byoshi íbiri mwi'dako li'zuuba. Byoshi íbiri mu kihugo, bigayami hera ngana. ¹⁸ Si wehe, tuganywana ikihango. Kwokwo, ugayingira mu mashuba mwe na mukaawe, na bagala baawe, kiri na bali-kazi baawe.

¹⁹ «Uyingize na mwe'biremwa bibiri-bibiri, ikishosi ne'kikazi, halinde mweshi mukire.

²⁰ Mu yiby byoshwa, mugaaba ngiisi mulala gwo'tunyuni, na gwe'nyamiishwa, no'gwa íbiri mu yibulula. Yiby byoshi, bigakuyijira bibiri-bibiri, ikishosi ne'kikazi, gira ukabikize. ²¹ Kwokwo, uyabiirage ngiisi mulala gwe'byokulya, kibe kihinda kiinyu, kiri ne'kya yiby byoshwa.»

²² Yiby byoshi, Nuhu anabigira nga kwo Rurema akamúbwira.

7

Umwijulire gwa'miiji gwabindikira ibiremwa byoshi

¹ Ha nyuma, Nahano anashubi bwira Nuhu: «Bwobuno, uyingirage mu mashuba, ne'mbaga yawe yoshi. Mukuba, mu bandu booshi ba kino kibusi, wehe naaho, we mbwini kwo ukwaniini imbere lyani.

² «Uyingize mwo ngiisi mulala gwe'bitugwa. Ne'bitugwa ibyangatangwa ituulo, uyingize birinda-birinda, ibishosi ne'bikazi. Na ibitangatangwa ituulo, ne'nyamiishwa, uyingize kiguma-kiguma, ikishosi ne'kikazi.

³ «Na mu ngiisi mulala gwo'tunyuni, uyabiire mwo tulinda-tulinda, ihihazi, ne'hidaabwa, gira lye'yo milala yoshi ye'bitugwa, na ye'nyamiishwa, na yo'tunyuni, ikasigale mu kihugo.

⁴ «Ha nyuma lye'siku zirinda, nganiesa invula mu kihugo. Iyo nvula, igaamala isiku makumi gana, ubushigi ni'zuuba, iri mu nia. Leero, ngiisi kiremwa kyoshi kyo n'galema, ngakiminika.»

⁵ Yibyo byoshi byo Nahano akabwira Nuhu, Nuhu anabigira. ⁶ Ikyanya umwijulire gukayija mu kihugo, Nuhu âli kola ne'myaka magana galindatu.

⁷ Kwokwo, Nuhu anayingira mu mashuba na mukaage, na bagala baage, na bali-kazi baage, gira lyo bafuuka umwijulire. ⁸⁻⁹ Biryà biremwa byoshi, ibishosi ne'bikazi, byanakizi yijira Nuhu ha mashuba, gira nabyo biyingire mwo, nga kwo Rurema âli mali gwanwa amúbwira.

Hâli riiri ibitugwa íbyangatangwa ituulo, na íbitangalitangwa. Hâli riiri ne'nyamiishwa, no'tunyuni, ne'bindi biremwa byoshi.

¹⁰ Zirya siku zirinda, iri zikaba keera zalenga, gulya mwijulire gwanayija mu kihugo.

¹¹ Ikyanya Nuhu âli mali hisa imyaka magana galindatu, mu siku ikumi na zirinda zo'mwezi gwa kabiri, yugwo mwijulire gwanayija. Ku lwolwo lusiku, ishyoko zooshi za mu kuzimu, zanabira mwa'miiji. Kiri na mwi'gulu, invula yanavwulumuka! ¹² Iyo nvula, yanamala isiku makumi gana, ubushigi ni'zuuba, ítahumba.

¹³ Ikyanya Nuhu akayingira mu mashuba, âli riiri na mukaage, na bagala baage kwo bali bashatu, Sheemu, na Haamu, na Yafeti, na bali-kazi baage bashatu. ¹⁴ Bakayingira mwo na ngiisi mulala gwe'bitugwa, na gwe'nyamiishwa, na gwo'tunyuni, na ngiisi mulala gwe'biremwa byoshi íbiri mu yibulula. ¹⁵ Yibyo biremwa byoshi, bikayijira Nuhu, byanakizi yingira mu mashuba, bibiri-bibiri. ¹⁶ Mu kati kaabyo, mu ngiisi mulala mwâli riiri, ikishosi ne'kikazi, nga kwo Rurema âli mali gwanwa abwira Nuhu. Ha nyuma, Nahano yenyene anahamika ulwivi.

¹⁷ Mu yizo siku makumi gana ze'nvula, amiiji gâli kizi genderera ukuheema, halinde ganakizi zamuula amashuba, ganatondeera ukuleremba.

¹⁸ Galya miiji, ganagenderera ukukizi heema, ganayushuuka bweneene, halinde amashuba ganakizi leremba ku miiji.

¹⁹ Ganashubi genderera ukuheema mu kihugo, halinde utunywangi-nywangi twe'migazi twoshi

twanabindikirwa. ²⁰ Ne'kyanya ikabindikirwa, galya miiji ganagenderera ukuheema, halinde ukuhisa ingingwe ye'meetere zirinda hi'gulu lyayo.

²¹ Mu yizo siku, ngiisi biremwa ibiri mu genda kwi'daho, byanayami fwa. Kuli kudeta, ibiri mu yibulula, no'tunyuni, ne'bitugwa, ne'nyamiishwa, kiri na'bandu booshi.

²² Ibiremwa ibituuziri i bulambo bikafwa byoshi-byoshi. ²³ Kwokwo, kwo Rurema akaminika ngiisi biremwa bya mu kihugo, uku-tondeerera ku bandu, na ku nyamiishwa, na ku biremwa ibiri mu yibulula, halinde no'tunyuni. Nuhu naaho ye kakira, na ngiisi byo akayingirana mu mashuba.

²⁴ Yugwo mwijulire, gukamala isiku igana na makumi gataanu,* gubindikiiri ikihugo.

8

Amiiji gakama

¹ Gulya mwijulire, ikyanya gukahisa isiku igana na makumi gataanu, Rurema âli ki kengiiri Nuhu, ne'bitugwa byoshi, ne'nyamiishwa zooshi, nga kwo byâli riiri mu mashuba. Kyanatuma Rurema agalungika imbuusi, yanahuusa bwe-neene mu kihugo, halinde amiiji ganatondeera ukuyema.

² Ku yikyo kyanya, ishyoko za mu kuzimu, zanayigalwa. Kiri ni'gulu lyanashwekwa,

* **7:24** 7.24 Yugwo muharuuro gwa yizo siku, gutonderiiri ku lusiku invula ikatondeera ukunia. Kiri ha nyuma lya yizo siku, amiiji ga yugwo mwijulire gakaba gatazi kama.

halinde iyo invula yanahumba lwoshi. ³ Amiiji ganakizi genda gali mu yema. Na ku mbeka ya yizo siku igana na makumi gataanu, ganayema ingingwe.

⁴ Iri hakaba mu siku ikumi na zirinda zo'mwezi gwa kalinda, uyo nangungubanga wa'mashuba anayikira ku mugazi muguma gwa mu kihugo kye'Hararaati.

⁵ Yago miiji, ganagenderera ukukizi yema bwija-bwija, halinde ku mwezi gwi'kumi. Na ku lusiku lwa mbere lwa gwogwo mwezi, amarango ganashubi boneka.

⁶ Ha nyuma lye'siku makumi gana, Nuhu anayigula kalya kaazo ko akagira ku mashuba, ⁷ anatuma namujongo. Uyo namujongo, anabalala, anakizi yihunguula-hunguula, halinde ikyanya amiiji gakaba keera gakama mu kihugo.

⁸ Ha nyuma, Nuhu anatuma ingunde nayo, gira amenye iri amiiji keera gayema lwoshi kwi'daho. ⁹ Halikago, bwa'miiji gâli ki riiri kwi'daho, iyo ngunde yanabula ho igaatwa, yanagalukira imunda Nuhu. Nuhu anagitega ukuboko, anashubi giyingiza mu mashuba.

¹⁰ Iyo ngunde, Nuhu analindirira izindi isiku zirinda, anashubi gituma. ¹¹ Iri hakaba kabig-ingwe, iyo ngunde yanagalukira imunda Nuhu. Yanayija ihiiti ihyasi hibishi hyo'muzehituuni mu mulomo. Haaho, Nuhu anayami menya kwa'miiji keera gakama.

¹² Nuhu analindirira izindi isiku zirinda, anashubi tuma irya ngunde. Si leero, itanaki shubi múgalukira.

¹³ Ikyanya Nuhu akahisa imyaka magana galindatu na muguma, ku lusiku lwa mbere lwo'mwezi gwa mbere, yago miiji gâli mali kama mu kihugo kyoshi. Ne'kyanya Nuhu akatumbuula akatwe ka'mashuba, anabona kwi'daho lyoshi likoli kamuusiri.

¹⁴ Na ku lusiku lwa makumi gabiri na zirinda lwo'mwezi gwa kabiri, idaho lyanaba keera lyakamuuka lwoshi.

¹⁵ Kwokwo, Rurema anabwira Nuhu: ¹⁶ «Uhulukage mu mashuba, mwe na mukaawe, na bagala baawe, na bali-kazi baawe. ¹⁷ Uhuluse ne'biremwa byoshi byo muliriinwi: utunyuni, ne'nyamiishwa, na íbiri mu yibulula byoshi. Biryá byoshi, bikizi shubi butana, binaluguuke, halinde binakwire mu kihugo kyoshi.»

¹⁸ Kwokwo, Nuhu anahuluka mu mashuba, na mukaage, na bagala baage na bali-kazi baage.

¹⁹ Biryá biremwa byoshi nabyo, byanahuluka mwo, mulala muguma-muguma. Inyamiishwa zooshi, no'tunyuni twoshi, ne'biremwa byoshi íbiri mu yibulula, na ngiisi kindu íkiri mu genda kwi'daho.

Nuhu asimiisa Rurema ni'tuulo lyo'kusiriiza

²⁰ Ha nyuma, Nuhu anayubakira Nahano akatanda. Anayabiira ku bizira kashembo mu bitugwa na mu tunyuni, anabitangira Rurema hi'gulu lyako, gabe matuulo go'kusiriiza.

²¹ Yago matuulo, ikyanya Nahano akayuvwa umushiiriri gwago, gwanamúsimiisa, anayidesa kwokuno: «Buno, ndâye ki daake idaho, mbu bwa'bandu bambubira. Na kundu imitono yabo

ituula-tuula mibi ukulyokera ubwanuke bwabo, ndâye ki shereeze kandi ibiremwa byoshi, nga ngiisi kwo n'gagira.

²² Ku kyanya kyoshi ikihugo kigaaba kikiri ho, hagayama hali ikyanya kyo'kubyala, na kyo'kuyimbula.

Hanabe ne'kyanya kye'mbeho, na ki'duutu.

Hanabe ne'kyanya kye'kikamo, na kye'mbondo.

Hanabe ne'kyanya kyo'bushigi, na ki'zuuba.»

9

Rurema anywana ikihango na Nuhu

¹ Ha nyuma, Rurema anagashaanira Nuhu, bo na bagala baage, anababwira kwokuno: «Mukizi buta bayisho, na banyoko, halinde muyushuuke, munakwire mu mahanga gooshi.

² «Ukulyokera buno, inyamiishwa zooshi za mu kihugo zikola zigakizi mùyoboha, kiri no'tunyuni twoshi twa mu kyanyaanya, ne'biremwa byoshi íbiri mu yibulula, ne'fwi zooshi za mu nyaaja. Yiby byoshi, mwe mugaaba no'bushobozi hi'gulu lyabyo.

³ «Ubwa mbere, nâli kizi mùheereza ishogo nzobeera naaho.* Halikago buno, ngiisi biremwa byoshi íbiri mu genda, bikola bigaaba byokulya biinyu.

⁴ «Kundu kwokwo, mutakolwe kwo mwakizi lya inyama íkiri mwo'muko. Mukuba, mu muko, mwo muli ubugumaana. ⁵ Ku kasiisa,

* **9:3** 9.3 Ndondeko 1.29.

ikyanya umuko gwinyu gugayoneka, ngagulihiisa. Ngagulihiisa ne'mwa ngiisi nyamiishwa. Ngiisi mundu, ngamúlihiisa umuko gwo'wabo.

⁶ Ngiisi úgayona umuko,

uyo naye, ugwe'mwage gugayonwa.

Mukuba, abandu booshi, n'gababumba ku njusho yani.

⁷ «Kwokwo, mukizi buta bayisho, na banyoko, halinde muyushuuke, munabe munakwire mu mahanga gooshi, munagayondoloke mwo.»

⁸ Ha nyuma, Rurema anashubi bwira Nuhu, na bagala baage kwokuno: ⁹ «Yuvwagwi! Nienyene ngola nganywana ikihango na niinyu. Yikyo kihango, ngakigira kiri na'bandu be'bibusi biinyu ábagaki butwa. ¹⁰ Na bwo mukalyoka ne'biremwa mu mashuba, ngakigira twe nabyo kwakundi. Kuli kudeta utunyuni, ne'bitugwa, ne'nyamiishwa zooshi, na ngiisi kindi kiremwa íkiri mu kihugo.

¹¹ «Yikyo kihango, kyo kyekino: Ndâye ki shereeze íkiyimbwa kiremwa ku njira yo'mwijulire. Hatanâye ki be ugundi mwijulire gwo'kushereeza ikihugo.»

¹² Rurema anashubi deta: «Kino kihango kyo ngola mu gira na niinyu, ne'biremwa byoshi byo muliriinwi, kigayama kiri ho ku bibusi byoshi íbyâye ki yije. Na'kalangikizo kaakyo, ko kaaka: ¹³ Ngola ngabiika umukuruzi mu bi-bungu. Yugwo mukuruzi, ko kagaaba kalangikizo ke'kihango kyo ngaagira ne'kihugo.

¹⁴ «Ngiisi kyanya ngaleeta ibibungu mu kyanyaanya, no'mukuruzi gunabiboneke mwo,

¹⁵ Iyo ngakizi kengeera ikihango kyo n'ganywana na niinyu na ngiisi milala ye'biremwa. Ndanâye ki koleese amiiji, mbu gashubi shereeza ibiremwa byoshi.

¹⁶ «Keera nanywana ikihango kye'myaka ne'myakuula. Kwokwo, ikyanya umukuruzi gugakizi boneka mu bibungu, ngakizi gubona. Haaho kirya kihango, na nyami kikengeera. Mukuba, n'gakigira na ngiisi mulala gwe'biremwa ibiri mu kihugo.»

¹⁷ Rurema anashubi bwira Nuhu: «Kaako, ko kalangikizo ke'kihango kyo n'gagira ne'biremwa byoshi ibiri mu kihugo.»

Haamu, ateeza Nuhu ishoni

¹⁸ Bagala Nuhu, bâli Sheemu, na Haamu, na Yafeti. (Uyo Haamu, ye kayiji ba yishe wa Kaanani.) Yabo bashatu, bo bakalyoka mu mashuba, ¹⁹ bo banali bashokuluza ba'bandu booshi ábakashabukira mu kihugo.

²⁰ Nuhu âli riiri mulimi, anatondeera ukubyala ibiti bye'mizabibu. ²¹ Ha nyuma, ikyanya akanywa idivaayi, analaluka, anagwejera mwi'heema lyage, akola bukondwe.

²² Mugala wage wa Haamu (yishe wa Kaanani), iri akabona ngiisi kwo yishe akola bukondwe, anayami gendi ganuulira beene wabo, Sheemu na Yafeti, bwo bâli ki riiri ha mbuga.

²³ Haliko, Sheemu na Yafeti boohe, banayabiira umulondo, banaguyitumbika mu bitugo. Banagenda kifudeete, iri banalola ulundi luhande, gira batabone ubukondwe bwa yishe, banamúbwika.

²⁴ Nuhu, iri indalwe ikamúlyoka mwo, anay-iji menya ngiisi kwo mugala wage wo'muzibo amúgirira, ²⁵ anamúdaaka kwokuno:

«Kaanani, adaakwe!

Ye kola úgaaba muja wa'bakulu baage.

²⁶ Ee! Kaanani abaagage muja wa Sheemu. Haliko, Sheemu yehe, Nahano Rurema wage ahuuzibwe.

²⁷ Yafeti naye, Rurema amúyushuulire ikihugo.

Anakizi tuula mu shumbi za Sheemu.

Si Kaanani yehe, ayamage ali muja wabo.»

²⁸ Yugwo mwijulire, iri gukaba keera gwalenga, Nuhu anashubi lama igindi myaka magana gashatu na makumi gataanu. ²⁹ Imyaka yoshi yo Nuhu akalama mu kihugo, yâli hisiri magana galimwenda na makumi gataanu. Ha nyuma, anafwa.

10

Abandu bakwira mu mahanga gooshi

¹ Abandu ba mu mbaga ya Sheemu, na Yafeti, na Haamu, bagala Nuhu, umwazi gwabo gwo gwoguno. Ikyanya gulya mwijulire gukamala, nabo banakizi buta abaana. Abandu ba mu makondo gaabo, bo baaba:

² Bagala Yafeti, bâli Gomeeri, na Magoogi, na Madaayi, na Yavaani, na Tubaali, na Mesheki, na Tiraasi. ³ Na bagala Gomeeri, bâli Hashikenaazi, na Rifaati, na Togarima. ⁴ Na bagala Yavaani, bâli Herisha, na Tarasisi, na Kitimu, na Rodanimu.

⁵ Mu yabo baana ba Yavaani, mwo mukalyoka abandu ábakashabukira mu tulira, ngiisi bandu

mu kihugo kyabo, ukukulikirana na'makondo gaabo, ne'ndeto zaabo, ne'milala yabo.

⁶ Bagala Haamu, nabo bâli Kuushi, na Misirayimu, na Puuti, na Kaanani. ⁷ Na bagala Kuushi, bâli Seeba, na Havila, na Sabuta, na Rama, na Sabuteka. Rama naye, anabuta Sheeba, na Dedaani.

⁸ Uyo Kuushi, ye kabuta na Nimuroodi. Uyo Nimuroodi, ye wâli kikalage bweneene mu ndwani za mu kihugo. ⁹ Kyâli kikalage kiri na mu kuhiiva. Kyo kitumiri biri mu detwa kwokuno: «Ukizi ba nga Nimuroodi. Mukuba, mu bashosi booshi, ye wâli kikalage mu kuhiiva imbere lya Nahano.»

¹⁰ Mu kihugo kye'Shinaari, utwaya two akatee twala, tuli i Babeeri, ne'Hereki, ne'Hakaadi, ne'Kaline. ¹¹ Ne'ri akalyoka yaho, anabungira mu poroveesi ye'Hasuriya, anayubaka ya'kaaya ke'Ninaawi, na'ke'Rehobooti-Hiri, na'ke'Kaala, ¹² na'ke'Reseeni, ko kali ha kati ke'Ninaawi na'kaaya kahamu ke'Kaala.

¹³ Misirayimu ye shokuluza wa'Baluudi, na'Bahanami, na'Balehabi, na'Banafutuhi, ¹⁴ na'Bapaturushi, na'Bakafutori, na'Bakasiluhi. (Mu yabo Bakasiluhi, mwa'Bafirisiti bakalyoka.)

¹⁵ Kaanani ye kabuta Sidooni, ifula yage, anabuta na Heeti. ¹⁶ Ye na shokuluza wa'Bayebuusi, na'Bahamoori, na'Bagirigaashi, ¹⁷ na'Bahivi, na'Bahariki, na'Basiini, ¹⁸ na'Baharwadi, na'Bazemaari, na'Bahamaati.

Ha nyuma, yabo bandu bo'mulala gwa'Bakaanani banashaabuka. ¹⁹ Imbibizi ze'kihugo kyabo, zâli lyokiiri i Sidooni, uluhande

lwe'Geraari, halinde i Gaza. Kyanashubi tondeerera uluhande lwe'Soodoma, ne'Gomora, ne'Hadima, ne'Seboyimu, halinde ukuhisa i Lasha.

²⁰ Yabo booshi, bo ba mu kibusi kya Haamu, ngiisi bandu mu bihugo byabo, ukukulikirana na'makondo gaabo, ne'ndeto zaabo, ne'milala yabo.

²¹ Sheemu, mukulu wa Yafeti, ye shokuluza wa'Bahebeeri booshi.

²² Bagala Sheemu, bâli Helamu, na Hashuuri, na Haripakisadi, na Luudi, na Haraamu.

²³ Bagala Haraamu nabo, bâli Huuzi, na Huuli, na Geteeri, na Mashi.

²⁴ Haripakisadi naye, anabuta Sheela. Na Sheela anabuta Hebeeri.

²⁵ Hebeeri naye, anabuta abaana babiri. Ifula, anagiyinika iziina Peregi, (kuli kudeta: kuyihan-dulana kwo). Mukuba, ku kyanya kyage, abandu bakashaabuka mu kihugo. Mulumuna wage, ye wâli Yokitaani.

²⁶ Uyo Yokitaani, akabuta Halimodadi, na Sherefu, na Hazarimaweti, na Yera, ²⁷ na Hadoramu, na Huzaali, na Dikira, ²⁸ na Hobaali, na Habimaheeri, na Sheeba, ²⁹ na Hofiiri, na Havila, na Yobaabu. Yabo booshi, bâli bagala Yokitaani.

³⁰ Ikihugo kyabo, kyâli tonderiiri i Mesha, uluhande lwe'Sefara, halinde ukuhisa mu migazi ye'sheere.

³¹ Yabo booshi, kyo kibusi kya Sheemu, ngiisi bandu mu bihugo byabo, ukukulikirana na'makondo gaabo, ne'ndeto zaabo, ne'milala yabo.

³² Yabo bandu booshi, yo milala íkalyoka mu kibusi kya'baana ba Nuhu, ukukulikirana na'makondo gaabo, ngiisi bandu mu kihugo kyabo. Ha nyuma lyo'mwijulire, abandu banakwira mu mahanga gooshi, ku njira ya bagala Nuhu.

11

Abandu bayubaka ulwingo lwe'Babeeri

¹ Mu mahanga gooshi, abandu bâli kizi deta indeto nguma naaho. Kwokwo, amagambo gaabo gooshi, gâli riiri go maguma. ² Yabo bandu, iri bakasheguukira uluhande lwe'sheere, banabona indekeera ya mu kihugo kye'Shinaari, banagendi gituula mwo.

³ Iri hakatama, yabo bandu banasalizania, ti: «Mugire tukizi bumba amatafaari, tunagayokye, halinde gahye bwija.» (Mu yizo siku, amatafaari go bâli kizi koleesa ahandu ha'mabuye. Na'kabulimbo, kâli kizi kola nge'shima.)

⁴ Ha nyuma, banashubi ganuuzania, ti: «Mugirage tuyubake akaaya, kanabe kali no'lwingo úlugaahika halinde kwi'gulu. Kwokwo, lyo nyiitu tukizi menyeekana, tutanaki shaabukire mu mahanga gooshi.»

⁵ Yako kaaya, ikyanya yabo bandu bâli kizi kayubaka, kuguma no'lwingo, Nahano amanuka, gira ayiji bilola. ⁶ Ne'ri akabibona, anadeta: «Bano bandu, bali mulala muguma, banali mu deta indeto nguma, kyo kitumiri keera batondeera ukugira kwoku. Kiri na ngiisi bindi byo bagalooza ukugira, ndaabyo íbigaki

bahangirira. ⁷ Aaho! Mugirage tumanuke, gira tugendi shobania indeto yabo, halinde batakizi ki yuvwanwa.»

⁸ Iri Nahano akagira kwokwo, balya bandu banaleka ukukayubaka, anayami bashabulira mu mahanga gooshi. ⁹ Kyo kikatuma yako kaaya kakabuuzibwa Babeeri.* Mukuba, haaho ho Nahano akashobaniza indeto ya'bandu booshi, anabashabulira hooshi mu mahanga.

Ikibusi kya Sheemu halinde ukuhisa ku Teera

¹⁰ Abandu ba mu mbaga ya Sheemu, umwazi gwabo gwoguno: Gulya mwijulire, iri gukahisa imyaka ibiri gukamiri, Sheemu anaba akola ne'myaka igana, anabuta Haripakisadi. ¹¹ Ne'ri akamúbuta, anashubi lama igindi myaka magana gataanu. Anashubi buta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere.

¹² Haripakisadi, iri akaba akola ne'myaka makumi gashatu ni'taanu, anabuta Sheela. ¹³ Ne'ri akamúbuta, anashubi lama igindi myaka magana gana ni'shatu. Anashubi buta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere.

¹⁴ Sheela, iri akaba akola ne'myaka makumi gashatu, anabuta Hebeeri. ¹⁵ Ne'ri akamúbuta, analama igindi myaka magana gana ni'shatu. Anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere.

¹⁶ Hebeeri, iri akaba akola ne'myaka makumi gashatu ni'na, anabuta Peregi. ¹⁷ Ne'ri

* **11:9** 11.9 Babeeri Mu kiheburaniya, yiri iziina liri mu yuvwikana nga «kushobania».

akamúbuta, anashubi lama igindi myaka magana gana na makumi gashatu. Anabuta abandi baana bo'butabana, na bo'bunyere.

¹⁸ Peregi, iri akaba akola ne'myaka makumi gashatu, anabuta Reehu. ¹⁹ Ne'ri akamúbuta, anashubi lama igindi myaka magana gabiri na mwenda. Anabuta abandi baana bo'butabana na bo'bunyere.

²⁰ Reehu, iri akaba akola ne'myaka makumi gashatu ni'biri, anabuta Serugi. ²¹ Ne'ri akamúbuta, anashubi lama igindi myaka magana gabiri ni'rinda. Anabuta abandi baana bo'butabana na bo'bunyere.

²² Serugi, iri akaba akola ne'myaka makumi gashatu, anabuta Nahoori. ²³ Ne'ri akamúbuta, anashubi lama igindi myaka magana gabiri. Anabuta abandi baana bo'butabana na bo'bunyere.

²⁴ Nahoori, iri akaba akola ne'myaka makumi gabiri na mwenda, anabuta Teera. ²⁵ Ne'ri akamúbuta, anashubi lama igindi myaka igana ni'kumi na mwenda. Anabuta abandi baana bo'butabana na bo'bunyere.

²⁶ Teera, iri akaba akola ne'myaka makumi galinda, anabuta Hiburamu, na Nahoori, na Harani.

Aba mwi'kondo lya Teera

²⁷ Abandu ba mu mbaga ya Teera, umwazi gwabo gwoguno: Teera ye kabuta Hiburamu, na Nahoori, na Harani. Harani naye, anabuta Lututu. ²⁸ Uyo Harani, akafwira i Huuri, mu kihugo kya'Bakalidaayo, munali mwo akabutirwa. Ku yiky kyanya, yishe Teera âli ki riiri ho.

²⁹ Uyo Harani, akasiga abanyere babiri, Mirika na Hisika. Nahoori na Hiburamu, bombi banayanga. Nahoori anayanga uyo Mirika munyere wa mwene wabo. Hiburamu naye, anayanga Sarayi. ³⁰ Halikago, Sarayi atanabuta, bwo âli gumbiri.

³¹ Teera anayabiira mugala wage wa Hiburamu, na mwali-kazi wage wa Sarayi, muka Hiburamu, na mwijukulu wage wa Luutu mugala Harani. Kwo bali booshi, banalyoka i Huuri, mu kihugo kya'Bakalidaayo, banashokola injira, halinde mu kihugo kye'Kaanani. Haliko, iri bakahika mu poroveesi ye'Harani, banatee beera mwo.

³² Ikyanya bâli ki riiri i Harani, Teera anaba akoli hiiti imyaka magana gabiri ni'taanu, anafwira yo.

Imyazi ya Hiburamu

12

(12.1-25.1)

Rurema ahamagala Hiburamu

¹ Nahano anabwira Hiburamu kwokuno: «Ushaagage mu kino kihugo kyawe. Usige mwa'bandu bo muyimbanwa umulala, na'ba mu mbaga ya yisho, unagende mu kihugo kyo ngakuyereka.*

² Ngakugira ubaagage mulala úguhimbiri, na ngizi kugashaanira. Iziina lyawe, ngakizi lilumbuusa.

* **12:1** 12.1 Mikolezi 7.3.

Hi'gulu lyawe, ngakizi gashaanira kiri na'bandi.

³ Ngiisi ábagakizi kugashaanira, naani ngakizi bagashaanira.

Haliko, ngiisi ábagakizi kudaaka, naani ngakizi badaaka.

Hi'gulu lyawe, imilala yoshi mu kihugo iga-gashaanirwa.†»

⁴ Ikyanya Nahano akabwira Hiburamu kwokwo, analyoka i Harani, na Luutu anamúyibiika kwo. Ku yikyo kyanya, Hiburamu âli kola ne'myaka makumi galinda ni'taanu.

⁵ Kwokwo, Hiburamu anayabiira mukaage Sarayi, na Luutu mugala wa mwene wabo Harani. Anayabiira na'baja baage bo akagula iyo munda i Harani, ne'bindu byoshi byo akalonga yo. Yibyo byoshi, anabigendana mu kihugo kye'Kaanani.

Iri Hiburamu ne'yo mbaga yage bakahika i Kaanani, ⁶ banakizi lenga mwo, halinde bannahika ha ngaaja-malungu ye'kiti kye'Moore, hoofi na'kaaya ke'Shekemu. Ku yikyo kyanya, Abakaanani bo bâli riiri beene ikihugo.

⁷ Iri Hiburamu akaba akolaga yaho, Nahano anamúhulukira kwo, anamúbwira: «Kino kihugo, ngakiheereza abandu ba mwi'kondo lyawe.‡»

Uyo Hiburamu, mbu ayuvwe kwokwo, anayami yubakira Nahano akatanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo.

† **12:3** 12.3 Ndondeko 18.18; 22.18; Bagalatiya 3.8. ‡ **12:7** 12.7 Bagalatiya 3.16.

8 Ha nyuma, Hiburamu analyoka yaho, anateramira mu mbande za mu migazi, uluhande lwe'sheere lwe'Beteeri. Anashinga iheema lyage ha kati ka'kaaya Beteeri, ákali uluhande lwe'muga, na'ke'Hayi, ákali ulwe'sheere. Iyo munda nayo, anashubi yubakira Nahano ya'kandi katanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo, iri anamúyivuga.

9 Iri hakatama, Hiburamu anashubi shokola injira yo'kumanukira mu mbande ze'Negebu.

Hiburamu abeesha

10 Ku yikyo kyanya, mu kihugo kye'Kaanani, mwanagunuuzwa umwena mukayu. Kyanatuma Hiburamu agashokola injira yo'kumanukira mu kihugo kye'Miisiri, gira atee gendi shumbika yo.

11 Ne'ri akaba akola bu yegeera i Miisiri, anabwira mukaage Sarayi, ti: «E mukaanie, mbwinagi kwo unonosiri bweneene. 12 Aaho! Mango Abamiisiri bakubona, bagaadeta: “Mukaage uyu.” Banayami nyita. Si wehe, banakuleke. 13 Ku yukwo, ukababwire kwo uli mwali wani, gira lyo bakangirire amiija hi'gulu lyawe, na mbe nalonga ukukira.»

14 Hiburamu, ikyanya akahika i Miisiri, abatuulaga baayo banabona kwo Sarayi anonosiri ngana. 15 Abambali ba Faraho nabo, mbu bamúbonage, banayami gendi múhuuza imunda Faraho, anatuma kwo bagendi múletera ye.

Ikyanya Sarayi akatwalwa i bwami, 16 mwami we'Miisiri anagirira Hiburamu amiija hi'gulu lya mukaage. Anamúheereza ibibuzi, ne'mbene,

ne'ngaavu, na bapunda, inviizi na'mabuguma, ne'ngamiya, kiri na'baja, na'baja-kazi.

¹⁷ Kundu kwokwo, Sarayi âli ki riiri muka Hiburamu. Ne'kyanya akatwalwa imunda Faraho, yayebe! Nahano anayami lwaza Faraho, na'bandu booshi ba mu kajumiro. ¹⁸ Kyanatuma Faraho agatumira Hiburamu. Ne'ri akahika, anamúbuuza: «Makagi gano wagira? Kituma kiki utakambwira kwo Sarayi ali mukaawe? ¹⁹ Si ukandeba, mbu ali mwali wawe! Kyana-tuma ndaloozi múyanga. Lola, mukaawe uyu! Muyami njagiraga yaha.»

²⁰ Faraho anayami kyula kwa'bandu baage bashendekeze Hiburamu, bo na mukaage, kiri ne'bindu byoshi byo âli hiiti.

13

¹ Hiburamu anashaaga i Miisiri, bo na mukaage, ne'bindu byabo byoshi, banashubi galukira i Negebu. Na Luutu, anagenderera ukumúyibiika kwo.

Hiburamu na Luutu bayihandulana kwo

² Hiburamu âli kola ne'bitugwa bingi bwe-neene, kiri ne'nooro nyingi, ne'harija. Âli kola mugale bweneene.

³ Hiburamu analyoka yaho i Negebu, anakizi genda ali mu sheguula, halinde mu kaaya ke'Beteeri. Anahika haahalya ho âli shi-iziri iheema lyage, ha kati ke'Beteeri ne'Hayi.

⁴ Hanali hâli mali gwanwa ayubakira Nahano akatanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo, iri anamúyikumba.

⁵ Luutu na Hiburamu, bâli kizi gendanwa. Uyo Luutu naye, âli koli hiiti inguuli ze'bibuzi, na ze'mbene, na ze'ngaavu. Anâli koli hiiti na'maheema mingi. ⁶ Emwe! Ibindu byabo, kâli kola kandaharuurwa, halinde bitanaki ziga kwo bashumbike kuguma. Kiri ne'ndagiriro zâli mali niiha.

⁷ Iri hakatama, imbamba zanavyuka ha kati ka'bangere ba Hiburamu na'ba Luutu. (Ku yikyo kyanya, Abakaanani na'Bapereesi, bo bâli riiri batuulaga ba mu yikyo kihugo.)

⁸ Iyo mbamba, yanatuma Hiburamu agabwira Luutu: «Si twembi twe baguma! Bitanakwiriiri kwo habe imbamba ha kati kiitu, kandi iri ha kati ka'bangere biitu. ⁹ Langiiza imbere lyawe, kwe'kihugo kiyajabusiri. Aahago! Leka tuyihandulane kwo. Iri wangagenda ilumoshu, niehe ngagenda ilulyo. Kandi iri wagenda ilulyo, niehe ngagenda ilumoshu.»

¹⁰ Luutu, analangiiza-langiiza yizo mbande zooshi. Ne'ri akalangiiza indekeera yoshi ya ku lwiji Yorodaani, anabona kwo yâli kizi nywisibwa, nga kwokulya kwe'ndalo ya Nahano. Yanâli riiri nge'kihugo kye'Miisiri, mu mbande za mu kaaya ke'Sowari. (Yiby, bikakoleka ku kyanya Nahano atâli zaazi shereeza akaaya ke'Soodoma na'ke'Gomora.)

¹¹ Kwokwo, Luutu anayitoolera indekeera yoshi ya ku lwiji Yorodaani, uluhande lwe'sheere, hanaba ho agagendi shumbika. Ikyanya yabo bombi bakayihandulana kwo, ¹² Hiburamu anasigala mu kihugo kye'Kaanani. Haliko, Luutu yehe, anagendi tuula hoofi

no'twaya twa mwi'yo ndekeera, anashinga iheema lyage ha butambi lya'kaaya ke'Soodoma. ¹³ Ne'yo munda i Soodoma, abandu baayo bâli riiri banangora-mabi, banâli koli bihuusiri bweneene imbere lya Nahano.

Nahano alagaaniamu Hiburamu ikihugo

¹⁴ Iri Luutu akaba keera ayishaaza ku Hiburamu, Nahano anayiji bwira Hiburamu kwokuno: «Yinamula amasu, unalangiize imbande zooshi. ¹⁵ Yaga malambo gooshi go ubwinagi, ngamûheereza go lwoshi-lwoshi. Ngagaheereza kiri ne'kibusi kyawe ikigaki yija. ¹⁶ Aba mu kibusi kyawe, ngabaluzza, babe kandaharuurwa nga luvu kwi'daho. Nga kwo'lukungu kwi'daho lutangaharuurwa, kwo nabo bâte be kandaharuurwa. ¹⁷ Ku yukwo, uyimukage! Ugende ugalenga-lenga mu mbande zooshi za mu kino kihugo, bwo kyo ngakuheereza.»

¹⁸ Kwokwo, Hiburamu anashinguula amaheema gaage, anagendi tuula i Heburooni, hoofi ne'ngaaja-malungu ze'biti bye'Mamure. Ne'ri akahika ho, anahayubakira Nahano akatanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo.

14

Hiburamu afuusa Luutu

¹ Ku kyekyo kyanya, mwami Hamuraferi we'Shinaari, na mwami Haryoki we'Helasaari, na mwami Kedorilahomeeri we'Helamu, na mwami Tidaali we'Gohimu, ² yabo baami kwo bali bana, bakagendi lwisa Beera mwami

we'Soodoma, na Birisha mwami we'Gomora, na Shinaabu mwami we'Hadima, na Shemebeeri mwami we'Seboyimu, na mwami we'Beela (kuli kudeta: Sowari).

³ Yabo baami booshi kwo bali bataanu, bakabiika abasirikaani baabo kuguma, banayiji balunda mu ndekeera ye'Sidimu (kuli kudeta: Nyaaaja yo'Muunyu). ⁴ Yabo baami, mwami Kedorilahomeeri âli bakandamiiri, halinde ukuhisa ku myaka ikumi ni'biri. Haliko, ku mwaka úgugira ikumi ni'shatu, banamúyihindulira.

⁵ Mu mwaka gwi'kumi ni'na, uyo mwami Kedorilahomeeri, na'baabo ábakamútabaala, banagendi teera Abarefahimu iyo munda i Hashitereeti-Karinahimu, na'Bazuuzi i Haamu, na'Bahemi i Sawe-Kiryatayimu, banabahima booshi. ⁶ Banahima kwakundi na'Bahoori, ku migazi ye'Seyiri, halinde i Heriparaani, ku lubibi lwi'shamba. ⁷ Ha nyuma, banagaluka, banahika i Henimishipati (kuli kudeta: i Kadeeshi). Banagwata ikihugo kyoshi kya'Bahamareki, ne'kya'Bahamoori, ábâli tuuziri i Hasasoni-Tamaari.

⁸ Haaho, ulya mwami we'Soodoma, na we'Gomora, na we'Hadima, na we'Seboyimu, na we'Beela (kuli kudeta: Sowari), banayitundira mu ndekeera ye'Sidimu, ⁹ banalwisa Kedorilahomeeri mwami we'Helamu, na Tidaali mwami we'Gohimu, na Hamuraferi mwami we'Shinaari, na Haryoki mwami we'Helasaari. Yabo baami kwo bali bana, bo bakateerwa na yabo baabo bataanu.

¹⁰ Iyo ndekeera ye'Sidimu, yâli yijwiri mwa'mahya ágâli mwa'kabulimbo. Kwokwo,

ikyanya mwami we'Soodoma na we'Gomora bakapuumuka, baguma baabo, banagayilasha mwo. Abandi banapuukumira mu migazi.

¹¹ Lyeryo, balya baami bana ábakahima, banashahula ibindu byoshi bya mu kaaya ke'Soodoma na mu ke'Gomora, banatwala ne'bihinda bye'byokulya. ¹² Banatwala kiri na Luutu, mugala wa mwene wabo Hiburamu, na birya bindu byage byoshi, bwo naye âli tuuziri yaho i Soodoma.

¹³ Mu yiryo izibo, mundu muguma naaho ye kafuuka, anagendi menyeesa Hiburamu umwazi. (Ku yikyo kyanya, Umuheburaniya Hiburamu âli koli tuuziri hoofi ne'ngaaja-malungu ze'biti bya Mamure, Umuhamoori. Mamure âli riiri mwene wabo na Heshikooli, na Haneeri. Yabo kwo bali bashatu, bâli yibiisiri ku Hiburamu.)

¹⁴ Ikyanya Hiburamu akayuvwa kwo'mwana wa mwene wabo atwalwa imbohe, anayimuka na'bashosi ba mu nyumba yage. Bâli hisiri magana gashatu ni'kumi na munaana, na booshi bâli riiri ndwani. Banagenda balandiriziizi yabo bagoma, halinde banahika mu kaaya ke'Daani.

¹⁵ Ne'ri bakayirirwa, Hiburamu anagabura abandu baage mwe'bisobiso. Lyeryo, banayami teera abagoma, mu kubatubiira, anabahima. Anabapuumuka kwo, halinde i Hoba, uluhande lwe'mbembe lwe'Damasiki.

¹⁶ Irya minyago yoshi, Hiburamu anagifuusa. Anafuusa no'yo Luutu, umwana wa mwene wabo, ne'bindu byage byoshi, kiri na'bakazi, na'bandi bandu.

¹⁷ Ikyanya Hiburamu akaba keera ahima umwami Kedorilahomeeri, na'baabo baami ábakamútabaala, anagaluka. Mwami we'Soodoma anagendi músanganira mu ndekeera ye'Sawe (kuli kudeta: mu ndekeera ya Mwami).

¹⁸ Haaho, hanayija Merikisedeeki, mwami we'Saleemu, âli musingi wa Rurema úli hi'gulu lya byoshi. Uyo Merikisedeeki, analeeta umukate ne'divaayi, ¹⁹ anagashanira Hiburamu kwokuno:

«Rurema úli hi'gulu lya byoshi, ye kalema igulu ne'kihugo.

Kwokwo, akizi kugashanira.

²⁰ Na bwo ali hi'gulu lya byoshi, akizi huuzibwa. Mukuba, ye wabiika abagoma baawe mu maboko gaawe.»

Hiburamu anayabiira ku bindu byo akafu-
usa, anaheereza Merikisedeeki ikihande ki'kumi
kyabyo.

²¹ Mwami we'Soodoma, anabwira Hiburamu:
«Yibi bindu byoshi, ubibeerane. Yaba bandu
baani, babe bo ugambeereza naaho.»

²² Halikago, Hiburamu anamúshuvya: «Keera nabiika indahiro imbere lya Nahano Rurema, ulya úkalema igulu ne'kihugo, anali hi'gulu lya byoshi. ²³ Kwokwo, ndaakyo kindu kyawe kyo ngayabiira, kundu yangaba nuzi naaho, kandi iri higozi hyo'kushweka ibiraato. Mukuba ndalozizi kwo ulongage ukukizi yihaya kwo we kangaza. ²⁴ Kwokwo, ndaakyo kindu kyo ngayabiira. Ngeeka naaho, ngiisi bye'yi misore yani ikalya, no'mutuli gwa yaba bo tushubanwa:

Haneeri, na Heshikooli, na Mamure. Baabo naaho, bo bagahaabwa ngiisi íbibakwaniini.»

15

Rurema anywana ikihango na Hiburamu

¹ Ha nyuma, Nahano anayijira Hiburamu mu mabone, anamúbwira kwokuno:

«E Hiburamu, utakizi yoboha.

Nie siribo yawe. Na byo ngakuhemba, biri tiita.»

² Kundu Rurema akadeta kwokwo, haliko Hiburamu anamúbuuza: «E Rurema Nahamwitu, iyo mbembo yawe, bikagi byo igangirira, ndanagweti mwana? Si Heryezeeri ye gayiji mbyana, anali kinyamahanga kye'Damasiki. ³ Bwo ndaalyo ibuta lyo ukambeereza, byaboneka kwo'mukozi úwabutirwa mu nyumba yani, ye kola úgayiji mbyana.»

⁴ Nahano, ti: «Nanga! Uyo mundu, atali ye gakuhyana. Si umwana ye ugayibutira, yeki ye gayiji kuhyana.»

⁵ Rurema anahulukiza Hiburamu ha mbuga, anamúbwira: «Legamira kwi'gulu. Uharuure indonde íziri kwo, iri wangahasha. Kwoku kwa'bandu be'kibusi kyawe bagaaba kanda-haruurwa.*»

⁶ Biryá byo Rurema akabwira Hiburamu, Hiburamu anabiyemeera, kyanatuma Nahano agamúharuura kwo akoli kwaniini imbere lyage.†

* **15:5** 15.5 Barumi 4.18. † **15:6** 15.6 Barumi 4.3; Bagalatiya 3.6; Yakobo 2.23.

⁷ Rurema anashubi múbwira: «Niehe, nie Nahano. Nie kakulyosa i Huuri, mu kihugo kya'Bakalidaayo, gira nguheereze kino kihugo, bube buhyane bwawe.»

⁸ Hiburamu, ti: «E Nahano Rurema, kino kihugo, kutagi kwo ngaamenya akasiisa kwo nie gayiji kihyana?»

⁹ Nahano anamúshuvya: «Undeeterage inyana, ne'shaashi ye'mbene, ne'kipanga. Byoshi, bibe bye'myaka ishata-ishata. Undeetere ni'humba, ne'kyana kye'ngunde.»

¹⁰ Yiby byoshi, Hiburamu anamúleetera byo. Ngiisi kiguma, anakizi kibunduula mwo kubiri. Anabitengeka mwe'miziizi ibiri, halinde byanakizi lolana. Haliko, utunyuni twohe, atakatubera mwo kubiri.

¹¹ Iyo mitumba yoshi, banyunda banakizi yiji gira mbu bagiyivwime kwo, haliko, Hiburamu anakizi bayimula.

¹² Izuuba, iri likaba likola ligasooka, Hiburamu ngana, iro lyanamúlemba. Ikihulu kya namudidi, kyanamúyizingira kwo, anatondeera ukuyoboha.

¹³ Nahano anamúbwira: «Umenyage ku kasiisa, kwa'bandu be'kibusi kyawe bagagendi shumbika mu kihugo kye'mahanga. Banabe baja, banahise ye'myaka magana gana bagweti bagalibuzibwa bweneene. ¹⁴ Na kundu basheebuja baabo bangabakoleesa ku kahaati, haliko ku mbeka ngabahana. Ha nyuma, abandu baawe banalyoke mwo, bakola na'kanyamwala ke'bindu.‡

‡ 15:14 15.14 Mikolezi 7.7.

¹⁵ «Wehe, ugaalama imyaka mingi, ukabuli gwana bashokuluza baawe mu kati ko'mutuula, unaziikwe. ¹⁶ Abandu ba mwi'kondo lyawe, ngayiji bagalulira mu kino kihugo, ku kibusi kyabo kya kana. Mukuba, amabi ga'Bahamoori gatazi leeza ulugero. Ndangalunguli bayimula mwo.»

¹⁷ Izuuba, iri likaba keera lyasooka, ne'kihulu kyanaba kikoli yidisiri, hanaboneka ikirugu ikiri mwo'muliro, ne'kimole. Yiby byombi, byanakizi shashaata-shashaata ha kati ka yizo nyama.

¹⁸ Ku lwolwo lusiku, Nahano ananywana ikihango bo na Hiburamu, anamúbwira: «Kino kihugo, ngakiheereza abandu ba mwi'kondo lyawe. Kigatondeerera ku lwiji úluli uluhande lwe'sheere lwe'kihugo kye'Miisiri, halinde ukuhisa ku lwiji luhamu Hefuraati. ¹⁹ Ngabaheereza kiri ne'kihugo kya'Bakeeni, ne'kya'Bakenezi, ne'kya'Bakadimooni, ²⁰ ne'kya'Bahiti, ne'kya'Bapereesi, ne'kya'Barefahimu, ²¹ ne'kya'Bahamoori, ne'kya'Bakaanani, ne'kya'Bagirigaashi, ne'kya'Bayebuusi.»

16

Hagaari na Hishimaheeri

¹ Ku yikyo kyanya, Sarayi, muka Hiburamu, atâli busiri. Anâli hiiti umuja-kazi we'Miisiri, iziina lyage Hagaari.

² Lusiku luguma, Sarayi anabwira Hiburamu: «E yibanie, ubwinagi kwo Nahano anyimiri ibuta. Aaho! Nakuyinginga we kongwa, ugenti

laala imwo'yu muja-kazi Hagaari. Ngeeka nangakoli yubaka imbaga ku njira yage.» Liry a idoli lya Sarayi, Hiburamu analiyemeera.

³ Kwokwo Hiburamu, Sarayi anamúheereza umuja-kazi Hagaari, abe mukaage. Ku yikyo kyanya, Hiburamu âli mali hisa imyaka ikumi atuuziri mu kihugo kye'Kaanani.

⁴ Ikyanya Hiburamu akalaala imwo'yo Hagaari, Hagaari anaheeka inda. Ne'ri akamenya kwo akoli giheesiri, anatondeera ukukizi gayiriza nabuja. ⁵ Kyanatuma Sarayi agabwira Hiburamu: «Uyu muja-kazi, si nie kakuheereza ye. Halikago, bwo akoli heesiri inda, atakiri mu mbona kwo nie nabuja. Ngiisi mabi gooshi go ali mu ngirira, we koli gabetwiri. Kwokwo, twembi, Nahano ye gatuhambuula.»

⁶ Hiburamu naye, ti: «Uyu muja-kazi, alyagagi mu maboko gaawe. Aaho! Ngiisi byo utoniri hi'gulu lyage, ubigire.» Ukushaagira ku lwolwo lusiku, Sarayi anakizi libuza Hagaari bweneene, halinde Hagaari anamútibita.

⁷ Iri Hagaari akaba akola mwi'shamba, ha butambi lya'kadota, umuganda wa Nahano anamúhulukira kwo. (Yako kadota, kâli riiri ku njira yo'kugenda i Shuuri.)

⁸ Uyo muganda anamúbuuza: «E Hagaari, si ulyagagi muja-kazi wa Sarayi! Aaho! Haiyi ho ulyosiri? Na haiyi ho uli mu genda?» Hagaari, ti: «E nahamwitu, ngola mu tibita nyaama-buja Sarayi.»

⁹ Ulya muganda wa Nahano, ti: «Nanga! Galukira imunda nyoko-buja, unakizi músimbaha. ¹⁰ Abandu ba mwi'kondo

lyawe, ngabaluza bweneene, halinde babe kandaharuurwa.»

¹¹ Ha nyuma, uyo muganda wa Nahano anashubi múbwira:

«Lolaga! Iyo nda yo uhiiti,

ugagibuta mwo'mwana wo'butabana.

Uyo mwana, ugamúyinika iziina Hishimaheeri.

Na bwo ukola mu lira hi'gulu lya'malibu, Nahano keera akakuyuvwa.

¹² Uyo Hishimaheeri, agaaba nga punda wa mu kishuka,

halinde analwise ngiisi mundu.

Na ngiisi mundu naye, agakizi múlwisa.

Agayihandula ku beene wabo booshi,

anagendi tuula yenyene.»

¹³ Uyo Hagaari, ikyanya Nahano akamúganuuzwa kwokwo, anayidesa: «Si keera nabonaga Rurema, na ngiri ho.»

Kyanatuma agamúyinika iziina: «Wehe, we mbwini.»

¹⁴ Kwokwo, ha kati ke'Kadeeshi ne'Bereedi hatuula ikirigo íkiri mu buuzibwa Lahayi-Rohi, (kuli kudeta: kirigo kyo'lya útuula ho, anali mu mbona).

¹⁵ Iri hakatama, Hagaari anabutira Hiburamu umwana wo'butabana. Hiburamu anamúyinika iziina Hishimaheeri. ¹⁶ Ne'kyanya Hagaari ak-abuta, Hiburamu âli kola ne'myaka makumi galimunaana na ndatu.

17

Hiburamu atenguula abandu baage

¹ Hiburamu, ikyanya akahisagya imyaka makumi galimwenda na mwenda, Nahano

anashubi múhulukira kwo, anamúbwira: «E Hiburamu, nie Rurema wo'bushobozi bwoshi. Aaho! Ukizi nzimbaha, iri unakizi yama utungiini imbere lyani. ² Naani, nganywana ikihango na naawe, ninaluze abandu ba mwi'kondo lyawe.»

³ Ikyanya Hiburamu akayuvwa kwokwo, anayami fukama, anahisa amalanga haashi, mu kusimbaha Rurema. Rurema anashubi múbwira: ⁴ «Yikyo kihango kyo nanywana na naawe, kyo kyekino: Ukola ugaaba yishe we'milala mingi. ⁵ Na bwo ugaaba yishe wayo, ukulyokera zeene, utagaki buuzibwa Hiburamu, (kuli kudeta: daata wo'kuhuuzibwa). Si ukola ugakizi buuzibwa Hiburahimu, (kuli kudeta: yishe we'milala mingi*). ⁶ Kwokwo, ngakuheereza ibuta, mwi'kondo lyawe, munalyoke imilala mingi, kiri na'baami.

⁷ «Yiki kihango kyo ngola mu nywana na naawe, ngakinywana kiri na'bandu ba mwi'kondo lyawe, halinde ku bibusi byabo byoshi íbyâye ki yije, halinde imyaka ne'myakuula. Ngaaba Rurema wawe wenyene, kiri na wa'bandu ba mwi'kondo lyawe.

⁸ «Kino kihugo kye'Kaanani, kundu ukituuziri mwo nga kinyamahanga, ngamùheereza kyo, mwe na'bandu ba mwi'kondo lyawe. Kino kihugo kyoshi kigaaba kye'mwinyu, halinde imyaka ne'myakuula, na nyame ndi Rurema winyu.»

⁹ Ha nyuma, Rurema anashubi bwira Hiburahimu: «Kino kihango kyani, ukizi kisim-

* 17:5 17.5 Barumi 4.17.

baha. Kiri na'bandu ba mwi'kondo lyawe, nabo bakizi kisimbaha, halinde ku bibusi byabo byoshi. ¹⁰ Mwehe mweshi, kwokuno kwo mukwaniini mukizi nzimbaha: Ngiisi úyimbwa mushosi mu kati kiinyu, akwiriiri akizi tengulwa. ¹¹ Kwokwo, mu kukerwa ikikoba, lyo mugakizi yerekana ikihango kyo twanywana.

¹²⁻¹³ «Kwokwo, ngiisi mwana mwanuke wo'butabana, ikyanya agaaba ahisagya isiku munaana, mukizi mútenguula. Munakizi tenguula na ngiisi batabana ba'baja ábakabutirwa mu nyumba ziinyu. Kiri na'baja bo mukagula i mahanga, nabo mubatenguule. Yako kalangikizo ko mugaagira ku myego yinyu, kagayerekana ikihango kyani kye'myaka ne'myakuula. ¹⁴ Ngiisi mushosi úgalahira ukutenguulwa, agaaba keera ahongola ikihango kyani. Umundu mwene uyo, akwaniini atwibwe mu kati kiinyu.»

Rurema alagaania Hiburahimu umwana

¹⁵ Rurema anashubi bwira Hiburahimu, ti: «Ku luhande lwa mukaawe Sarayi, ukulyokera zeene, naye atagaki detwa Sarayi. Si akola agakizi detwa Saara. ¹⁶ Uyo Saara, ngamúgashaanira, anakubutire umwana wo'butabana. Kwokwo, lyo agaaba nyina we'milala mingi. Mu nda yage, mwo mugalyoka kiri na'baami be'mahanga.»

¹⁷ Lyeryo, Hiburahimu anafukama, anahisa amalanga haashi, anayidesa, ti: «Ka naani nangaki buta, nie mushaaja we'myaka igana? Kiri na Saara naye, ka angaki hisa umwana

haashi? Si akola mugiikulu we'myaka makumi galimwenda!» ¹⁸ Anadeta: «E Nahano, nga byangaziga, Hishimaheeri abe ye yamiri agashaniirwi.»

¹⁹ Na wa Rurema, ti: «Nanga! Mukaawe Saara agaki kubutira umwana wo'butabana. Ni'ziina lyage, ye gaaba Hisake, (kuli kudeta: ayishesa). Uyo Hisake, ye gayiji kwiza ikihango kyani, imwa'bandu ba mwi'kondo lyage. Na yikyo kihango, kigaaba kye'myaka ne'myakuula.

²⁰ «Na ku luhande lwa Hishimaheeri, keera nayuvwa amahuuno gaawe hi'gulu lyage. Naye kwakundi, ngamúgashaanira, anabute abaana bingi. Yabo baana, ngabaluzo. Hishimaheeri ye gayiji ba yishe wa'batwali ikumi na babiri, anayiji ba shokuluza wo'mulala úguhimbiri.

²¹ «Si ikihango kyani kyohe, kigaaba ku Hisake naaho. No'yo Hisake, Saara agakubutira ye, mu kyanya íkiri nga kyekino, ku gundi mwaka.»

²² Ikyanya Rurema akayusa ukuganuuzo Hiburahimu, anamúsiga yaho.

²³ Hiburahimu anayami gendi yabiira mugala wage wa Hishimaheeri, na'baja booshi ábakabutirwa mu nyumba yage, kiri na ngisi bo akagula i mahanga. Yabo booshi, anabatenguula ku lwolwo lusiku, nga kwo Rurema akamúbwira.

²⁴ Hiburahimu, ikyanya akatenguulwa, áli kola ne'myaka makumi galimwenda na mwenda.

²⁵ Hishimaheeri naye, áli kola ne'myaka ikumi ni'shatu. ²⁶ Hiburahimu, bo na mugala wage wa Hishimaheeri, bakatenguulwa ku lwolwo lusiku,

²⁷ na'bashosi booshi ábakabutirwa mu nyumba yage, na ngiisi bo akagula i mahanga.

18

Saara akola agalonga umwana

¹ Nahano anahulukira ku Hiburahimu, hoofi ne'ngaaja-malungu ze'biti i Mamure. Ku kyanya kya'kalenge-renge, Hiburahimu âli bwatiiri ha mulyango gwi'heema lyage.

² Masaasa atabukwa, iri akayinamula amasu, anabona abandu bashatu, bakoli yimaaziri yaho. Kyanatuma agayimuka, anakwabadukira imunda bali, gira agendi basanganira.

Ne'ri akahika ho, anayinama ku lushaagwa, ³ anadeta: «E Banahamwitu, nie mukozi winyu, namùyinginga, mutambambale. ⁴ Ngatee mùkaraba ku magulu, mukabuli luhuuka mwi'dako lye'kiti. ⁵ Si ndi mukozi winyu! Na bwo mwalenga hoofi na ha mwani, mwangatee luhuuka. Muleke ndee mùkolera ibyokulya, gira mushaluuke, halinde lyo mulonga imisi yo'kugenderera no'lugeezi lwinyu.» Nabo, ti: «Bwija! Ngiisi byo wadeta, tee bigirage.»

⁶ Hiburahimu anakwabadukira mwi'heema, anabwira mukaage: «E Saara, banguka, uyabiire indaala zishatu zo'mushyano mwija, ugukande, unaguyokye mwe'bitumbula.»

⁷ Anashubi kwabadukira áhali ingaavu zaage, anatoola mwe'nyana ídehiri. Anagisikiiriza umukozi wage muguma. Uyo mukozi duba-duba ngana, anagibaaga, anagideeka.

8 Iri ikahya, Hiburahimu anayabiira amakaavwe, na'mata, na zirya nyama, anabizimaana abageezi. Ku kyanya bakaba bakola mu lya, Hiburahimu anayimanga ha butambi lyabo, mwi'dako lye'kiti.

9 Yabo bageezi, banabuuza Hiburahimu: «E Hiburahimu, mukaawe Saara ali hayagi?» Hiburahimu, ti: «Ali yumu mwi'heema.»

10 Muguma wabo, ti: «Ku kasiisa, ku kyanya ikiri nga kyekino, ku gundi mwaka, ngagwana mukaawe wa Saara akoli hiiti umwana wo'butabana.*» Ku yikyo kyanya, Saara âli yimaaziri mwi'heema ha nyuma lyo'lwivi, ali mu bayuvwiriza.

11 Hiburahimu bo na Saara, bâli kola bashaaja bweneene. Na Saara atâli kizi ki genda mu lwa'bakazi. 12 Kyanatuma Saara agayishesa, ti: «Si ngola mugikulu! Kiri na yibanie, keera ashaaja. Aahago! Ka ngiri na'marara ga mushosi?»

13 Nahano anabuuza Hiburahimu: «Kituma kikagi Saara asheka, iri anayibuuza: "Ka'kasiisa, kwo nangaki buta mu buno bugikulu bwani?"»

14 Nahano anashubi deta: «Aahago! Ka hali igambo iritashobokiini imwa Nahano? Si ndaalyo! Kwokwo, ikyanya ngagaluka ku kyanya ikiri nga kino, ku gundi mwaka, Saara agaaba akoli hiiti umwana wo'butabana.»

15 Uyo Saara, anayoboha, kyanatuma agabee-sha, ti: «E waliha, ndasheka.» Nahano anamubeshuuza, ti: «Kundu walahira, si washeka.»

* **18:10** 18.10-14 Barumi 9.9.

Hiburahimu ataaniza abandu be'Soodoma

¹⁶ Yabo bandu, ikyanya bâli kola bagalyoka yaho, Hiburahimu anabaherekeza. Ne'ri bakahika ho bâli kola mu langiiza akaaya ke'Soodoma, ¹⁷ Nahano anayisaliza, ti: «Ka mbishe Hiburahimu byo njungisiri? ¹⁸ Si ye gaaba yishe wo'mulala úguhimbiri, gunasikamiri. Hi'gulu lyage, imilala yoshi mu kihugo igagashaanirwa.† ¹⁹ N'gamútoola, gira akizi yigiriza abaana baage, na'ba mwi'kondo lyage, bakizi simbaha imaaja zaani. Kwokwo, lyo baba bandu bemeera, banabe bali mu ngira íbikwaniini imbere lyani. Naani, na mbakwigize imihango yani.»

²⁰ Haaho, Nahano anadeta: «Nyuvwiti ikimombo mu kaaya ke'Soodoma, na mu ke'Gomora. Mukuba, ibyaha byabo keera byaleeza ulugero bweneene. ²¹ Na buno, ngola ngamanukira yo, gira ngendi yibonera iri yaga malira gakulikiriini ne'mikolezi yabo. Kwokwo, lyo ngalonga ukumenya bwija.»

²² Kwokwo, mu yabo bageezi, babiri bannashokola injira yo'kugenda i Soodoma. Haliko, Nahano, anasigala ayimaaziri bo na Hiburahimu.

²³ Iri hakatama, Hiburahimu anayegeera Nahano, anamúbuuza: «Mu bandu ábakwaniini na ábatakwaniini, ka biri ukuli, kwo ugayami basiviza haguma?»

²⁴ «Tudete nga mu kaaya mwangaboneka nga bandu makumi gataanu ábakwaniini.

† **18:18** 18.18 Ndondeko 12.3; 22.18; Bagalatiya 3.8.

Hi'gulu lyabo, ka utagakejeerera akaaya kooshi, unaleke ukukashereeza? ²⁵ Nanga! Utangayita ábakwaniini, na ábatakwaniini. Bitanganaziga kwo ábayimaaziri mu kuli, bahanirwe kuguma na banangora-mabi. Si we mutwi we'maaja wa mu kihugo kyoshi, unali mu zitwa mu kati ko'kuli.»

²⁶ Nahano anamúshuvya: «Mu kaaya ke'Soodoma, iri nangagwana mwa'bandu makumi gataanu ábakwaniini, ngakejeerera akaaya kooshi hi'gulu lyabo.»

²⁷ Hiburahimu anashubi deta: «Ndi lukungu, na ndi munyota-kiiko. Kundu kwokwo, nayihangaana ukuganuuzza Nahamwitu. ²⁸ E Nahano, iri batangaki hika makumi gataanu, haliko munabonekage abandu makumi gana na bataanu ábakwaniini, ka ugashereeza yako kaaya, mbu bwo babula abandu bataanu?»

Nahano naye, ti: «Nanga! Yako kaaya, iri mwangaboneka abandu makumi gana na bataanu ábakwaniini, ndangaki kashereeza.»

²⁹ Hiburahimu, ti: «Ngeeka mwangaboneka abandu makumi gana.» Nahano naye, ti: «Hi'gulu lya yabo bandu makumi gana ábakwaniini, ndangaki kashereeza.»

³⁰ Hiburahimu anamúyinginga, ti: «E Nahamwitu, utayagalwe. Namu shubi deta. Ngeeka mwangaboneka abandu makumi gashatu ábakwaniini.» Nahano, ti: «Mu yako kaaya, iri mwangaboneka abandu makumi gashatu ábakwaniini, ndangaki kashereeza.»

³¹ Hiburahimu anashubi deta: «Ngiri mu yihangaana ukuganuuzza Nahamwitu.

Ngeeka mwangaboneka abandu makumi gabiri ábakwaniini?» Nahano, ti: «Mu yako kaaya, iri mwangaboneka abandu makumi gabiri ábakwaniini, ndangaki kashereeza.»

³² Mu kuheza, Hiburahimu anadeta: «E Nahamwitu, nakuyinginga bweneene, utayagalwe. Ngola ngaadeta lindi liguma naaho. Ngeeka mwangaboneka abandu ikumi ábakwaniini. Ahago! Kuti kwo wangagira?» Nahano, ti: «Mu yako kaaya, iri mwangaboneka abandu ikumi ábakwaniini, ndangaki kashereeza.»

³³ Iri Nahano akayusa ukuganuuzza Hiburahimu, anayigendera. Hiburahimu naye, anagalukira i kaaya.

19

Ibihigo bya'bandu be'Soodoma

¹ Iri hakaba kabigingwe, balya baganda babiri banayingira mu kaaya ke'Soodoma, banagwana Luutu abwatiiri kwi'rembo lyako. Iri akabalangiiza, anayimuka, anagendi basanganira, anayinama mu kubalamusa ku lushaagwa.

² Anadeta: «E banahamwitu, nie mukozi winyu, muyegerere mu nyumba yani. Mutee leeza amiji ku magulu, munalaale mwo. Shesheezi, munagendererage no'lugeezi.» Kundu Luutu akabayegerereza, haliko banatee lahira, ti: «Tugalaala ha mbuga, ha kati ka kano kaaya.»

³ Luutu anakizi bayinginga bweneene. Ne'ri hakatama, banayemeera, banayingira mu mwage. Luutu anabakolera ibyokulya,

anayokya imikate mizira saama, anabazimaana, banasheega.

⁴ Halikago, ku kyanya kya'miiza, abashosi booshi ba mu mbande zooshi ze'Soodoma, banasokanana inyumba ya Luutu, kutondeerera ku misore, halinde ku bashaaja. ⁵ Yabo bashosi, banahamagala, ti: «E Luutu, balya bashosi ábayingira mu mwawe, balyagagi hayi? Ubahuluse! Tuloziizi tubashulehe.»

⁶ Luutu anahuluka, anayami hamika ulwivi, ⁷ anababwira: «E badaata, mwe mukongwa! Yaba bandu, mutakolwe mbu mubakolere kwe'bihigo. ⁸ Lolagi! Mbiitagi banyere baani babiri hano, batazindi menyana na'bashosi. Aaho! Mumbanguule nimùheereze bo, mubagirire ngiisi kwo muloziizi. Haliko bano bashosi ábali muno, hatagirage ibala lyo mwangabahigulira kwo. Si nie bazatiiri!»

⁹ Na wa nabo, ti: «Hafe, tuhinjuse! Si ulyagagi kinyamahanga. Aahago! Ka akola mu yigira mutwi we'maaja? Bwobunago wehe, twamu kukolera kwe'bikoleere, ukuhima ngiisi kwo tushuba tugaagira yabo bageezi baawe.» Lyeryo, banasindikira Luutu, banagira mbu bahambiri hongola ulwivi.

¹⁰ Lyeryo ngana, balya bageezi banagolola amaboko, banayami bululira Luutu mu nyumba, banahamika ulwivi. ¹¹ Balya bashosi booshi, abakulu na'baanuke, yabo baganda banabahu-maaza, batanaki bone umulyango.

Luutu ahuluka mu kaaya ke'Soodoma

¹² Balya bandu babiri banabuuza: «E Luutu, ka uhiitagi ugundi mundu mu kano kaaya? Ngeeka muli bagala baawe, kandi iri banyere baawe, kandi iri bakwi baawe, kandi iri bandi bandu bo muyimbanwa kwo. Iri bangaba bali mwo, uvwaruke, ubahuluse duba. ¹³ Si abandu ba mu kano kaaya, keera balegwa bweneene imbere lya Nahano. Yukwo kulegwa, akoli kuyuvwiti. Na buno, atutuma, mbu tuyiji kashereeza.»

¹⁴ Uyo Luutu, âli na'bakwi, âbâli koli fundisiri banyere baage, anagendi bakengula, ti: «Nahano akola agashereeza kano kaaya. Mugire mukalyokage mwo duba.» Yikyo kitambira kya Luutu, iri bakakiyuvwa banakibona naaho nga kya'malyogo.

¹⁵ Iri hakaba shesheezi kare-kare, balya baganda banashubi yinginga Luutu, ti: «Kano kaaya, si kagayiji hanwa. Aahago! Vwaruka, uyabiire mukaawe, na banyere baawe bombi, gira mutayiji shereezibwa.»

¹⁶ Kundu Luutu akavwebeeba, haliko Nahano anamúyuvwirwa indengeerwa. Balya baganda, banagwatira Luutu na mukaage ku maboko, na banyere baage bombi, banabatwala inyuma lya'kaaya. ¹⁷ Ne'ri bakaba bakola inyuma lyako, muganda muguma anababwira: «Mutibitage muyikize. Mutakebagane, hatanagire ho mugayimanga mwi'yi ndekeera. Si mutibitire mu migazi, mutayiji kengeera mwashereera.»

¹⁸ Luutu, ti: «E Nahamwitu, we kongwa! ¹⁹ Ndi mukozi wawe. Keera nanalonga ulukogo imbere lyawe, halinde wangejeerera, wanangiza. Kundu kwokwo, imigazi iri hala bweneene.

Hali ikyanya nangakengeera nashereezibwa mu njira, na nvwire mwo. ²⁰ Lolaga! Haliira, hali ihyaya hiniini, hyo'mundu angakirira mwo. Mumbanguule hibe hyo ngatibitira mwo.»

²¹ Uyo muganda, ti: «Ee! Nayemeera. Yi-hyo hyaya hyo wadeta, ndagaki hishereeza. ²² Haliko, uvwarukage, uhitibitire mwo. Ndagalunguli gira igambo lyoshi, indazi bona kwo wahihika mwo.» Kyanatuma yako kaaya kagabuuzibwa Sowari.*

I Soodoma ne'Gomora byashereezibwa

²³ Ikyanya izuuba likaba keera lyahuluka, Luutu naye anaba keera ahika mu kaaya ke'Sowari.

²⁴ Lyeryo ngana mwi'gulu, Nahano anatibulira imbigi zo'muliro mu kaaya ke'Soodoma na mu ke'Gomora. ²⁵ Yutwo twaya twombi, anatumjigivya, ne'ndekeera yoshi, na'batuulaga baamwo booshi, kiri ne'mbuto zooshi.

²⁶ Ku kyekyo kyanya, muka Luutu anakebagana, anayami hinduka mugina gwo'muunyu.

²⁷ Iri bukakya shesheezi kare-kare, Hiburahimu anashubi gendi yimanga haahalya ho bâli yimaaziri na Nahano. ²⁸ Analangiiza uluhande lwe'Soodoma ne'Gomora, na mu ndekeera yoshi. Anabona ikyusi kingi, kiri nga kya kiberekaana, kiri mu tuuma ku bwingi.

²⁹ Rurema, ikyanya akajigiivya yutwo twaya twa mu ndekeera, akakengeera Hiburahimu. Kiri na Luutu kwakundi, kundu âli tuuziri i Soodoma, haliko atanafwa.

* **19:22** 19.22 Sowari Mu kiheburaniya, yiri iziina liri mu yuvwikana nga «hiniini».

Ingomooko ya'Bamohabu, na'Bahamooni

³⁰ Luutu, âli yobohiri ukutuula mu kaaya ke'Sowari, kyanatuma agalyoka mwo, na banyere baage bombi, anagendi tuula mu migazi, mu lwala.

³¹ Lusiku luguma, munyere wage wo'lubere anabwira umuzibo: «Si daata keera ashaaja! Ne'no munda twayiji tuula, ndaaye mushosi wo'kutuyanga, nga kwo bali mu kizi gira ahandi hooshi. ³² Aaho! Tulaluse daata, gira atugwejere. Kwokwo, lyo tulonga abaana, halinde ikibusi kiitu kilonge ukugenderera.»

³³ Mu bwobwo bushigi, ikyanya bakalalusagya yishe, ulya wo'lubere anamenyana na yishe. Kundu kwokwo, yishe atakamenya ikyanya munyere wage akayiji gwejera, kandi iri ikyanya akahuluka.

³⁴ Ne'ri bukakya, uyo munyere wo'lubere anashubi bwira mulumuna wage: «Bigingo bushigi, namenyana na daata. Aahago! Zeene tushubi múlalusa, gira naawe ugende akugwejere. Kwokwo, lyo tugalonga abaana. Na ku njira yage, ikibusi kiitu kinalonge ukugenderera.»

³⁵ Mu bwobwo bushigi, ikyanya bakashubi lalusa yishe, ulya munyere wo'muzibo naye anagendi menyana na yishe. Kundu kwokwo, yishe atakamenya ikyanya uyo munyere wage akayiji gwejera, kandi iri ikyanya akahuluka.

³⁶ Balya banyere Luutu, bombi banaheeka inda. ³⁷ Ulya munyere wage wo'lubere, anabuta umwana wo'butabana, anamúyinika iziina Mohabu (kuli kudeta: ye abuta na yishe). Yoyo, ye shokuluza wa'Bamohabu, halinde zeene.

38 Munyere wage wo'muzibo, naye anabuta umwana wo'butabana, anamúyinika iziina Beni-Hami, (kuli kudeta: mwana we'mbaga yani). Yoyo naye, ye shokuluza wa'Bahamooni, halinde zeene.

20

Hiburahimu ateba Habimereki

¹ Hiburahimu analyoka yaho i Mamure, anagenderera imbande ze'kisaka. Anashumbika ha kati ke'Kadeeshi, ne'Shuuri. Ha nyuma, anagendi bwatala siku ngerwa i Geraari.

² Ne'ri akaba akola iyo munda, anashubi beesha, mbu mukaage Saara alyagagi mwali wage. Kyanatuma mwami Habimereki we'Geraari agaatuma kwo bagendi múleetera Saara. Ne'ri bakamúleeta, anamúnyaga.

³ Kundu kwokwo, Rurema anayijira Habimereki bushigi mu birooto, anamúbwira: «E Habimereki, leero ulwawe lwahikaga. Uyu mukazi wayanga, si ahiiti yiba!»

⁴ Habimereki atâli zaazi menyana na Saara. Kyanatuma agashuvya: «E Nahamwitu, twe na'bandu baani, ka ugatuyita, ndaanago mahube go twagira? ⁵ Si Hiburahimu yenyene ye wadeta kwo'yu mukazi alyagagi mwali wage! Saara naye, anandeba kwo Hiburahimu ali mushija wage. Ngiisi byo nagira, ndabigiriirira. E waliha, amaboko gaani, gali shululu.»

⁶ Rurema anashubi múbwira: «Yikyo kyaha, nyiji kwo utakigiriirira. Nienyene, nie wakubuza kwo utagire ikyaha imbere lyani, kyanatuma ndakuhanguula kwo umúyegeere.

⁷ «Kwokwo buno, umúgalulirage imunda yiba. Yiba ali muleevi. Kwokwo, agakuhuunira, halinde unalonge ukulama. Si iri wangayumya umutima, ku kasiisa ugaafwa, mwe na'bandu ba mu nyumba yawe booshi.»

⁸ Shesheezi kare-kare, Habimereki anavyuka, anakuumania abakulu booshi ba mu bwami bwage. Ne'ri akabalotololera ngiisi byo akabona, nabo banayami gwatwa ne'kyoba bweneene.

⁹ Haaho, Habimereki anatumira Hiburahimu. Ne'ri akahika, anamúbuuza: «E Hiburahimu, makagi gano watugirira? N'gakuhubira biki, halinde ungirire yiri ibala, twe na'bandu ba mu bwami bwani? Yibyong' bitalaalwe wagira, ¹⁰ nyandagi úwakushimya kwo ubigire?»

¹¹ Hiburahimu, ti: «Ibyatuma nagira kwokwo, bwo n'gatona kwo mu kano kaaya, ku kasiisa ndaaye úsimbahiri Rurema. Nanayoboha kwo muganyita, lyo mulonga ukuyanga mukaanie.

¹² «Kuguma na yibyong', ku kasiisa alyagagi mwali wani, bwo yishe, ye na daata. Si bamaawe, bo babiri. Kwokwo, n'gamúyanga abe mukaanie. ¹³ Ikyanya Rurema akambwira kwo njaage imwitu, na ngendi tuula i mahanga, nanayinginga mukaanie kwo ngiisi ho tugakizi lenga hooshi, akizi nyereka kwo anguuziri, mu kukizi deta kwo ndi mushija wage.»

¹⁴ Haaho, Habimereki anagalulira Hiburahimu mukaage Saara. Anamúbiika kwe'bibuzi, ne'mbene, ne'ngaavu, na'baja, na'baja-kazi. ¹⁵ Anashubi bwira Hiburahimu: «Kino kihugo kyoshi, kiri kye'mwani. Aaho! Utoolage ngiisi ho uloziizi, habe ho ugatuula.»

¹⁶ Ha nyuma, Habimereki anabwira Saara: «Lolaga! Bwobuno, naheereza mushija wawe ibingorongoro kihumbi, mu kuyereka yutu tumasi twoshi kwo utahiiti ubuhube. Kwokwo, ndaabyo wangaki shembwa kwo.»

¹⁷⁻¹⁸ Mukuba, uyo Saara, ikyanya akatwalwa imwa Habimereki, kyanatuma Nahano agayami hangika ibuta lya'bakazi booshi ba mu nyumba yage, bwo Saara âli kola muka Hiburahimu. Haliko, Hiburahimu akahuuna Rurema, anakiza Habimereki, na mukaage, kiri na'baja-kazi baage, halinde banashubi longa ukubuta.

21

Hisake abutwa

¹ Nahano anakengeera Saara, anamúgirira nga ngiisi kwo akamúlagaania. ² Kundu Hiburahimu âli kola mushaaja wa bweneene, halikago, mukaage Saara anaheeka inda, anamúbutira umwana wo'butabana. Bikakoleka ku kyekirya kyanya Rurema âli mali gwanwa amúbwira.

³ Uyo mwana, Hiburahimu anamúyinika iziina Hisake. ⁴ Ne'kyanya Hisake akahisa isiku mu-naana abusirwi, Hiburahimu anamútenguula, nga kwo Rurema akamúbwira. ⁵ Ku yikyo kyanya, Hiburahimu âli kola ne'myaka igana.

⁶ Saara anadeta: «Rurema anjambaaza ngana. Na ngiisi úgayuvwa yugu mwazi, naye tugashambaalira kuguma. ⁷ Nyandagi úwangaki bwiziri Hiburahimu kwo naani ngaki yoza? Kundu kwokwo buno, keera namúbutira umwana wo'butabana wa mu bushaaja bwage.»

⁸ Hisake anagenderera ukukula. No'lusiku akalyosibwa kwi'beere, Hiburahimu anamúgirira ulusiku lukulu bweneene.

Hagaari na Hishimaheeri bayimulwa

⁹ Lusiku luguma, Saara anabona kwo Hishimaheeri ali mu honyoleza Hisake. (Uyo Hishimaheeri, ye Hiburahimu akabuta ku Hagaari, Umumiisiri-kazi.)

¹⁰ Kyanatuma Saara agayiji bwira Hiburahimu: «Uyu muja-kazi, umúyimulage, no'mwana wage.* Si uyu mwana, atâye hyane kuguma na mugala wani wa Hisake.»

¹¹ Hiburahimu, mbu ayuvwe kwokwo, anajengeerwa, bwo Hishimaheeri naye âli riiri mugala wage.

¹² Ku yikyo kyanya, Rurema anamúbwira: «E Hiburahimu, utajengeerwe hi'gulu lyo'yu mwana, kandi iri hi'gulu lyo'yu muja-kazi. Ngíisi byo Saara agakubwira, ubiyuvwe. Mukuba, mwi'kondo lya Hisake, mwo mugalyoka abandu be'kibusu kyawe.† ¹³ Si ku biloziri uyo mwana, bwo ali gundi mugala wawe, ngamúgira abe yishe wo'mulala úguhimbiri.»

¹⁴ Iri hakaba shesheezi kare-kare, Hiburahimu anaboha indanda, anafukumulira na'magoloovi mu ludaha úlukahangwa mu luhu, anabibetuza Hagaari ku bitugo. Ne'ri akamúheerezagya umwana wage, anamúyimula. Hagaari anagenda akola mu jeba-jeba mwi'shamba lye'Beeri-Sheba.

* **21:10** 21.10 Bagalatiya 4.30. † **21:12** 21.12 Barumi 9.7; Baheburaniya 11.17-18.

¹⁵ Ikyanya galya magoloovi gakamala, Hagaari anasiga ajanda mugala wage mwi'dako lye'kishungu-shungu. ¹⁶ Anagendi yisunga nga ku meetere igana, iri anayidesa: «Yayewe! Uyu mwana wani, ndalozii zi ukubona kwo agaafwa.» Ikyanya âli koli jondamiri yaho, anatulikira mu malira.

¹⁷ Uyo mwana naye, anatondeera ukulira. Iri Rurema akayuvwa kwokwo, umuganda wage analyoka mwi'gulu, anamúbuuza: «E Hagaari, biki íbyaba? Utayobohe! Rurema keera ayuvwa izu lyo'mwana haliira ali. ¹⁸ Aaho! Yimuka, ugendi yabiira umwana, unamútengetere. Ngaki múgira abe yishe wo'mulala úguhimbiri.»

¹⁹ Lyeryo, Rurema anayigula Hagaari amasu, anabona ikirigo kya'miiji. Kwokwo, anayabiira lulya ludaha, anagendi vwoma mwa'magoloovi, anayiji gaheereza mugala wage.

²⁰ Uyo mwana, Rurema anagenderera ukumúlanga. Ne'kyanya akakula, anagendi tuula mwi'shamba, anaba kikalage mu kufwora umuheto. ²¹ Ne'ri akaba akoli tuuziri mwi'shamba lye'Paraani, nyina anamúyangira umunyere wo'Mumiisiri.

Hiburahimu anywana ikihango na Habimereki

²² Ku yikyo kyanya, Habimereki anagendera Hiburahimu, ali na Fikooli, umukulu wa'basirikaani baage, banamúbwira: «E Hiburahimu, mu byoshi byo uli mu kola, Rurema muyamiinwi. ²³ Aaho! Zeene hano, ubiikage indahiro kwi'ziina lya Rurema, kwo utâye ndebe, utanâye tebe na'baana baani, kandi iri abandu

ba mwi'kondo lyani. Nga kwokulya n'gakugirira amiija, na naawe kwakundi ukizi gangirira, mwe na'bandu ba kino kihugo kyo utuuziri mwo nga kinyamahanga.»

²⁴ Hiburahimu naye, ti: «Ee! Iyo ndahiro, nagibiika.»

²⁵ Ku kyekyo kyanya, Hiburahimu anayerekeza Habimereki, hi'gulu lye'kirigo kya'bakozi ba Habimereki bakamúnyaga.

²⁶ Haliko, Habimereki anamúshuvya: «Ngi-isi úkagira kwokwo, ndamúyiji. Si wenyene utazindi mbwira hi'gulu lyabyo! Zeene kwo kukiri kuyuvwa.»

²⁷ Haaho, Hiburahimu anayabiira ibibuzi, ne'ngaavu, anabiheereza Habimereki, bananywana ikihango. ²⁸ Hiburahimu anahandula ibishaashi birinda bye'bibuzi.

²⁹ Habimereki anamúbuuza: «Kituma kikagi wahandula yibi bishaashi kwoku?»

³⁰ Hiburahimu, ti: «Yibi bishaashi, nakuheereza byo na'maboko gaani nienyene, bube bumasi, kwo nie kahumba kino kirigo.» ³¹ Kyanatuma kigabuuzibwa Beeri-Sheba.‡ Mukuba, ho bakabikirana indahiro.

³² Ikyanya bakaba keera banywanana ikihango yaho i Beeri-Sheba, Habimereki anagalukira mu kihugo kye'Bufirisiti, bo na Fikooli, umukulu wa'basirikaani baage.

‡ **21:31** 21.31 Beeri-Sheba Mu kiheburaniya, yiri iziina liri mu yuvwikana nga «kirigo kye'bishaashi birinda», kandi iri «kirigo kye'ndahiro».

³³ Haaho i Beeri-Sheba, Hiburahimu anabyala he'kivumu. Anahuuna kwi'ziina Iya Nahano, anali ye Rurema we'myaka ne'myakuula.

³⁴ Hiburahimu anahisa imyaka mingi, ashumbisiri mu kihugo kye'Bufirisiti nga kinyamahanga.

22

Rurema abwira Hiburahimu kwo atange Hisake

¹ Iri hakalenga isiku, Rurema anayiji lola ngiisi kwo Hiburahimu amúlangaliiri, anamúbwira: «E Hiburahimu!» Anamúyakula, ti: «E waliha, nguteziri amatwiri.»

² Rurema anamúbwira: «Yabiira mugala wawe wa Hisake, kundu ali kininga, un-amúkuuziri. Mugendanwe mu poroveesi ye'Moriya. Ne'yo munda, ugendi mútanga ituulo Iyo'kusiriiza. Yukwo kumútanga, kube ku mugazi gwo ngakuyereka.»

³ Hiburahimu, mbu bukye shesheezi karekare, anayami vyuka, analingikania punda wage. Mu bakozi baage, anayabiira mwo babiri, anayabiira na mugala wage wa Hisake. Ne'ri akasheena ishaali hi'gulu Iyo'kugendi tanga ituulo Iyo'kusiriiza, anashokola injira yo'kugenda imunda Rurema akamúyereka.

⁴ Ku lusiku úlugira izishatu, Hiburahimu analegamira, analangiiza halya handu ku hala, ⁵ anabwira abakozi baage: «Musigalage hano no'yu punda. Twe na mugala wani, twamu

genda iriira munda, gira tugendi yikumba Rurema, tukabuli galukira hano.»

⁶ Hiburahimu anayabiira ishaali zo'kusiriigiza kwi'tuulo, anazibetuza mugala wage wa Hisake. Yehe, anafumbata umuliro na'kahamba. Kwokwo, bombi, banagenderera no'lugeezi.

⁷ Iri bakaba bakiri mu njira, Hisake anabuzagya yishe: «E daata!» Naye, ti: «E mwana wani, nguteziri amatwiri.» Hisake, ti: «Makigano? Ishaali no'muliro, byebino tuhiiti. Ahago! Ikyanabuzi kyo'kutanga ituulo, kiri hayi?»

⁸ Hiburahimu, ti: «Rurema yenyene ye gayiheereza ikyanabuzi kyo'kutanga ituulo.» Yabo bombi, banagenderera no'lugeezi.

⁹ Iri bakahika ho Rurema akayereka Hiburahimu, Hiburahimu anayubaka ha'katanda, anakashasha kwo ziryshaali. Ha nyuma, anabuli kona mugala wage wa Hisake, anamúgwejeza ku katanda, hi'gulu lye'shaali,
¹⁰ anayomolaga akahamba, gira amútongeere.

¹¹ Lyeryo-lyeryo mwi'gulu, umuganda wa Nahano anamúhamagala kwi'zu lihamu kwokuno: «E Hiburahimu, Hiburahimu!» Anayitaba, ti: «E waliha, nguteziri amatwiri.»

¹² Uyo muganda, ti: «Utaki kolwe kwo wakolera umwana kwi'bala. Buno, keera nabona kwo usimbahiri Rurema. Mukuba, uyu mwana wawe we'kininga, utashiginya ukumútanga, libe ituulo.»

¹³ Hiburahimu, mbu ayinamulage amalanga, anayami bona ikipanga. Amahembe gaakyo, gâli hangatiiri mu kizigi-zigi. Kwokwo,

anakwabaduka, anakireeta, anakitanga ituulo lyo'kusiriiza, kyanagomboola mugala wage.

¹⁴ Yaho handu, Hiburahimu anahayinika iziina «Nahano agayiheereza». Kyo kitumiri halinde zeene, hali mu detwa: «Nahano yenyene agayiheereza ku mugazi gwage.»

¹⁵ Ulya muganda wa Nahano, anashubi hamagala Hiburahimu ukulyoka mwi'gulu, ti: ¹⁶ «Nahano adeta kwokuno: “Utanyima mugala wawe, kundu alyagagi kininga, haliko keera wamúndangira. Ku yukwo, nabiika indahiro kwi'ziina lyani, ¹⁷ kwo ngakugashaanira bwe-neene. Ngakizi luza abaana baawe, babaagage katundu nga ndonde kwi'gulu, na nga mushenyu úguli ku nyaaja.* Yabo bandu ba mwi'kondo lyawe, bagagaaza utwaya twa'bagoma baabo. ¹⁸ Bwo wanzimbaha, imilala yoshi mu kihugo igakizi gashaanirwa ku njira yabo.†”»

¹⁹ Uyo Hiburahimu, anagalukira ho akasiga abakozi baage. Booshi, banataahira i Beeri-Sheba, imunda âli tuuziri.

Aba mwi'kondo lya Nahoori

²⁰ Iri hakalenga isiku, Hiburahimu anayiji bwirwa, ti: «Mirika naye keera abutira mwene winyu wa Nahoori abaana bo'butabana. ²¹ Ifula, ye Huuzi. Na úgamúlonda, ye Buuzi. Hanakulikire Kemweri, yishe wa Haraamu, ²² na Kesedi, na Haazo, na Piridaashi, na Yidirafu, na Betweri.» ²³ Uyo Betweri, ye kabuta Rebeka. Yabo

* **22:17** 22.17 Baheburaniya 6.14. † **22:18** 22.18 Ndondeko 12.3; 18.18; 22.3, 10; 26.5; Bagalatiya 3.8-9, 16, 18.

baana munaana, bo Mirika akabutira Nahoori, mwene wabo Hiburahimu.

²⁴ Rehuma, muka Nahoori we'mbuga, naye akamúbutira abandi baana: Teba, na Gahamu, na Tahashi, na Maka.

23

Hiburahimu agula ho agaziika Saara

¹ Saara akahisa imyaka igana na makumi gabiri ni'rinda alamiri. ² Ha nyuma, anafwira i Kiryati-Hariba (kuli kudeta: i Hebuurooni) mu kihugo kye'Kaanani. Hiburahimu anamúlirira ku kimombo, anamúgandaara.

³ Ha nyuma, Hiburahimu anatee siga ikirunda, anagendi ganuuzza Abahiti, ti: ⁴ «Bwo nimútuuziri mwo nga kinyamahanga, munguliikize ahandu ho ngaziika mukaanie.»

⁵ Yabo Bahiti, ti: ⁶ «E nahamwitu, ututegage amatwiri. Mu kati kiitu, we musholezi kikalage kya Rurema. Uyisebere! Ngiisi shinda yo ugasiima, mube mwo ugaziika mukaawe. Mu kati kiitu, ndaaye mundu úwangakuyima ho ugamúziika.»

⁷ Hiburahimu anayimuka, anayinama ku lushaagwa imbere lya'Bahiti booshi, ⁸ anababwira: «Iri mwangambanguula kwo nziikage mukaanie, namúyinginga, mumbwirire Hefurooni mugala Shohaari ⁹ kwo anguliikize lirya itongo lyage lye'Makepela. Liri mwe'shinda íkabaajwa mu lwala, ku lubibi lwe'ndalo yage. Mumúyinginge alinguliikize ku kishingo íkikwaniini imbere liinyu, gira habaagage ho ngakizi ziikira be'mbaga yani.»

¹⁰ Uyo Hefurooni yenyene, âli bwatiiragi na'baabo Bahiti. Na bwo booshi bâli kuumaniri kwi'rembo lya'kaaya, anashuvya Hiburahimu imbere lyabo, ti: ¹¹ «Nanga, e nahamwitu! Nakuyinginga, undege amatwiri. Kwokwo, tuli imbere lya bano biitu, nakuheereza itongo, kiri ne'shinda íri mwo, gira ugendi ziika mwo'mugoli.»

¹² Hiburahimu anashubi yinama ku lushaagwa imbere lya yabo beene akaaya. ¹³ Iri booshi bakaba baki múteziri amatwiri, anabwira Hefurooni, ti: «Nakuyinginga, unyuvwirize! Itongo lyawe, ngaligula ku kishingo íkikwaniini. Yibi bindu, we kongwa, ubinyabiirire, gira ndonge ukuliziikira mwo mukaanie.»

¹⁴ Hefurooni, ti: «E nahamwitu, ¹⁵ yiri itongo lyangagula ishekeri magana gana naaho. Haliko ha kati kiitu, bikagi byo zangatugirira? Ugendage naaho, uziike umugoli.»

¹⁶ Ikyanya Hiburahimu na Hefurooni bakayemerezania ku yizo shekeri magana gana imbere lya balya Bahiti, Hiburahimu anamúharuurira zo. (Yizo shekeri, kyo kyâli riiri kigero kya'badandaza bâli kizi koleesa mu zirya siku.)

¹⁷ Kwokwo, banasikiiriza Hiburahimu itongo lya Hefurooni iyo munda i Makepela, hoofi ne'Mamure, kuguma ne'shinda ya mu lwala, kiri ne'biti byoshi. ¹⁸ Yabo Bahiti booshi, banaba tumasi, bwo bâli kuumaniri kwi'rembo lya'kaaya.

¹⁹ Kwokwo, Hiburahimu anaziika mukaage Saara mu shinda ya mwi'tongo lye'Makepela,

hoofi ne'Mamure (kuli kudeta: i Hebuurooni) mu kihugo kye'Kaanani.

²⁰ Lirya itongo, kuguma ne'shinda íyâli riiri mwo, Abahiti bo bakabiguliikiza Hiburahimu, habe ho agakizi ziikira abandu baage.

24

Hiburahimu ayangira mugala wage wa Hisake

¹ Hiburahimu âli kola mushaaja bweneene. Na Nahano âli múgashaniiri bweneene, mu kati ka byoshi. ² Anâli riiri no'mukozi wage muguma, úwâli kuliiri abaabo booshi, anali ye wâli yimangiiri ibindu byage.

Uyo mukozi, lusiku luguma Hiburahimu anamúbwira: «Ubiikage ukuboko mwi'dako lye'kibero kyani.* ³ Na kwi'ziina lya Nahano Rurema, ulya úkalema igulu ne'kihugo, ushiikize kwo utâye loogeze mugala wani wa Hisake umukazi mu banyere ba mu kino kihugo kye'Kaanani. Kundu ngoli tuuziri hano, ⁴ haliko, ugendi múloogeza ye mu kihugo kyo n'gakomooka mwo. Kinabe kya mu bandu bi'kondo lyani.»

⁵ Uyo mukozi, ti: «E waliha, hali ikyanya umunyere angalahira kwo atagayisunga hala ne'mwabo. Aahago! Iri angalahira kwokwo, ka ngwaniini ngalulire mugala wawe mu kihugo kyo ukakomooka mwo?»

⁶ Hiburahimu, ti: «Nanga! Utakolwe kwo wamúgalulira mwo. ⁷ Si Nahano Rurema, ulya

* **24:2** 24.2 Ubiikage ukuboko mwi'dako lye'kibero kuli kubiika indahiro, mu kushiikiza lwoshi.

úkalema igulu, keera akandyosa mu kihugo kyo n'gakomooka mwo, na mu bandu ba mwi'kondo lyani. Anambwira mu kushiikiza, ti: “Kino kihugo, ngakiheereza abandu ba mu kibusi kyawe.” Ye na yoyo Rurema, ye gakutumira umuganda wage akurongoore, halinde ulongere mugala wani umukazi iyo munda. ⁸ No'yo mukazi, iri angayami shiikiza kwo mutayijanwe, lyoki indahiro yo ugambiikira, ugaaba wagiyif-wongooza mwo. Si utakolwe kwo wagalulira mugala wani iyo munda!»

⁹ Uyo mukozi, iri akayuvwa kwokwo, anabiika ukuboko kwage mwi'dako lye'kibero kya nahamwabo, mu kushiikiza kwo agamúsimbaha.

¹⁰ Lyeryo, uyo mukozi analola mu ngamiya za nahamwabo, anayabiira mwi'kumi. Anayabiira ne'bindi bindu bingi bye'kishingo bya nahamwabo. Ha nyuma, anashokola injira yo'kugenda i Haraamu, mu kihugo kye'Mezopotamiya, ho Nahoori âli ki tuuziri.

¹¹ Uyo mukozi, mbu ahikage kwi'hulukiro lya'kaaya, anabona he'kirigo, anahavyagiza ingamiya. Kâli kola kabigingwe, kyo kyanya abakazi bâli kizi yiji vwoma.

¹² Lyeryo, anahuuna, ti: «E Nahano Rurema wa nahamwitu Hiburahimu! Nakuyinginga, ukolerage umukozi wawe Hiburahimu amiija, mu kundabaala zeene, halinde ngendukirwe mu luno lugeezi. ¹³ Buno ngola ha kino kirigo. Na'banyere ba mu kano kaaya bakola mu yiji vwoma. ¹⁴ Aahago! Mu kati kaabo, ngiisi ye ngabwira kwo atuule akabindi kaage, ninywe amiiji, ananjuvye, ti: “Gaagano, unywe kwo.”

Anashubi deta, ti: “Kiri ne'ngamiya zaawe, ngazinywesa”, yoyo, abe ye mukazi ye wa-toolera umukozi wawe Hisake. Kwi'yo njira, Iyo ngaaba na'kasiisa kwo wakolera nahamwitu Hiburahimu amiija.»

¹⁵ Iri akaba atazi yusa ukuhuuna Rurema, haaho-haaho, hanahulukira munyere muguma, iziina lyage ye Rebeka, abetwiri akabindi. Uyo Rebeka, âli riiri munyere Betweri, anâli riiri mwijukulu Nahoori na Mirika. Na Nahoori âli riiri mwene wabo Hiburahimu. ¹⁶ Uyo Rebeka, âli nonosiri ngana, atanâli zaazi menyana no'mushosi. Kwokwo, anamanukira iwa kirya kirigo, anavwoma. Ha nyuma, anabuli betula akabindi kaage, anashokola injira.

¹⁷ Mbu abe akola mu taaha, ulya mukozi wa Hiburahimu anamúyitanga, ti: «We kongwa, umbeereze ku miiji, ngutuule nga miguuti inga.»

¹⁸ Na wa naye: «E waliha, gaagano, unywe.» Yako kabindi, anakashonoola ku kitugo, anakahengeka mu kumúnywesa. ¹⁹ Ulya munyere, iri akayusa ukumúnywesa, anashubi deta: «Kiri na yizi ngamiya zaawe, ngazivwomera, halinde nazo zishoolage.»

²⁰ Ha butambi lye'kirigo, hâli riiri umuvuli. Uyo munyere anagufukumulira mwo ágâli sigiiri mu kabindi. Haaho-haaho, anashubi lindimukira yo, anakizi vwomera yizo ngamiya, halinde zooshi zanashoola. ²¹ Ikyanya akaba akiri mu kita-kita, ulya mukozi anakizi múyitegeereza, buzira kudeta kiri ni'gambo, iri anayibuza, ti: «Ka Nahano keera ashuvya amahuuno gaani, kandi iri nanga?»

²² Iri ingamiya zaage zikaba keera zayusa ukushoola, anayami fumbadika umunyere imbete ye'nooro. Yâli hiiti ubuzito nga bwa garama† ndatu. Anashubi mufumbadika ne'bikomo bibiri bye'nooro. Na ngiisi kiguma, kyâli hiiti ubuzito ingingwe ye garama igana.

²³ Anamúbuuza: «Ewe! Ulyagagi munyere nyandi? Twe na bano, ka tugalonga ahandu ho tugalala mu mwinyu?»

²⁴ Rebeka, ti: «Ndi munyere Betweri. Na shokulu, ye Nahoori. Na mugaaka, ye Mirika. ²⁵ Ha mwitu, halyagagi ikyaliri kingi kyo'kuyajira yizi ngamiya zaawe. Hali na byo'kuziyahirira. Kiri na niinyu, hali ho mugalaala.»

²⁶ Ulya mukozi anafukama, anayikumba Nahano, ti: ²⁷ «E Nahano Rurema wa nahamwitu Hiburahimu, kongwa bweneene, bwo ukayami yereka Hiburahimu ubwija bwawe. Ikyanya ukamúlagaania igambo, wanamúyereka kwo utali mu hinduka hi'gulu lyalyo. E Nahano, mu luno lugeezi lwani, wayami ndongoora, halinde mu bandu ba mu nyumba ya nahamwitu.»

²⁸ Rebeka, anayami kwabadukira imunda nyina. Biryá byoshi íbyakoleka, anagendi múganuulira byo.

²⁹ Rebeka âli hiiti mushija wage, iziina lyage ye Labaani. Uyo Labaani, anayami tibitira iwa kirya kirigo, gira abone uyo mushosi. ³⁰ Mukuba, âli mali bona imbete ne'bikomo ku maboko ga

† **24:22** 24.22 garama Yiri igambo, lilyosiri mu ndeto ye'kifaransa «gramme».

mwali wage, akanayuvwa amagambo gaage, nga kwo Rebeka âli mali baganuulira.

Lyeryo, Labaani anakwabadukira imunda uyo mushosi, anamúgwanana aki yimaaziri yaho ha kirigo, kuguma ne'ngamiya zaage.

³¹ Anayami múbwira: «Nahano keera akugashaanira. Aaho! Utaki shubi yisunga. Si uyegegerage imwitu. Keera nalingikania inyumba yo ugahanda mwo, kiri na ho yizi ngamiya zaawe zigalaala.»

³² Uyo mukozi, anagendi yingira mu nyumba. Imiteekerwa yoshi íyâli ku ngamiya, banagishonoola, banaziyahirira. Uyo mukozi, na'baabo bo bâli yijiinwi, banabaheereza amiiji go'kuleeza ku magulu.

³³ Ha nyuma, banabazimaana. Haliko, uyo mukozi anadeta: «Niehe, ndaahyo nangabiika ku kanwa, índazi deta íbyandeeta.» Na wa Labaani, ti: «Bidete!»

³⁴ Ulya mushosi, ti: «Ndi mukozi wa Hiburahimu. ³⁵ No'yo Hiburahimu, Rurema keera akamúgashaanira, anakola mugale bweneene. Keera Nahano akamúheereza inguuli ze'bibuzi, na ze'mbene, na ze'ngaavu, kiri ne'nguuli ze'ngamiya, ne'za bapunda. Na kwakundi, keera akalonga inooro nyingi, ne'harija, kuguma na'bakozi, abashosi na'bakazi.

³⁶ «Muka nahamwitu, iziina lyage ye wâli Saara. Mu bugiikulu bwage, akamúbutira umwana wo'butabana, ye Hisake. No'yo mwana, ye nahamwitu akasikiiriza ibindu byage byoshi. ³⁷ Nahamwitu, kundu atuuziri mu kihugo kye'Kaanani, haliko akambikiisa indahiro

kwo ndaloogeze Hisake umukazi mu banyere be'yo munda. ³⁸ Akangomeereza kwo ngendi múloogeza ye mu mulala gwage, anabe wa mwi'kondo lyage.

³⁹ «Nanamúbuuza: “Uyo munyere, iri an-galahira kwo tutayijanwe, kuti ngaagira?”

⁴⁰ «Naye, ti: “Nahano ayamiri ali mu ndongoora. Na buno, agakulungikira umuganda wage, halinde ugenduukirwe mu lugeezi lwawe. Uloogeze mugala wani umukazi, mu mulala gwani, na mwi'kondo lyani, unamúndeetere hano. ⁴¹ Haliko, mango wahika yo, batanakuheereze ye, ino ndahiro yo ugambiikira, ugaaba wagiwifwongooza mwo. Unabe wayikiza ni'daaki lyani.”

⁴² «Zeene, iri naaba ngola ha kirigo, nanahu-una Rurema, ti: “E Nahano Rurema wa nahamwitu Hiburahimu, mu luno lugeezi, nakuyinginga undabaalage, gira ngenduukirwe. ⁴³ Buno, ngola hano. Ngiisi munyere úgayiji vwoma, ninamúbwire: ‘We kongwa, umbeereze ku miji ágali mu kabindi, ngutiire nga miguuti inga’, ⁴⁴ naye ananjuvye, ti: ‘Gaagano, unywe. Kiri ne'ngamiya zaawe, ngazivwomera’, yoyo abe ye mukazi watoolera mugala nahamwitu.”

⁴⁵ «Iri naaba ndaziyusa ukuhuuna Rurema, haaho-haaho Rebeka anambulukira kwo, abetwiri akabindi. Anayami yikira ha kirigo, anavwoma. Nanamúbwira: “We kongwa! Mbeereza amagoloovi ninywe.” ⁴⁶ Lyeryo, anayami tuula kalya kabindi kaage haashi, anambwira: “E nahamwitu, gaagano, unywe. Kiri na yizi

ngamiya zaawe, nazo ngazivwomera.” Kwokwo, nananywa, ananywesa ne'ngamiya.

⁴⁷ «Ne'ri namúbuuza kwo alyagagi munyere nyandi, ananjuvya kwo ali munyere Betweri, mwijukulu Nahoori bo na Mirika. Haaho-haaho, nanamúyambika imbete kwi'zuulu, nanamúyambika ne'bikomo ku maboko.

⁴⁸ «Nanafukama mu kuyikumba Nahano Rurema wa nahamwitu Hiburahimu. Na íbitumiri n'gamúyivuga, bwo akandongoora mu luno lugeezi lwani, anandungaania imwo'munyere wa mwi'kondo lya nahamwitu Hiburahimu.

⁴⁹ «Aahago! Mumbwirage, iri mulozizi ukutwanira nahamwitu. Kandi iri nanga, mumbwire ku bweranyange.»

⁵⁰ Labaani, bo na Betweri banadeta: «Lino igambo, keera twabona kwo lyashaaga imwa Nahano yenyene. Ndaalyo lindi twangaki deta. ⁵¹ Rebeka, yoyo yaho, ha mbere lyawe. Umúyabiire, mugendanwe. Abaagage mwali-kazi wa nahamwinyu, nga kwo Nahano keera akyula.»

⁵² Umukozi wa Hiburahimu, mbu ayuvwage kwokwo, anafukama mu kuyikumba Nahano.

⁵³ Anahambuula ibindu íbikatulwa mu harija, na mu nooro, kuguma ne'byambalwa. Yibyo byoshi, anabifumbadika Rebeka. Mushija wa Rebeka, bo na nyina, nabo anabaheereza ibindi bindu bye'kishingo. ⁵⁴ Ha nyuma, uyo mukozi, kuguma na ábâli múherekeziizi, banazimaanwa. Ne'ri bakayusa ukulya, banagendi gwejera.

Shesheezi kare-kare, ulya mukozi, mbu avyuke, ti: «Mumbanguulage, ngalukire imwa nahamwitu.»

⁵⁵ Haliko, mushija wa Rebeka, bo na nyina, ti: «Ulekage Rebeka, tutee múyalika nga siku ikumi, mukabuli gendanwa.»

⁵⁶ Uyo mukozi, ti: «Nahano keera agashaanira ulugeezi lwani. Aahago! Mutaki njibirize. Mundeke, ngalukire imwa nahamwitu.»

⁵⁷ Na wa nabo, ti: «Tuhamagale munyere witu yenyene, gira tumúbuuze.» ⁵⁸ Ne'ri bakamúhamagala, banamúbuuza: «E Rebeka, ka ugagenda no'yu mushosi?» Naye, ti: «Ee, ngagenda.»

⁵⁹ Kwokwo, Rebeka, kuguma no'mukazi úwâli kizi múlera, no'lya mukozi, kiri na ábâli múherekeziizi, booshi banahanguulwa kwo bagendage.

⁶⁰ Bashija ba Rebeka, banamúfuuhira amate, ti: «E mwali witu, Rurema akugire ubaagage nyina we'binoono ne'binoono, halinde abandu ba mwi'kondo lyawe, bagaaze utwaya twa'bagoma baabo.»

⁶¹ Uyo Rebeka anayilingikania, kuguma no'tushooshole twage, banashona ku ngamiya, banakulikira umukozi. Booshi banashokola injira.

⁶² Ku kyekyo kyanya, Hisake âli mali shaaga ha kirigo Lahayi-Rohi, anagendi shumbika i Negebu. ⁶³ Lusiku luguma kabigingwe, anagenda mu ndagiriro, ali mu yitoneesa. Lyeryo, analangiiza ingamiya zikola mu yija imunda ali.

⁶⁴ Rebeka naye, mbu alangiize, anabona Hisake. Kyanatuma agayami shonooka ku ngamiya, ⁶⁵ anabuuza uyo mukozi: «Uliira mushosi mu ndagiriro úli mu yiji tusanganira, ye nyandi?» Naye, ti: «Uliira, ye nahamwitu Hisake.» Lyeryo, Rebeka anayami yabiira ikitam-bala kyage, anakiyibwika ku malanga.

⁶⁶ Iri bakahika áhali Hisake, umukozi anaton-deera ukumútondobolera ngiisi byo akagira.

⁶⁷ Hisake, mbu ayuvwagwe kwokwo, anahisa Rebeka mwi'heema, lirya lye'mwa nyina Saara. Rebeka anaba mukaage. Hisake anaba amúkuuziri bweneene. Kwokwo, kwo akaholeera mu bufuubi bwo'kusigwa na nyina.

25

Abaana be'mwa Hiburahimu, bo na Ketura

¹ Hiburahimu anashubi yanga ugundi mukazi, ye Ketura. ² Ketura, anamúbutira Zimuraani, na Yokishaani, na Medaani, na Midyani, na Hishibaaki, na Shuwa. ³ Yokishaani naye, anabuta Sheeba, na Dedaani. Dedaani naye anabuta Abashuuri, na'Baletuushi, na'Balehumi. ⁴ Midyani naye, anabuta Hefa, na Hefeeri, na Hinoki, na Habida, na Herida. Yabo booshi, bâli ba mwi'kondo lya Ketura.

⁵ Hiburahimu anasikiiriza Hisake ibindu byage byoshi, gira akabihyane. ⁶ Si abaana ba'bandi bakaage, ku kyanya âli ki riiri ho, anatee bagabira ibye'mwabo, abuli bahandula ku mugala wage wa Hisake, anabatuma hala mu mahanga go'luhande lwe'sheere.

Hiburahimu afwa

⁷ Hiburahimu akalama imyaka igana na makumi galinda ni'taanu. ⁸ Iyo myaka yoshi, âli kizi gashaanirwa. Ha nyuma, anafwa, anagwana bashokuluza baage.

⁹ Bagala baage, Hisake na Hishimaheeri, banamúziika mu shinda ye'Makepela, uluhande lwe'sheere lwe'Mamure, mwi'tongo lye'mwa Hefurooni mugala Shohaari, Umuhiti. ¹⁰ Yiryo itongo, Hiburahimu âli mali gwanwa aligula imwa'Bahiti. Haaho ho Hiburahimu na mukaage Saara bakaziikwa.

¹¹ Ikyanya Hiburahimu akaba keera afwa, Hisake anatuula ha butambi lye'Kirigo Lahayi-Rohi, Rurema anakizi múgashaanira.

Aba mwi'kondo lya Hishimaheeri

¹² Abandu ba mu mbaga ya Hishimaheeri mugala Hiburahimu, umwazi gwabo gwo gwogu: Hiburahimu, akabuta Hishimaheeri ku Hagaari, Umumiisiri-kazi. Âli riiri muja-kazi wa Saara. ¹³ Na'maziina ga'baana ba Hishimaheeri, ukukulikirana na kwo bakabutwa, go gaaga: Ifula, Nebayoti. Hanakulikira Kedaari, na Hadibeeri, na Mibusamu, ¹⁴ na Mishima, na Duma, na Masa, ¹⁵ na Hadaadi, na Tema, na Yeturi, na Nafisi, na Kedema. ¹⁶ Baabo, bo bagala Hishimaheeri ikumi na babiri. Ngiisi muguma wabo, âli riiri mutwali wo'mulala gwage. Utwaya twabo, tuhamu no'tuniini, twâli kizi detwa ku maziina gaabo. ¹⁷ Hishimaheeri akalama imyaka igana na makumi gashatu ni'rinda. Iri lukalamuka, anagwana bashokuluza baage. ¹⁸ Beene

Hishimaheeri, bâli tuuziri ha kati ke'Havila ne'Shuuri. Yako kaaya ke'Shuuri, kali hoofi ne'Miisiri, uluhande lwe'Hasuriya. Yabo booshi, bâli yihandwiri ku beene wabo, beene Hiburahimu.

Imyazi ya Hisake

(25.19–28.9)

Aba mwi'kondo lya Hisake

¹⁹ Abandu ba mu mbaga ya Hisake mugala Hiburahimu, umwazi gwabo gwo gwogu: ²⁰ Hisake, iri akaba akola ne'myaka makumi gana, anayanga Rebeka, mwali wa Labaani, anâli munyere Betweri wa Baharaamu. Bâli tuuziri mu kihugo kye'Mezopotamiya.

²¹ Na bwo Rebeka âli gumbiragi, kyanatuma Hisake agamúhuunira imwa Nahano. Galya mahuuno gaage, Nahano anagashuvya, Rebeka anaheeka inda. ²² Iyo nda, yâli riiri ya mahasha. Na mu kati kaayo, abaana bombi banakizi shomborozania, kyanatuma Rebeka agatondeera ukuzimula, ti: «Maki gano ágamba kwo?» Anahuuna Nahano.

²³ Naye, anamúshuvya:
«Mu nda yawe, mulyagagi imilala ibiri.

Iyo milala yombi, igayiji yihandulana kwo. Mulala muguma, gugayiji ba ne'misi bweneene ukuhima ugwabo.

Ngulwe, ye gakizi kolera Butooto.*»

²⁴ Rebeka, ikyanya akabuta, anabuta amahasha. ²⁵ Ngulwe akabutwa ali mudukula. Amagala gaage gooshi, gâli yijwiri ibikarakara,

* 25:23 25.23 Barumi 9.11-12.

kyanatuma bagamúyinika Hesahu.† ²⁶ Butooto, ikyanya akabutwa, anayija agwasiri Hesahu ku kasiizira, kyanatuma bagamúyinika Yakobo. Ikyanya Hesahu na Yakobo bakabutwa, yishe Hisake âli kola ne'myaka makumi galindatu.

Hesahu aguliisa ubungulwe bwage

²⁷ Yabo batabana bombi, banakula. Hesahu âli komiiri ukugenda mu kishuka, anayiji ba kikalage mu kuhiiva. Si Yakobo yehe, âli riiri mutuudu, anâli kombiiri imikolwa ya ha kaaya.

²⁸ Hisake âli kuuziri inyama ze'nyamiishwa, kyanatuma agakizi kundirira Hesahu. Si Rebeka yehe, anakunda Yakobo.

²⁹ Lusiku luguma, iri Yakobo akaba akola mu deeka ingoole, Hesahu analyoka i ruhiiviro, akoli jagabusiri ni'shali. ³⁰ Anadeta: «E Yakobo, we kongwa! Ishali likola bu nyita. Aaho! Umbanguulage ndye ku yibi byokulya byawe ibidukumbusiri, gira bimbembuule.» (Kyo kikatuma bagamúyinika iziina Hedoomu, kuli kudeta: mudukula).

³¹ Yakobo anamúshuvya: «Utee mbekuulira ubungulwe bwawe.» ³² Naye, ti: «Si ishali likola bu nyita! Aahago! Ubungulwe bwani, biki bwangaki ngirira?»

³³ Yakobo, ti: «Tee biikage indahiro.» Iyo ndahiro, Hesahu anamúbiikira yo. Kwokwo, kwo Hesahu akaguliisa ubungulwe bwage.

³⁴ Ha nyuma, Yakobo anaheereza Hesahu ku mukate, na ku ziryamba ngoole. Ne'ri Hesahu

† **25:25** 25.25 Hesahu Mu kiheburaniya, yiri iziina, liri mu yuvwikana ngi'gambo «bikarakara».

akayusa ukubilya no'kunywa, anayigendera.
Kwokwo, kwo âli gayiriziizi ubungulwe bwage.

26

Hisake ateba Habimereki

¹ Iri hakalenga isiku, mu kihugo mwanashubi teera umwena. (Gutali gulya úgukateera abandu ku kyanya kya Hiburahimu.) Yugwo mwena, gwanatuma Hisake agabungira i Geraari, mu kihugo kya Habimereki, mwami wa'Bafirisiti.

² Yaho i Geraari, Nahano anahulukira ku Hisake, anamúbwira: «Ulekage ukugenda i Miisiri. Si utuule mu kihugo kyo ngakubwira.

³ Kyekino kihugo, kyo ugakizi tuula mwo. Tugayamanwa, na ngizi kugashaanira.

«Na gulya muhango gwo n'gaheereza yisho Hiburahimu, gwo na naawe ngakukwigiza. Kwokwo, yibi bihugo byoshi, ngamùheereza byo, mwe na'bandu ba mwi'kondo lyawe.

⁴ Aba mwi'kondo lyawe, bagaluguuka nga ndonde kwi'gulu, na mbaheereze yibi bihugo byoshi. Na ku njira yabo, imilala yoshi igakizi gashaanirwa.* ⁵ Mukuba, Hiburahimu akasimbaha imaaja zaani, nga ngiisi kwo n'gakyula.»

⁶ Iri Hisake akayuvwa kwokwo, anatee beera haaho i Geraari.

⁷ Abandu ba mu kihugo kye'Geraari, iri bak-abuuzza Hisake hi'gulu lya mukaage, anabashuvya: «Uyu, ali mwali wani.» Akayoboha ukudeta

* 26:4 26.4 Mikolezi 3.25.

kwo ali mukaage, bwo Rebeka âli nonosiri bwe-neene. Âli yobohiri kwa'batuulaga be'yo munda bagakengeera bamúyita.

⁸ Ulya Habimereki, mwami wa'Bafirisiti, ikyanya âli mali tuula yaho siku nyingi, analingulira mu kaazo, anabona Hisake na Rebeka bagweti bagahoberana. ⁹ Kyanatuma agatumira Hisake, anamúbuuza: «Si ukambwira kwo Rebeka ali mwali wawe? Kiziga ali mukaawe!»

Hisake, ti: «N'gayoboha kwo hi'gulu lyage, nangakengeera nayitwa.»

¹⁰ Uyo Habimereki, anamúbwira: «Maki gano watugirira? Si mu bano bandu baani, hali úwangashulehiri mukaawe buzira kuyoboha, unakengeere watuyingiza mu buhube bweneene.»

¹¹ Uyo Habimereki anayerekeza abandu baage, ti: «Ngiisi úgaahuma ku Hisake, kandi iri ku mukaage, agayami yitwa.»

¹² Nahano anakizi gashaanira Hisake. Yugwo mwaka, iri akabyala imbuto zaage mu kihugo, anabeerwa, anayimbula ubugira kali igana.

¹³ Ibindu byage byanayushuuka ingingwe, anaba mugale bweneene. ¹⁴ Âli riiri mutuuzi we'ngaavu, na we'bibuzi bingi. Âli hiiti na'baja bingi, halinde Abafirisiti banakizi múyuvwirwa ulugi.

¹⁵ Ku kyanya Hiburahimu âli ki riiri ho, abakozi baage bakahumba ibirigo. Haliko, ku kyanya kya Hisake, yabo Bafirisiti banakizi yiji bifulira. ¹⁶ Kwokwo, Habimereki anabwira

Hisake: «Lola ngiisi kwo ukola ne'misi ukutuhima. Aaho! Utulyokerage mu kino kihugo kiitu.»

¹⁷ Kwokwo, Hisake analyoka yaho, anagendi shumbika mu ndekeera ye'Geraari. ¹⁸ Biryabirigo bya'bakozi ba Hiburahimu bakahumba ku kyanya âli ki riiri ho, ikyanya Abafirisiti bakabifulira, Hisake anakizi shubi bitoboolola. Ngiisi kwo yishe akabiyinika amaziina, anakizi bibuuzagaago-gaago.

¹⁹ Lusiku luguma, mwi'yo ndekeera ye'Geraari, abakozi ba Hisake banahumba mwe'kirigo, banabona kwo kyazununuka mwa'miiji. ²⁰ Haliko, abangere ba mwi'yo ndekeera, na'be'mwa Hisake, banakizi kihambanwa, ti: «Si miiji giitu, yaga!» Yikyo kirigo, Hisake anakiyinika iziina Heseki, (kuli kudeta: milongwe). Mukuba, abangere be'Geraari na'be'mwage bakakihambanwa.

²¹ Ha nyuma, yabo bakozi ba Hisake banagendi humba ikindi kirigo. Nakyo kwakundi, banashubi kihambirira. Hisake anakiyinika iziina Sitina, (kuli kudeta: bushombani).

²² Hisake anashubi lyoka yaho, anagendi humba ikindi kirigo. Si kyohe, batanaki kihambirira. Yikyo kirigo, anakiyinika iziina Rehobooti, (kuli kudeta: ndaraara). Anadeta: «Nahano leero atuheereza ino ndaraara, hanali ho twamu gangaaza.»

²³ Ha nyuma, Hisake analyoka yaho, anagenda i Beeri-Sheba. ²⁴ Mu bwobwo bushigi, Nahano anamuhulukira kwo, anamubwira: «Niehe, nie Rurema wa yisho Hiburahimu. Kwokwo, tuyamiinwi, utayobohe. Bwo Hiburahimu âli

riiri mukozi wani, kyo kitumiri naawe ngakizi kugashaanira. Na ngizi luza abandu ba mwi'kondo lyawe.»

²⁵ Iyo munda i Beeri-Sheba, Hisake anayubaka ya'katanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo, anayikumba Nahano, anahashinga amaheema gaage. Abakozi baage, banahumba he'kindi kirigo.

²⁶ Habimereki analyoka i Geraari, ali kuguma no'muhanuuzi wage Ahuzaati, na Fikooli, umukulu wa'basirikaani. Banayijira Hisake.

²⁷ Hisake anababuuzi: «E bagoma baani, bikagi mwayiji gira leero? Si keera mukanyimula imwinyu!»

²⁸ Nabo, ti: «Keera tukabona ku bweranyange kwo Nahano muyamiinwi. Tukoli bwini kwo buli bwija tubeeranwe mu kati ko'mutuula. Aahago! Tubikirane indahiro, tunanywane ikihango. ²⁹ Ubiikage indahiro kwo utâye tugirire buligo, bwo nyiitu, ndaabwo twakugirira. Tukakukolera amiija, mu kukuleka ugendage no'mutuula. Na buno, Nahano akugashaniiri.»

³⁰ Kwokwo, Hisake anabagirira ulusiku lukulu, banalya, bananywa. ³¹ Ne'ri bukakya shesheezi kare-kare, banabikirana indahiro. Ha nyuma, Hisake anabaherekeza, banasezerana mu kati ko'mutuula.

³² Lwolwo lusiku, abakozi ba Hisake, banayiji múmenyeesa kwo kirya kirigo kyo bashuba mu toboolola, kyayija mwa'miiji. ³³ Kirya kirigo, Hisake anakiyinika iziina Shiiba, (kuli kudeta: ndahiro). Halinde zeene, yako kaaya kali mu buuzibwa Beeri-Sheba.

Hesahu ayanga Yoditi na Basemati

³⁴ Hesahu, iri akahisa imyaka makumi gana, anayanga abanyere babiri ba'Bahiti, Yoditi munyere Beeru, na Basemati munyere Helooni.

³⁵ Yabo bakazi bombi, banakizi jengeeza bweeneene Hisake na Rebeka.

27

Yakobo ateba yishe

¹ Ikyanya Hisake âli kola mushaaja, amasu gaage gâli mali humaala, atanakizi ki bona. Lusiku luguma, anahamagala Hesahu, ifula yage, anamúbwira: «E mwana wani!» Naye, ti: «E waliha, nguteziri amatwiri.»

² Na wa Hisake, ti: «Ubwinagi kwo buno keera nashaaja. No'lusiku lwo ngafwira kwo, ndaluyiji.

³ Aaho! Uyabiirage ibyugi byawe, umuheto, ne'myambi, unagende mu kishuka, gira ugendi mbiivira inyamiishwa. Ne'kyanya ugataahana inyama, ⁴ uyiji ngolera kwe'byokulya ibiheshiri. Undeekere ngiisi byo ndi mu siima, gira mbilye, mbuli kugashaanira, índazi fwa.»

⁵ Haaho, Hesahu anagenda iwa kuhiiva. Si ikyanya Hisake âli kiri mu ganuulira mugala wage wa Hesahu, kiziga Rebeka abayuvwa.

⁶ Uyo Rebeka anasigali hamagala mugala wage wa Yakobo, anamúbwira: «Mukulu wawe wa Hesahu, nayuvwa kwo yisho ashuba mu múbwira: ⁷ “Ugendi mbiivira. Ne'nyamiishwa yo ugayita, uyiji gingolera kwe'byokulya, gira ngugashaanire imbere lya Nahano, índazi fwa.”

⁸ «E mwana wani, undegage amatwiri. Ngiisi byo ngakubwira, ubigire. ⁹ Bwobuno, ugende mu lulya lukuuli lwe'mbene, undeetere mwe'byanahene bibiri íbishishiri. Ngayiji kolera yisho ibyokulya, ngiisi byo ali mu siima. ¹⁰ Ha nyuma, wenyene ukamútwalire byo, gira abilye, anakugashaanire, átazi fwa.»

¹¹ Yakobo, ti: «E maashi maawe, mukulu wani wa Hesahu, si amagala gooshi gayijwiri kwe'bikarakara. Si niehe, ndaabyo ngweti! ¹² Hali ikyanya daata angakengeera ammamaata kwo, anayiji bona kwo ndi mu múlyogooza. Na ho nangagashaniirwi, na mbe nayikululira idaaki.»

¹³ Nyina naye, ti: «E mwana wani, yiri idaaki, leka lingwe kwo. Ngiisi kwo bigaaba kwoshi, unyuvwe. Ugendi ndeetera birya byanahene naaho.» ¹⁴ Yakobo anakwabaduka, anabileetera nyina. Ne'ri akabibaaga, anabigira mwe'byokulya íbiheshiri, nga kwo Hisake asiimiri.

¹⁵ Rebeka, mbu ayuse, anayingira mu nyumba, anayabiira mwe'byambalwa byo'mulimbo bye'mwa mugala wage umukulu Hesahu. Yibyo byambalwa, anabiyambika Yakobo mugala wage umuto. ¹⁶ Ziryamba mbu ze'byanahene nazo, anaziyabiira, anaziyambika Yakobo ku maboko, na mwi'gosi. ¹⁷ Ha nyuma, anayabiira yibyo byokulya íbiheshiri, anayabiira no'mukate gwo akagira, anabiheereza Yakobo.

¹⁸ Uyo Yakobo, anayingira úmuli yishe, anamúbwira: «E daata!» Na wa yishe, ti:

«E mwana wani, ndyagagi hano. Wehe we nyandi?»

¹⁹ Yakobo, anabeesha, ti: «Nie Hesahu, ifula yawe. Keera nakola nga kwo wambwira. Uvyukage, utee lya ku nyamiishwa yo nayita, unabuli ngashaanira.»

²⁰ Hisake, ti: «E mwana, kutagi kwo byaba leero, halinde kino kyanya keera wayita inyamiishwa?» Na wa Yakobo, ti: «Nahano Rurema wawe, angashaanira.»

²¹ Hisake anamúbwira: «E mwana wani, yegeera hano. Ngumamaate, lyo nimenya ku kasiisa, iri we mwana wani Hesahu, kandi iri nanga.»

²² Yakobo anayegeera yishe. Ne'ri yishe akamúmamaata, anadeta: «Izu, liri lya Yakobo, haliko, amaboko gali ge'mwa Hesahu.»

²³ Uyo Yakobo, âli koli yambiiti imbu ku maboko. Na bwo âli kola nga mukulu wage wa Hesahu, kyanatuma yishe agamúgashaanira.

²⁴ Yishe anashubi múbuuza: «Ka biri ukuli kwo we mugala wani Hesahu?» Naye, ti: «Ee! Nie yehe.»

²⁵ Yishe anamúbwira: «E mwana wani, njumbirizagya ibyokulya, mbilye, gira ngugashaanire.» Lyeryo, Yakobo anamúshumbiriza byo, analya. Anamúheereza ne'divaayi, ananywa.

²⁶ Haaho, Hisake anamúbwira: «E mwana wani, nyegeera, umboobere.» ²⁷ Yakobo anayegeera, anahoobera yishe. Ikyanya Hisake akayuvwa ubwehe úbuli ku mironde yage, anamúgashaanira, ti:

«Ubwehe bwo'mwana wani,
bulyagagi nga muhongolo gwe'ndalo, yo
Nahano agashaniiri.

28 Aaho! Rurema akizi kumanulira ikimi kya
mwi'gulu,
anakuheereze idaho íriri mwe'nagiira.
Ukizi yeza ingano ne'divaayi ku bwingi.

29 Abandu be'gindi milala, bakizi kukolera.
Ne'bibusi byoshi, bikizi kufukamira ku
lushaagwa.

Ube mutwali wa beene winyu,
na'balumuna baawe, bakizi kufukamira.

Ngiisi úgakudaaka, naye akizi daakwa.

Na ngiisi úgakugashaanira, naye akizi
gashaanirwa.»

Hesahu naye ahuuna kwo agashaanirwe

30 Hisake, mbu ayuse ukugashaanira Yakobo,
Yakobo anayami lyoka yaho ali. Lyeryo,
Hesahu naye anaba keera alyoka iwa kuhi-
iva, 31 anabaza ibyokulya binunu, anabitundira
yishe, ti: «E daata, uvyukage, utee lya inyama
ze'nyamiishwa, gira ungashaanire.»

32 Yishe anamúbuuza: «Wehe we nyandagi?»
Anamúshuvya: «Nie Hesahu, ifula yawe.»

33 Uyo Hisake, anatondeera ukulenga
mwo'musisi bweneene, anadeta: «Aahago!
Nyandi ulya úwandeetera inyama
ze'nyamiishwa ku kyanya utazi yija? Si
keera nazilya! Na buno, keera nayusa
ukumúgashaanira. Ee! Agashaanirwa ngana-
ngana!»

³⁴ Hesahu, mbu ayuvwagwe kwo yishe adeta, anajengeerwa, anatulikira mu luhanga, anabwira yishe: «E maashi daata, nakuyinginga, we kongwa, naani ungashaanirage!»

³⁵ Haliko, Hisake anamúshuvya: «Mulumuna wawe, anyijira ku bulyalya. Ye keera nagashaanira ahandu haawe.»

³⁶ Hesahu, ti: «Yayewe! Kyo kikatuma agayinikwa iziina Yakobo.* Keera akayabiira ubukulu bwani ubugira kabiri, ku njira yo'kubesha. Ubwa mbere, akayabiira ubungulwe bwani. Na buno kandi, keera ayabiira ne'migashani yani.»

Ha nyuma, anabuuzza yishe: «E daata, ka ndaagwo mugashani gwo wanzigira?»

³⁷ Yishe, ti: «Ulya Yakobo, keera namúgira abe mutwali wawe. Na beene wabo booshi, keera namúsikiiriza bo, babe bakozi baage. Namúheereza ingano ne'divaayi. E mwana wani, bikagi kandi byo ngaki kugirira?»

³⁸ Hesahu naye, ti: «E daata, ka utangambeereza kiri no'mugashani muguma naaho? Maashi, naani, ungashaanire!» Haaho, Hesahu anashubi tulikira mu malira.

³⁹ Hisake anamúbwira:
«Akaaya kaawe, kagaaba hala ni'daho íriri
ne'nagiira,

kanabe hala ne'kimi kya mwi'gulu.

⁴⁰ Na kundu ugakizi ramba ku ngooti,
haliko ugakizi kolera mulumuna wawe.

* **27:36** 27.36 Yakobo Mu kiheburaniya, yiri iziina liri mu yuvwikana ngi'gambo «kabeesha», kandi iri «kasiizira». Ndondeko 25.26.

Kundu kwokwo, ikyanya ugamúyihindulira,
lyoki ugaaba wayishwekuula mu butwali
bwage.»

⁴¹ Bwo Hisake akagashaanira Yakobo, kyanatuma Hesahu agabiikira Yakobo inziikira, anahiga, ti: «Daata, kukola kufwa yuku. Ikyanya tugayusa ikigandaaro kyage, lyo ngayita mulumuna wani.»

⁴² Yizo shungi za Hesahu, Rebeka anazimenya. Kwokwo, anahamagala Yakobo, anamúbwira: «E mwana wani, uyiyeke! Mukulu wawe wa Hesahu keera ahiga kwo agakuyita.

⁴³ «Aahago, e mwana wani! Ugirage ngiisi kwo ngakubwira. Yimuka, utibitire i Harani, imwa mwizo wawe wa Labaani. ⁴⁴ Ubeere yeyo, halinde uburaakari bwa mukulu wawe buhoohe.

⁴⁵ «Ikyanya yubwo buraakari bwage bugahoohe, agayibagira amahube go ukamúkolera. Haaho, nangutumire umundu, ayiji kuyabira. Mukuba, ndaloziizi nimùteere mwembi ku mulege-rege muguma.»

Yakobo apuumukira imwa Labaani

⁴⁶ Uyo Rebeka, anagendi bwira Hisake: «Ewe! Yaba bali-kazi baawe ba'Bahiti, keera bakambahaza bweneene. Aahago! Iri Yakobo naye angayiji yangira mu Bahiti, nangakengeera navunika umutima lwoshi.»

28

¹ Hisake anahamagala Yakobo, gira amúlage, anamúkomeereza: «E mwana wani, utakolwe kwo wayanga mu banyere ba mu kino kihugo kye'Kaanani. ² Si ugendage mu nyumba

ya shokulu wawe wa Betweri, ulya úkabuta nyoko. Atuuziri mu kihugo kye'Mezopotamiya. Ne'yo munda, mu banyere ba mwizo wawe wa Labaani, uyangage mwo muguma.

³ «Rurema wo'bushobozi bwoshi, akizi kugashaanira. Ubute yisho, ubute nyoko! Uyushuukage, halinde ube shokuluza wa'bandu be'milala mingi.

⁴ «Kino kihugo, Rurema keera akakiheereza Hiburahimu. Na ngiisi kwo âli kizi gashaanira Hiburahimu, na naawe kube kwo agakizi kugashaanira, mwe na'bandu be'kibusi kyawe. Kundu utuuziri mu kino kihugo nga kinyamahanga, ukalongage ukukigaaza.»

⁵ Kwokwo, kwo Hisake akatuma Yakobo mu kihugo kye'Mezopotamiya, gira agendi tuula imwa mwizo wage wa Labaani mugala Betweri, Umuharaamu. (Uyo Labaani, ye wâli riiri mushija wa Rebeka. Rebeka naye, ye wâli riiri nyina wa Hesahu na Yakobo.)

Hesahu ayanga umukazi wa kashatu

⁶ Hesahu âli koli yiji kwo Hisake keera akagashaanira Yakobo, na kwo keera akamúsuma mu kihugo kye'Mezopotamiya, kwo agendi loogeza yo'mukazi. Âli yiji na kwe'kyanya Hisake akagashaanira Yakobo, anamúkomeereza kwo atakolwe kwo ayanga mu banyere ba mu kihugo kye'Kaanani.

⁷ Anamenya na ngiisi kwo Yakobo akasimbaha yishe na nyina, anagenda mu kihugo kye'Mezopotamiya.

⁸ Lyeryo, Hesahu anayami sobanukirwa kwo yabo banyere be'Kaanani batasimisiizi yishe. ⁹ Anayami genda imwa Hishimaheeri mugala Hiburahimu, anayanga munyere wage wa Mahalati, mwali wa Nebayoti wo'muzibo. Anamúbiika ku yabo bandi bakaage.

Imyazi ya Yakobo

(28.10-36.43)

Yakobo aloota ibirooto

¹⁰ Kwokwo, Yakobo analyoka i Beeri-Sheba, gira agende i Harani. ¹¹ Iri akahika mu njira, anayirirwa, kyanatuma agatoola ibuye, analishegama. ¹² Ne'kyanya âli koli huniiri, anabona mu birooto kwo'lwingo luyimaaziri kwi'daho. Ni'twe lyalwo, lihumiri kwi'gulu. Ku lulya lwingo, anabona abaganda ba Rurema, bagweti bagalumanuka kwo, iri banashubi luterama kwo.

¹³ Nahano anayimanga ha butambi lya Yakobo, anamúbwira kwokuno: «Niehe, nie Nahano Rurema wa shokulu wawe Hiburahimu. Nie na Rurema wa yisho Hisake. Lino idaho lyo ugwejiiri kwo, ngakuheereza lyo, mwe na'bandu be'kibusu kyawe. ¹⁴ Yabo bandu, banaluguuke, banabaagage kandaharuurwa nga mushenyu, halinde banakwire imbande zooshi ze'kihugo. Hi'gulu lyawe, na hi'gulu lya'bandu ba mu kibusi kyawe, imilala yoshi ya mu kihugo igashaanirwa.

¹⁵ «Yuvwagwa! Tuyamiinwi. Ngiisi ho ugagenda, ngakizi kushuutira. Ha nyuma, na njubi kugalulira mu kino kihugo. Ndâye kujandirire.

Ne'mihango yoshi yo n'gakulagaania, ngagik-wiza.»

¹⁶ Yakobo mbu asisimuke, anadeta: «Ku kasi-isa, Nahano alyagagi hano, ndanashubi yiji.»

¹⁷ Anashubi deta: «Hano handu, keera handeera ikyoba bweneene. Ku kasiisa, hano iri nyumba ya Rurema. Gunalyagagi nga mulyango gwo'kugenda mwi'gulu.»

¹⁸ Shesheezi kare-kare, Yakobo anavyuka, anayabiira lirya ibuye lyo atáshegamiri kwo, analishinga, analitaluula, mu kuliyonera kwa'mavuta. ¹⁹ Yaho handu, anahayinika iziina Beteeri (kuli kudeta: nyumba ya Rurema). Haliko, mu siku ízikalenga, yako kaaya kâli kizi buuzibwa Luuzi.

²⁰ Uyo Yakobo, anabiika indahiro, analagaania Rurema kwokuno: «E Rurema, kwoku ngola mu luno lugeezi. Aaho! Tukizi yamanwa. Ukizi ndanga, unakizi mbeereza byo ngaalya, unakizi na nyambika.

²¹ «E Nahano, iri wangangirira kwokwo, halinde na ngalukire imwa daata ku mutuula, kwokwo lyo ugaaba Rurema wani. ²² Yiri ibuye lyo nashinga yaha nga nguliro, ligaaba nyumba yawe. Na ku bindu byoshi byo ugangashaanira, ngakizi kutangira kwe'kihande kiguma ki'kumi.»

29

Yakobo ahika imwa Labaani

¹ Yakobo, anagenderera no'lugeezi, anahulukira mu bihugo íbiri uluhande lwe'sheere.

² Ne'ri akalangiiza, anabona ikirigo mu ndagiriro. Haaho ha'bangere bâli kizi leeta ibibuzi

biyiji shyola. Na ku yikyo kyanya, ha butambi lyakyo, hâli vyagiiri inguuli zishatu ze'bibuzi. Haliko, kyâli koli tumbikiirwi ni'buye lihamu.

³ Ikyanya yibyô bitugwa byoshi byâli kizi ba keera byakuumana ha kirigo, abangere banakizi kitumbuula kwi'buye, babuli bivwomera, halinde bishyolage. Ha nyuma, banashubi kitumbikira.

⁴ Yabo bangere, Yakobo anababuza: «E beene witu, hayi mwalyoka?» Nabo, ti: «Twalyoka i Harani.»

⁵ Anashubi babuza: «Ka muyijagi Labaani, mwijukulu Nahoori?» Nabo, ti: «Ee! Tumúyiji.»

⁶ Yakobo, ti: «Ka ali mugumaana?» Na wa nabo, ti: «Ee! Langiiza kiri na munyere wage wa Laheeri. Yoliira asholiiri ibibuzi.»

⁷ Yakobo, ti: «Lolagi! Kakiri kalenge-renge, kitazi ba kyanya kyo'kubiika ibibuzi mu lugo. Aaho! Mubiheereze amiji bishyole, munashubi bigalulira mu ndagiro.»

⁸ Nabo, ti: «Tutangabiheereza amiji, ne'bindi byoshi tutazi bikuumana. Ni'buye íritumbikiiri ikirigo, tukwaniini tutee litumbuula.»

⁹ Yakobo, mbu abe akiri mu ganuula na yabo bangere, Laheeri anahikira ho, ali ne'bibuzi bya yishe, bwo ye wâli riiri mungere wabyo.

¹⁰ Yakobo, mbu abonage muvyala wage wa Laheeri munyere Labaani, kuguma ne'bibuzi byo'yo mwizo wage, anayami genda ha kirigo. Anatumbuula liryâ ibuye, anavwomera ibitugwa amiji.

¹¹ Ha nyuma, ananyunyuguta Laheeri, anayami yitulikania mu malira.

¹² Yakobo anamenyeesa Laheeri kwo alyagagi wa mu mbaga ya yishe, kwo anali mugala Rebeka. Lyeryo, Laheeri anayami tibitira i kaaya, anagendi ganuulira yishe.

¹³ Labaani, mbu ayuvwagwe imyazi hi'gulu lya mwihwa wage wa Yakobo, anayami gendi músanganira, anamúhoobera iri anamúnyunyuguta, anamúyegereza mu mwage. Yakobo anatondeera ukuganuulira mwizo wage amagambo gooshi ágakakoleka.

¹⁴ Ha nyuma, Labaani anamúbwira: «Ku kasiisa, uli wa mu mbaga yani, tunali muko muguma.» Kwokwo, Yakobo anamala umwezi gwoshi, ashumbisiri ha mwa mwizo wage.

Yakobo ayanga Leya na Laheeri

¹⁵ Lusiku luguma, Labaani anabwira Yakobo: «E mwihwa wani, kundu ulyagagi wa mu mbaga yani, utangakizi ngolera ku busha. Aaho! Umbwire ngiisi byo ngakizi kuhemba.»

¹⁶ Labaani âli hiiti banyere baage babiri. Umukulu ye Leya. No'muto ye Laheeri. ¹⁷ Uyo Leya, âli riiri wa miryezi. Si Laheeri yehe, âli nonosiri. Ne'kikebe kyage kyâli mu simiisania.

¹⁸ Yakobo anamúvunikira, kyanatuma agabwira Labaani: «Ngakukolera imyaka irinda, gira lyo nyanga Laheeri, munyere wawe umuto.»

¹⁹ Na wa Labaani, ti: «Uyu Laheeri, ho nangamúgondeesa no'muhalashongo, bulyagagi bwija ube we gamúgonda, tunatuulanwe.»

²⁰ Kwokwo, Yakobo anakolera Labaani iyo myaka irinda, gira lyo ayanga Laheeri. Halikago, bwo'yo Yakobo âli vunikiiri Laheeri bweneene,

anabona kwe'yo myaka irinda, iri nga siku ngerwa naaho.

²¹ Ha nyuma, Yakobo anabwira Labaani: «Irya myaka yo ukambwira kwo ngole, keera n'gagikwiza. Aaho! Umbeerezagye mukaanie.»

²² Kwokwo, Labaani, analaalika abandu booshi, anagira ubugeni. ²³ Iri hikaba hikola hihuuna-huuna, ulya Labaani analungika munyere wage umukulu Leya, imwa Yakobo. Yakobo anamúhisa. ²⁴ Uyo Leya, Labaani anamúheereza umuja-kazi Ziripa, gira akizi gendi múkolera.

²⁵ Iri bukakya, Yakobo anakanguka, mu kubona kwo ahisa Leya. Kyanatuma agayami gendi buuzza Labaani: «E mwizo, makagi gano? Ka ndakakukolera, gira lyo nyanga Laheeri? Aaho! Kituma kikagi wambindurania umukazi?»

²⁶ Na wa Labaani, ti: «Invuukira yitu, itatuhangwiri kwo tugondeese umuto, no'mukulu akiri ho. ²⁷ Utee mala isiku zirinda umúyalisiri. Ha nyuma, tukabuli kuheereza mulumuna wage wa Laheeri. Halikago, ugashubi ngolera igindi myaka irinda.»

²⁸ Yiryo igambo, Yakobo analiyemeera. Iri akahisagya yizo siku zirinda ayalisiri Leya, Labaani anamúlungikira na Laheeri munyere wage umuto. ²⁹ Uyo Laheeri, Labaani anamúheereza umuja-kazi Biriha, gira akizi gendi múkolera. ³⁰ Kwokwo, Yakobo anahisa Laheeri naye, anashubi kolera mwizo wage wa Labaani igindi myaka irinda. Ulya Laheeri, anaba ye nakiriri.

Abaana bo Yakobo akabuta

³¹ Nahano, iri akabona kwo Leya akorora, anamúheereza ibuta. Si Laheeri yehe, anagumba. ³² Ikyanya Leya akaheeka inda, anabuta umwana wo'butabana, anamúyinika iziina Rubeni, (kuli kudeta: langiiza umwana). Anadeta: «Keera Nahano abona amalibu gaani. Leero, yibanie akola agangunda.»

³³ Uyo Leya, anashubi heeka inda, anabuta ugundi mwana wo'butabana. Uyo mwana, anamúyinika iziina Simyoni,* anadeta: «Nahano akayuvwa ngiisi kwo n'gakorora, anambeereza kandi ugundi mwana wo'butabana.»

³⁴ Uyo Leya, anashubi heeka igindi nda, anabuta ugundi mwana wo'butabana. Uyo mwana, anamúyinika iziina Laawi,† ti: «Leero buno, ngaaba nakiriri. Si keera namúbutira abaana bashatu bo'butabana.»

³⁵ Yolya Leya kandi, anashubi heeka igindi nda, anabuta ugundi mwana wo'butabana. Uyo mwana, anamúyinika iziina Yuda,‡ ti: «Leero, ngola ngayivuga Nahano.» Ha nyuma, Leya, ibuta lyanatee yimanga.

30

¹ Laheeri, iri akabona kwo atabuta na Yakobo, anatondeera ukuyuvwirwa mukulu wage wa Leya uluugi. Kyanatuma agabwira Yakobo:

* **29:33** 29.33 Simyoni Mu kiheburaniya, yiri iziina, liri mu yuvwikana nga «ayuvwa». † **29:34** 29.34 Laawi Mu kiheburaniya, yiri iziina, liri mu yuvwikana nga «akola agangunda bweneene». ‡ **29:35** 29.35 Yuda Mu kiheburaniya, yiri iziina, liri mu yuvwikana nga «ngayivuga».

«Ewe! Naani, umbutage kwo. Kútali kwokwo, ngaafwa.»

² Yakobo anamúrakarira, ti: «Ka nie Rurema? Si ye kakuyima ibuta!» ³ Laheeri, ti: «Aaho! Umuja-kazi wani Biriha, yoyu. Umúyangage, gira akizi mbutira abaana. Na ku njira yage, naani ngalonge abaana.»

⁴ Kwokwo, Laheeri anasikiiriza Yakobo umuja-kazi wage Biriha, abaagage mukaage. Ne'ri Yakobo akamúyanga, ⁵ Biriha anaheeka inda, anamúbutira umwana wo'butabana. ⁶ Ulya Laheeri, ti: «Leero, Rurema ayuvwa amalira gaani. Keera andwira ulubaaja, mu kumbeereza naani umwana wo'butabana.» Kyana-tuma agamúyinika iziina Daani, (kuli kudeta: atwa ulubaaja).

⁷ Uyo Biriha, anashubi heeka inda, anabutira Yakobo umwana wa kabiri wo'butabana. ⁸ Laheeri anadeta: «Twakukurana na mukulu wani, nanamúhima.» Uyo mwana, anamúyinika iziina Nafutaali, (kuli kudeta: twakubana imihuku).

⁹ Uyo Leya, iri akabona kwo atakiri mu buta, anayabiira Ziripa, umuja-kazi wage, anamúheereza Yakobo, gira amúyange. ¹⁰ Uyo Ziripa, anabutira Yakobo umwana wo'butabana. ¹¹ Leya anadeta: «Maana zino!» Kyanatuma agayinika uyo mwana iziina Gaadi, (kuli kudeta: maana nyijja).

¹² Uyo Ziripa, umuja-kazi wa Leya, anashubi butira Yakobo umwana wa kabiri wo'butabana. ¹³ Leya anashubi deta: «Emwe, buhirwa! Buno, abiiu bakazi bakola bagakizi deta kwo ndi

muhiirwa.» Kyanatuma agamúyinika iziina Hasheeri.*

¹⁴ Ikyanya kyo'kugesha ingano iri kihakika, Rubeni anagenda iwa ndalo, analeeta yo'ruvuto, analuheereza nyina, Leya. Haliko, Laheeri anabwira Leya: «We kongwa! Umbeereze ku yulu ruvuto lwa mugala wawe.»

¹⁵ Ulya Leya, ti: «Ewe! Ka utazi sirwa, ukun-nyaga yibanie? Aahago! Ka ukoli loziizi kwo nguheereze kiri no'ruvuto lwa mugala wani?»

Laheeri, ti: «Iri wangambeereza ku yulu ruvuto lwa mugala wawe, zeene Yakobo agalaala mu mwawe.»

¹⁶ Kabigingwe, iri Yakobo akafuluka, Leya anagendi múyitanga, anamúbwira: «Zeene, ukwaniini ulaale mu mwani, bwo nakulonga mu kutanga uruvuto lwa mugala wani.» Bwobwo bushigi, Yakobo analaala mwo.

¹⁷ Amahuuno ga Leya, Rurema anagayuvwa. Leya anashubi heeka inda, anabutira Yakobo umwana wa kataanu wo'butabana. ¹⁸ Leya anadeta: «Bwo n'gaheereza yibanie umuja-kazi wani, Rurema keera kandi ambemba.» Kyanatuma uyo mwana, agamúyinika iziina Hisakaari.

¹⁹ Uyo Leya anashubi heeka inda, anabutira Yakobo umwana wa kalindatu wo'butabana, ²⁰ anadeta: «Keera Rurema ambemba bwija. Na buno, yibanie akola agakizi nzimbaha, bwo keera namúbutira abaana balindatu bo'butabana.» Uyo mwana, anamúyinika iziina Zabulooni.

* **30:13** 30.13 Hasheeri Mu kiheburaniya, yiri iziina, kuli kudeta: buhiirwa.

21 Na mu kuheza, anabuta umwana wo'bunyere, anamúyinika iziina Dina.

22 Ha nyuma, Laheeri naye, Rurema anamúkengeera. Anashuvya amahuuno gaage, mu kumúheereza ibuta. 23 Ikyanya uyo Laheeri akaheeka inda, anabuta umwana wo'butabana, anadeta: «Leero, Rurema andyosa ishoni.»

24 Uyo mwana, anamúyinika iziina Yusefu,† ti: «Nahano anyushuulage ugundi mwana wo'butabana.»

Yakobo agala

25 Laheeri, iri akaba keera abuta Yusefu, Yakobo anabwira Labaani: «E mwizo, umbanguulage ngalukire i kaaya, mu kihugo kiitu.

26 Umbeereze bakaanie, na'baana baani. Si keera n'gabalonga mu kukukolera. Wenyene uyiji-yiji ngiisi byo ukalonga mu mukolwa gwani. Kwokwo, umbanguulage, mbataahane.»

27 Haliko Labaani anashuvya: «Nakuyinginga, we kongwa, utee bwatala. Imbuko zambwira kwo hi'gulu lyawe, kyo kitumiri Nahano akangashaanira. 28 Umbwirage ngiisi byo ngakuhemba, na ngizi kuheereza byo.»

29 Yakobo, ti: «Wenyene uyiji ngiisi kwo nâli kizi kukolera. Ikyanya nâli kizi langa ibitugwa byawe, uyiji-yiji ngiisi kwo bikayolola. 30 Si ikyanya ndâli zaazi yija, ibindu byawe byâli keehiri. Halikago, ukulyokera

† 30:24 30.24 Yusefu Mu kiheburaniya, yiri iziina liri mu yuvwikana nga «anyushuule».

ho n'gayingirira mu mwawe, Nahano anaku-gashaanira, byanaluguuka. Aaho! Kyanya kikagi kyo ngakolera iyani mbaga?»

³¹ Na wa Labaani, ti: «Bikagi byo namu kuheereza?» Yakobo, ti: «Ndaabyo byo ugambeereza. Haliko, iri wangangirira byo ngakubwira, ngashubi kuragirira, na njubi kuya-kuya ibitugwa byawe.

³² «Aahago! Zeene, umbanguule nyin-gire mu bitugwa byawe, nyobore mwo ngiisi kibuzi kye'bikeba-bikeba, na ngiisi kyo'mukara, kuguma na ngiisi mbene yo'muyezi, kandi iri ye'bihuuga. Byebyo, byo bigaaba bihembo byani.

³³ «Ha nyuma, yibyo bihembo byani, ikyanya ugayiji bitanduula, lyo ugaamenya ku kasiisa kwo ndi mu deta ukuli. Mu bitugwa byani, ngiisi mbene itagaaba yo'muyezi, kandi iri bihuuga, na ngiisi kibuzi ikitagaaba kyo'mukara, lyo ugaamenya kwo nakizimba.»

³⁴ Uyo Labaani, ti: «Bwija! Ngiisi byo wadeta, nabiyemeera.»

³⁵ Gwogwo mulege-rege, ulya Labaani yenyene anayilala mu bitugwa, anayobora mwe'bihebe byoshi bye'bihuuga, kandi iri bye'miyezi, na'mabuguma gooshi ge'bihuuga kandi iri ge'miyezi, ne'bibuzi byoshi byo'mukara. Yibyo byoshi, anabisikiiriza bagala baage.

³⁶ Ha nyuma, uyo Labaani na bagala baage, banabitwala hala na Yakobo, ahandu ho'lugeezi lwe'siku zishatu. Ibitugwa bya Labaani ibikasigala, Yakobo anasigala ali mu bilanga.

³⁷ Uyo Yakobo, anatema ingoni mbishi, ku matavi ge'kiti kyo'mulubuna, na ku

kiti kye'loози, na ku kiti kyo'mwaramooni. Anaziyubula bikeba-bikeba, zanakizi ba ne'bilabike byeru. ³⁸ Ku kyanya ibitugwa byâli kizi yiji shyola mu muvuli, Yakobo âli kizi yabiira zirya ngoni zo akayubula, anazilambike mu miiji ágali mu muvuli, imbere lye'bitugwa. Mukuba, ikyanya ibitugwa byâli kizi yiji shyola, byâli kizi yami linda. ³⁹ Ikyanya byâli kizi ba imbere lya yizo ngoni, lyo byanâli kizi yami yima. Kwokwo, yibyo bitugwa byanakizi buta ibyanahene bye'bihuuga, kandi iri byo'muyezi, ne'byanabuzi bye'bikeba-bikeba.

⁴⁰ Yakobo anayobora ibibuzi mu mbene. Ne'kyanya kyo'kuyima, Yakobo âli kizi yimiisa ibitugwa bya Labaani ku bipanga bye'bikeba-bikeba, na byo'mukara. Kwi'yo njira, byâli kizi buta ibyanabuzi bye'bikeba-bikeba, na byo'mukara. Kwokwo, ibitugwa byage byanagenderera ukuyushuuka, anakizi bihandula ku bitugwa bya Labaani.

⁴¹ Ibitugwa ibishishiri, ikyanya byâli kizi linda, uyo Yakobo anabiikage zirya ngoni mu muvuli gwo byâli kizi shyolera mwo, gira biyimire imbere lyazo. ⁴² Haliko, ku bitugwa bye'mijambiira, atâli kizi zibiika. Kwokwo, Labaani anaba ye gakizi ba ne'bitugwa byo'mujambiira, na Yakobo anakizi ba na ibishishiri.

⁴³ Iri hakatama, Yakobo anayiji ba mugale bwe-neene. Âli riiri ne'nguuli ze'bibuzi, na ze'mbene, ne'za bapunda, na ze'ngamiya, kuguma na'baja, kiri na'baja-kazi.

31

Yakobo atoloka mwizo wage

¹ Yakobo anayuvwa umwazi, kwo bagala Labaani bagweti bagayidodomba: «Si ibindu byoshi bya daata, muvyala witu wa Yakobo keera abigaaza! Na buno, akola mugale bwe-neene.» ² Yakobo anabona kwo Labaani atakiri mu múshagalukira nga kwo âli kizi gira ubwa mbere.

³ Ha nyuma, Nahano anabwira Yakobo kwokuno: «Ugalukirage mu kihugo kya bashokuluza baawe, na mu mbaga yawe, bwo tuyamiinwi.»

⁴ Kwokwo, Yakobo anatumira bakaage, Laheeri na Leya, kwo bamúgwane mu ndagiriro, ho âli gishiri.

⁵ Ne'ri bakahika, anababwira: «Nabona kwo mwizo wani atakiri mu njagalukira nga kwo âli kizi gira. Kundu kwokwo, Rurema wa daata, tuyamiinwi. ⁶ Muyiji kwo mwizo wani, n'gamúkolera ne'misi yani yoshi. ⁷ Halikago, keera andeba mu kuhindurania ikihembo kyani ubugira kali ikumi. Kundu kwokwo, Rurema atakamúhanguula kwo angomeerese.

⁸ «Mwizo, iri angadesiri: “Ibitugwa byo'muyezi, byo bigaaba kihembo kyawe”, kwokwo ibitugwa byoshi, binayami buta imiyezi. Ne'ri angadesiri: “Ibitugwa bye'bihuuga, byo bigaaba kihembo kyawe”, haaho ibitugwa byoshi, binayami buta ibihuuga. ⁹ Kwokwo, kwo Rurema akayabiira ibitugwa bya mwizo, anabimbeereza.

¹⁰ «Ikyanya ibitugwa byâli kizi linda, nanaloota. Mu yibyo birooto, nanabona kwe'kyanya ibihebe biri mu yimya, byoshi biri bye'bihuuga, na bye'miyezi, ne'bipanga bye'bikeba-bikeba. ¹¹ Na mu byebyo birooto, umuganda wa Rurema anambamagala: “E Yakobo!” Nanamúyitaba: “E waliha, nguteziri amatwiri.”

¹² «Anambwira: “Langiiza! Ibihebe bikola mu yimya bye'bihuuga, na bye'miyezi, ne'bipanga bye'bikeba-bikeba. Na íbyatuma nagira kwoku, bwo nabona ngiisi byo Labaani ali mu kugirira. ¹³ Niehe, nie Rurema úkakuhulukira kwo i Be-teeri, halya ukashinga liry a ibuye, wanaliyonera kwa'mavuta, mu kulitaluula. Ho ukanambiikira indahiro. Na buno, uyami yimuka mu kino kihugo, unagalukire mu kihugo kyo ukabutirwa mwo.”»

¹⁴ Uyo Laheeri, bo na Leya, banashuvya Yakobo: «Twehe, mu nyumba ya daata, ndaahyo twangaki hyana mwo. ¹⁵ Keera akatugondeesa, analya bindu byoshi. Kyo kitumiri akoli tubwinagi naaho nga binyamahanga. ¹⁶ Ibindu byoshi byo Rurema akayabiira daata, bishuba bindu biitu, twe na'baana biitu. Aaho! Ngiisi byo Rurema akubwira, ubigirage.»

¹⁷ Kwokwo, Yakobo anayilingikania, anashonia bagala baage na bakaage ku ngamiya. ¹⁸ Anayabiira ibitugwa byage byoshi, kuguma ne'bindi byoshi byo akalonga i Mezopotamiya, anabitwala. Anashokola injira yo'kugalukira mu kihugo kye'Kaanani, imunda yishe Hisake.

¹⁹ Ne'kyanya Labaani akagendi kema ibibuzyi byage ubwoya, Laheeri analonga ubulyo bwo'kumúzimba imigisi yage.

²⁰ Kwokwo, kwo'yo Yakobo akateba Labaani, anayami yongoloka, buzira kumúseezera, ²¹ anapuumukana ibindu byage byoshi, anajabuka ulwiji Hefuraati, anashonga iwa migazi ye'Giryadi.

Labaani alandiriza Yakobo

²² Yakobo, iri akaba keera agira isiku zishatu akoli geeziri, Labaani anabwirwa kwo Yakobo apuumuka. ²³ Kwokwo, Labaani anakuumania beene wabo, banalandiriza Yakobo. Ha nyuma lye'siku zirinda, banamúhumaanana mu migazi ye'Giryadi.

²⁴ Halikago mu bushigi, Rurema anayijira Labaani, Umuharaamu, mu birooto, anamúbwira: «Uloleekeze bwija. Utakolwe kwo wabwira Yakobo igambo kiri ne'liguma, liba libi, kandi iri liija.»

²⁵ Kwokwo, Labaani anahumaanana Yakobo mu migazi ye'Giryadi, ho Yakobo âli mali gwanwa ashinga iheema. Labaani naye, bo na beene wabo, nabo banashinga mwa'maheema gaabo.

²⁶ Uyo Labaani anabwira Yakobo: «Ewe! Maki gano wangirira? Si wandeba, wanaleeta banyere baani nga ábagwatwa imbira mwi'zibo! ²⁷ Kituma kikagi ukanyongoloka, wanandeba? Si utakammenyeesa, gira nguseezere mu kati ko'bushambaale, mu kukulakiza ingoma, ne'nanga. ²⁸ Utakambeereza

ikyanya kyo'kuseezera banyere baani, kandi iri bijukulu baani, mbu mbanyunyugute. Mu kugira kwokwo, ukahwijikala ngana-ngana!

²⁹ «Mbiitagi ubushobozi bwo'kukugira buligo. Haliko, mu bushigi bwa bigingo, Rurema wa yisho Hisake ambwira: “Uloleekeze bwija, utakolwe kwo wabwira Yakobo igambo kiri ne'liguma, liba libi, kandi iri liija.” ³⁰ Nyiji kwo ukoli kumbwiri yisho bweneene, kyo kikatuma ukayongoloka. Kundu kwokwo, kituma kikagi ukagenda wazimba imigisi yani?»

³¹ Yakobo, ti: «N'gatona kwo wanganyaga bakaanie. ³² Halikago, ku biloziri imigisi yawe, ngiisi ye ugagwana ūgihiiti, ayami yitwa ngana. Imbere lya bano beene winyu, ulolage bwija mwi'yi miteekerwa, iri hangaba halyagagi kindu kyawe kyo ngweti. Ne'ri wangakibona ukiyabire, we nakyoy.» (Ku yikyo kyanya, Yakobo atali yiji kwo Laheeri akayija azimba imigisi ya Labaani.)

³³ Kwokwo, Labaani analooza imigisi yage mwi'heema lya Yakobo, na mwi'heema lya Leya, na mu lya balya baja-kazi bombi, atanagibona.

Iri akahuluka mwi'heema lya Leya, anagendi yingira mu lya Laheeri. ³⁴ Uyo Laheeri, ye kanyomboola iyo migisi. Ali gibishiri i'dako lye'byajo byo bali mu bwatala kwo ku ngamiya. Iyo migisi, anagibwatala kwo. Labaani, anagilooza-looza mwi'heema lyoshi, atanagibona.

³⁵ Uyo Laheeri, anabwira yishe: «E daata, ungejeerere! Utayagalwe, ndaakwo nangayimanga imbere lyawe, bwo ndi mu lwa'bakazi.»

Kwokwo, kwo Labaani âli kizi looza iyo migisi yage, atanagibona.

³⁶ Haaho, Yakobo anaraakara, analongooza Labaani, ti: «Aaho! Buhube bukagi nagira, halinde uyije undambiriziizi kwo mwene yuku?

³⁷ Buno, bwo keera wagukumula imiteekerwa yani yoshi, kindu kiki kye'mwawe kyo wagigwana mwo? Ukiyerekanage imbere lya beene witu na beene winyu, gira batuhambuule.

³⁸ «Si tukahisa imyaka makumi gabiri, tutuliinwi. Na mwi'yo myaka yoshi, ndaayo mbene yawe, kandi iri kibuzi, ikikasholola. Na mu buso bwawe, ndaalwo lusiku lwo n'gakulyalyania mwe'kipanga. ³⁹ Ndaanalwo lusiku kiri no'luguma, lwo n'gakuleetera ibitetereza bye'bitugwa byawe, mbu byaliibwa ne'nyamiishwa. Haliko, nienyene nâli kizi kuliha byo. Ikitugwa íkyâli kizi zimbwa mu bushigi, kandi iri mwi'zuuba, wâli kizi kindihiisa.

⁴⁰ «Mwi'zuuba, nâli kizi yitubanula. Na mu bushigi, nâli kizi kayuula, halinde na mbule iro.

⁴¹ N'gahisa imyaka makumi gabiri nduuziri mu mwawe. N'gatee kukolera imyaka ikumi ni'na, mu kugonda banyere baawe bombi. Ne'myaka ndatu, ndi mungere we'bitugwa byawe. Kundu kwokwo, ukahindurania ibihembo byani ubugira kali ikumi.

⁴² «Rurema, ye Rurema wa shokulu Hiburahimu. Kiri na daata Hisake, âli kizi múyoboha. Aahago! Átaki nyuvwirwe indengeerwa, ku kasiisa wâli ugandeka ndaahe maboko mamaata. Haliko, anabona amalibu gaani, ne'mikolwa yo

nâli kizi kola na'maboko gaani. Kyo kyatuma mu bushigi bwa bigingo, akukambira.»

⁴³ Labaani, ti: «Yaba bakaawe, balyagagi baana baani. Na yaba baana baabo, nabo bali be'mwani. Kiri na yibi bitugwa, biri bye'mwani. Yibi byoshi byo ubwini, biri bye'mwani. Haliko, ukulyokera zeene, ku yaba banyere baani, na ku yaba bijukulu baani, ndaalyo ngi shobwiri ukugira. ⁴⁴ Buno, ugirage tunywane ikihango. Yikyo kihango, bube bumasi ha kati kiitu twembi.»

⁴⁵ Kwokwo, Yakobo analengeza ibuye liguma, analishinga nga nguliro yo'bukengeeze. ⁴⁶ Anabwira beene wabo: «Mukuumanie agandi mabuye.» Ne'ri bakagakuumania, banagalunda yaho. Gaago mabuye, go bakanaliira kwe'byokulya. ⁴⁷ Yikyo kilundo, Labaani anakiyinika iziina Yegaari-Sahaduta (kuli kudeta: kilundo kyo'kukengeezania). Yakobo anakiyinika iziina Galeedi.

⁴⁸ Uyo Labaani anabwira Yakobo: «Kino kilundo kya'mabuye, zeene bulyagagi bumasi ha kati kiitu.» Kwokwo, banakiyinika iziina Galeedi. ⁴⁹ Banakiyinika ni'ziina Misipa, (kuli kudeta: kalaliizi). Mukuba, Labaani akadeta: «Amasu ga Nahano gakizi tuyama kwo, kiri na ku kyanya tutakiri kuguma. ⁵⁰ Banyere baani, iri wangabalibuza, kandi iri ubahalika, kwokwo umenyage kwo mu kati kiitu, ndaako kandi kamasi, átali Rurema yenyene.»

⁵¹ Uyo Labaani anashubi bwira Yakobo: «Lolaga kino kilundo kya'mabuye, ne'yi nguliro nashinga. Nabishinga ha kati kiitu. ⁵² Kino kilundo, ne'yi nguliro, bulyagagi bumasi, keera

nanabibiika kwe'ndahiro, kwo ndâye ki gibalale, mbu nyiji kuteera. Na naawe kwakundi, utâye ki gibalale, mbu uyiji ndeera. ⁵³ Kwokwo, Rurema wa Hiburahimu, na wa Nahoori,* bakizi tuhambuula.»

Kwokwo, uyo Yakobo anabiika indahiro kwi'ziina lya Rurema. Anali ye yishe Hisake âli kizi yoboha.

⁵⁴ Ha nyuma, Yakobo anahatangira ituulo, anahamagala beene wabo, kwo bayiji shangiira ibyokulya. Ne'ri bakaba keera bayusa ukulya, banalaala ho.

32

¹ Shesheezi kare-kare, Labaani anavyuka, anagenda áhali abijukulu, na banyere baage. Ne'ri akabanyunyuguta, anabaseezera, abuli taaha.

Yakobo ayilingikania ukuhumaanana na Hesahu

² Yakobo naye, anashokola injira yo'kugenda mu kihugo kyo akabutirwa mwo. Ne'ri akaba akola mu lugeezi, anahulukirwa kwo na'baganda ba Rurema. ³ Mbu ababonage, anadeta: «Ku kasiisa, hano iri ishumbi ya Rurema.» Kyanatuma yaho handu, agahayinika iziina Mahanayimu, (kuli kudeta: ishumbi zibiri).

⁴ Yakobo anatee tuma abandu imwa mukulu wage wa Hesahu, mu kaaya ke'Seyiri, mu

* **31:53** 31.53 Nahoori Uyu Nahoori ye mwene wabo na Hiburahimu. Ndondeko 11.26Ye na shokulu wa Labaani. Ndondeko 24.24-29.

kihugo kye'Hedoomu. ⁵ Yabo bandu, anagenda abakomeereza, ti: «Mugendi bwira nahamwitu Hesahu kwokuno: “Umukozi wawe Yakobo, atutuma ti: N'gatibitira imwa mwizo witu wa Labaani, nanatuula yo isiku nyingi. Na bunu, ngola mu galuka. ⁶ Ngoli hiitagi ubuso bwe'ngaavu, na úbwa bapunda, ne'nguuli ze'bibuzi, na ze'mbene. Mbiiti na'baja, kiri na'baja-kazi. E nahamwitu, íbyatuma nakutumira yabo bandu, gira bagwanwe bakumenyeesa kwo ngola mu njira, halinde ukanyegereze bwija.”»

⁷ Ikyanya Yakobo akabatuma, banagenda. Ne'ri bakagaluka, banabwira Yakobo: «Twahika imwa mukulu wawe wa Hesahu. Naye bunu, akoli hiiti abashosi magana gana bo'kuyiji kusan-ganira.»

⁸ Yakobo, mbu ayuvwagwe kwokwo, anatondeera ukujuguma. Abandu bo bâli ririinwi, anababera mwo biso bibiri. Anahandula ne'bibuzi, ne'bindi bitugwa, kiri ne'ngamiya. ⁹ Mukuba, akatona, ti: «Hesahu, iri angayiji teera ikiso kiguma, anakisivye, ikindi kikafuuke.»

¹⁰ Ha nyuma, Yakobo anahuuna, ti: «E Rurema wa shokulu Hiburahimu, we na Rurema wa daata Hisake! E Nahano, we kambwira: “Galukira mu kihugo kyawe, na mu beene winyu. Ngakizi kutabaala.”

¹¹ «Kwokwo, ndi mukozi wawe. Keera ukanyereka amiija mu kuyemeerana. Yibyo byoshi, ndabikwaniini, kiri ne'hiniini. Ikyanya n'gajabuka ulwiji Yorodaani, ndaakyo kindu nâli fumbiiti,

ha nyuma lye'ngoni naaho. Si mu kugaluka, ngoli hiiti ibiso bibiri.

¹² «Ku yukwo nakuyinginga, ungizagye mu maboko ga mukulu wani Hesahu. Mukuba, ngoli yobohiri kwo agayiji ndeera, ananyite na bakaanie, kiri na'baana. ¹³ Kundu kwokwo, ukandagaania kwo ugakizi ndabaala. Wanadeta kwa'bandu ba mwi'kondo lyani, bagaaba kanda-haruurwa, nga mushenyu úguli ku nyaaja.»

¹⁴ Yubwo bushigi, Yakobo analaala yaho. Na mu bitugwa byage, anahandula mwo byo agatengula mukulu wage wa Hesahu. ¹⁵ Mu mbene, anayabiira mwa'mabuguma magana gabiri, ne'bihebe makumi gabiri. Na mu bibuzi, anayabiira mwa'mabuguma magana gabiri, ne'bipanga makumi gabiri. ¹⁶ Mu ngamiya, anayabiira mwa'mabuguma makumi gashatu, ágali mu yoza. Na mu ngaavu, anayabiira mwa'mabuguma makumi gana, ne'shuuli ikumi. Na mu bapunda, anayabiira mwa'mabuguma makumi gabiri, ne'fizi ikumi.

¹⁷ Yiby byoshi, anabisikiiriza abakozi baage, ngiisi muguma ne'kiso kyage, anababwira: «Mugwanwe imbere lyani, munakizi genda ndambulira.»

¹⁸ Umukozi úwâli sholiiri ubuso bwa mbere, Yakobo anamúkomeereza, ti: «Ikyanya mugagwanana na mukulu wani wa Hesahu, anakubu- uze: “Ulyagagi mukozi wa nyandi? Unali mu genda hayi? Na yibi bitugwa byo usholiiri, biri bye'mwa nyandi?” ¹⁹ Unamúshuvye: “E nahamwitu Hesahu, bino bitugwa byo njoliiri,

biryagagi byo'mukozi wawe Yakobo, binali byo akutengula. Na yenyene atushalagiiri.”»

²⁰ Anakomeereza kandi ábâli sholiiri ubuso bwa kabiri, no'bwa kashatu, kuguma na'bandi booshi ábâli sholiiri. Anababwira: «Ikyanya mugagwanana na nahamwitu Hesahu, mukamúbwire gaago-gaago magambo.

²¹ Ne'ngingwe ya byoshi, mugamúbwira: “Umukozi wawe Yakobo, atushalagiiri.”» Mukuba, Yakobo âli toniri, ti: «Nga nangatee mútumira ulutengu, lwangagwanwa lwamúhoohya. Kwokwo, ikyanya tugabonaana amasu ku gandi, ngeeka anganyakiira.»

²² Kwokwo, birya bindu byoshi byanagwanwa imbere. Haliko Yakobo yenyene, analaala haaho mu shumbi lyage.

Yakobo akukurana na Rurema

²³⁻²⁴ Bwobwo bushigi, Yakobo anavyuka, anayabiira bakaage bombi, na balya baja-kazi bombi, na'baana baage ikumi na muguma, kuguma ne'bindu byage byoshi, anabajabula mu kyambu kye'Yaboki. ²⁵ Si yehe, anasigala.

Yaho i kajabo, hanayija mundu muguma. Uyo mundu, anakizi kukurana na Yakobo, halinde ku lukula. ²⁶ Mbu abonage kwo ayabirwa ukumúkuba, anamúhuma kwi'higi, lyanahiguka.

²⁷ Iri hakatama, uyo mundu anamúbwira: «Keera bwatejuukana. Undiikage, maashi, gira ngende.» Haliko, Yakobo, ti: «Nanga! Ndagakuliika, útazi ngashaanira.»

²⁸ Uyo mundu, ti: «Iziina lyawe we nyandi?» Yakobo, ti: «Nie Yakobo!»

²⁹ Uyo mundu, ti: «Utagakizi ki buuzibwa Yakobo. Si we kola Hisiraheeri, (kuli kudeta: akukurana na Rurema). Mukuba keera wakukurana na Rurema, kiri na'bandu, wanabahima.»

³⁰ Uyo Yakobo, ti: «E Nahamwitu, nakuyinginga, umbwirage iziina lyawe.» Haliko, uyo mundu, ti: «Kituma kiki wambuuza iziina lyani?» Ha nyuma, uyo mundu anagashaanira Yakobo.

³¹ Yaho handu, Yakobo anahayinika iziina Penweri, (kuli kudeta: malanga ga Rurema), iri anadeta: «Nabona Rurema masu ku gandi, ndanafwa.»

³² Uyo Yakobo, ikyanya akaba akola mu lyoka yaho i Penweri, izuuba lyanatunduuka. Anakizi genda akola mu kunira, bwi'higi likahiguka.

³³ Kyo kitumiri halinde zeene, Abahisiraheeri batali mu lya inyama yi'kunyu, bwo'lya mundu akahuma Yakobo kwi'higi.

33

Yakobo ahumaanana na Hesahu

¹ Iri Yakobo akayinamula amasu, anabona Hesahu agweti agayija, alyagagi na balya bashosi baage magana gana. Lyeryo, anayami sikiiriza Leya abaana baage, na Laheeri abe'mwage. Na'baja-kazi bombi, babeere haabo. ² Yabo baja-kazi bombi, na'baana baabo, anababiika imbere. Anakulikiza kwo Leya, na'baana baage. No'buzinda, anakulikiza kwo Laheeri, na mugala wage wa Yusefu.

³ Haliko Yakobo yenyene, anagenda imbere lyabo. Ne'ri akaba akola bu hika hoofi lyo'lya

mukulu wage, anafukama ubugira kalinda, iri anahisa amalanga haashi. Kwokwo, kwo akamúheereza ulushaagwa. ⁴ Halikago, Hesahu anakwabaduka, anagendi músanganira. Ne'ri akahika ho ali, anamúhoobera, anamúnyunyuguta. Bombi, banayami tulikira mu malira.

⁵ Uyo Hesahu, iri akayinamula amasu, anabona abakazi na'baana, anabuuza Yakobo: «Banyandi yaba muliriinwi?» Yakobo, ti: «Yaba, bali baana bo Rurema akambeereza ku lukogo lwage.»

⁶ Ha nyuma, balya baja-kazi bo na'baana baabo, banayegeera Hesahu, banayinama mu kumúheereza ulushaagwa. ⁷ Leya na'baana baage, nabo banayegeera, banayinama imbere lyage. Buzinda, Laheeri na mugala wage wa Yusefu, banayija. Nabo, banayinama imbere lyage.

⁸ Lyeryo, Hesahu anabuuza: «Aaho! Bulya buso bwoshi bwo nagwana mu njira, bulyagagi bwa biki?» Yakobo, ti: «E mukulu wani, yibyoyi, nakuheereza byo, lyo unyakiira bwija.»

⁹ Hesahu, ti: «E mulumuna wani, si ngoli hiiti ibindu bingi. Ubeerane ibindu byawe.»

¹⁰ Yakobo, ti: «Iri wangaba wangejeerera mu kati ko'kuli, nakuyinginga, unyabiirirage yulwo lutengu. Ee! Bwo wanyakiira ku mutima úgushenguusiri, ukubona amalanga gaawe naaho, kuli ngo'kubona amalanga ga Rurema yenyene. ¹¹ E mukulu wani, bino nakuleetera, nakuyinginga, we kongwa, ubinyabiirire. Si kiri na naani kwakundi, Rurema keera

akangashaanira, na ngoli hiiti ibindu bingi.» Kwokwo, kwo Yakobo akalembereza Hesahu, halinde anabiyabiira.

¹² Ha nyuma, Hesahu anabwira Yakobo: «E yaga, tutaahage, ndagaki kusiga.»

¹³ Yakobo naye, ti: «E nahamwitu, ubwinagi kwo yaba baana bo mbiiti, tukiri tuboojo. Ne'bitugwa byo njoliiri, bikiri mu yoza. Ngwani-ini ngizi bilanga. Yibi bitugwa, iri nangabitwala kangubi-ngubi, byangakengeera byayami mala ku lusiku luguma. ¹⁴ Nakuyinginga, we kongwa, ugwanwe. Niehe ngayija ndi mu yitonda, ukukulikirana no'lugeezi lwe'bitugwa na'baana, halinde ku kyanya ngaahika iyo munda imwawe, mu kihugo kye'Seyiri.»

¹⁵ Hesahu, ti: «Bwangabiiri buhiirwa ngusigire ku bano bandu baani.» Haliko Yakobo, ti: «E nahamwitu, nanga, ndaalyo igoorwa. Bwo wanyakiira bwija, keera umutima gwayika mu nda.»

¹⁶ Uyo Hesahu, ku gwogwo mulege-rege, anagalukira i Seyiri. ¹⁷ Haliko Yakobo yehe, anagenda i Sukooti, anayubaka ye'nyumba ne'biraaro. Kyo kitumiri yaho handu, Yakobo akahayinika iziina Sukooti, (kuli kudeta: biraaro).

Yakobo agendi tuula hoofi ne'Shekemu

¹⁸ Ikyanya Yakobo akalyoka mu kihugo kye'Mezopotamiya, anahika i Kaanani mu kati ko'mutuula. Anashumbika hoofi na'kaaya ke'Shekemu. ¹⁹ Yaho handu ho akashumbika, akahagula imwa beene Hamoori, yishe wa Shekemu, ku bingorongoro bye'harija igana.

20 Anahayubaka akatanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo, anahayinika iziina «El, Rurema wa Hisiraheeri».

34

Simooni na Laawi bayihoolera mwali wabo

¹ Lusiku luguma, Dina munyere Yakobo na Leya, anazaatira abakazi balebe, ba mu kihugo kye'Kaanani. ² Umutwali wa yikyo kihugo, ye wâli Hamoori, Umuhivi. Na mugala wage, ye wâli Shekemu.

Uyo Shekemu, iri akabona ngiisi kwo Dina anonosiri bweneene, anayami múbimbiira, anamúshuleha ku misi. ³ Na bwo'yo Shekemu âli múvunikiiri bweneene, kyanatuma agatondeera ukumúlevya. ⁴ Iri hakatama, anagendi ganuuza Hamoori, ti: «E daata, maashi! Uyu munyere, nakuyinganga, ugendi múngondera.»

⁵ Yakobo analonga umwazi, kwo Shekemu keera amúshereegeza munyere wage wa Dina. Kundu kwokwo, anahulika, halinde ku kyanya abagala bakataaha. Mukuba, bâli ki riiri i bungere.

⁶ Uyo Hamoori, yishe wa Shekemu, anagendi ganuuza Yakobo. ⁷ Ku kyekyo kyanya, yabo bagala Yakobo banaba keera bafuluka, bakola ha kaaya. Balya bagala baage, mbu bayuvwe ngiisi ibyakoleka, imitima yanasiriira, banaraakara bweneene. Mukuba, ngiisi kwo Shekemu ak-agira, mu kushuleha munyere Yakobo, mu Bahisiraheeri byâli teeziri ishoni. Kyâli riiri kizira bweneene.

⁸ Uyo Hamoori anayiji babwira: «Mugala wani wa Shekemu avunikiiri munyere winyu. Namùyinginga, mumúyemeerere amúyange. ⁹ Mulekage tukizi yangirana. Tukizi yanga banyere biinyu. Niinyu, munakizi yanga abe'mwitu. ¹⁰ Kino kihugo, kikola kye'mwinyu. Mukituulage mwo, iri munakidandaliza mwo. Munabe na'giinyu matongo.»

¹¹ Ha nyuma, uyo Shekemu yenyene anayiji bwira yishe wa Dina, na bashija baage: «Namùyinginga munyakiire bwija. Ngiisi byo mugambuuna, ngabitanga. ¹² Mumbwire ngiisi ngondo yo mulozizi ku'yu munyere. Ngagitanga, gira nimúyange.»

¹³ Bwo'yo Shekemu âli mali teerera mwali wabo wa Dina ulushaagwa, balya baana ba Yakobo banabashuvya ku bulyalya, ti: ¹⁴ «Igambo mwene yiri, tutangaligira. Munyere witu, tutangamúyangiisa no'mushosi útakatenguulwa. Ukugira kwoku, bituteeziri ishoni.

¹⁵ «Aahago! Twangayuvwanwa naaho, iri ngiisi úyimbwa mushosi mu kati kiinyu, angaba nga twehe mu kutenguulwa. ¹⁶ Lyoki, twangayemeera mukizi yanga banyere biitu. Na nyiitu, tunakizi yanga banyere biinyu, tunatulanwe, tunabe twe baguma. ¹⁷ Halikago, iri mutangayemeera kwo mutenguulwe, tugahulusa mwali witu, tunamútaahane.»

¹⁸ Uyo Hamoori na mugala wage wa Shekemu, ikyanya bakayuvwa kwokwo, banasiima. ¹⁹ Shekemu, âli kizi simbahwa bweneene mu mwabo. Kwokwo, batanatinda, banagira nga

ngiisi kwo bakababwira, bwo âli vunikiiri bweneene munyere Yakobo.

²⁰ Uyo Hamoori na mugala wage wa Shekemu, banagenda kwi'rembo lya'kaaya kaabo,* banabwira abaabo booshi: ²¹ «Uyu Yakobo, na'baana baage, bali biira biitu. Bwe'kihugo kiitu kiya-jabusiri, tubaleke tutuulanwe, batuule mwo ku butoge, halinde tunakizi yangirana.

²² «Haliko, tutangatuulanwa, tunabe twe baguma, tûtazi yemeera kwo ngiisi úyimbwa mushosi mu kati kiitu atee tenguulwa, nga kwo nabo bakola batenguule. ²³ Aahago! Iri twayemeera, birya bitugwa byabo bigaaba bye'mwitu, kuguma ne'bindi byabo byoshi.»

²⁴ Yabo bashosi booshi ábâli kuumaniri yaho kwi'rembo, banayemerezania na Hamoori na Shekemu, booshi banatenguulwa.

²⁵ Iri hakalenga isiku zishatu, balya bashosi booshi bâli ki yuvwiti ubulyanirwe. Haaho, bashija ba Dina babiri, Simyoni na Laawi, bagala Yakobo, banagwa ku byugi, banayingira mu yako kaaya luto-luto. Ne'kyanya bâli riiri mwo, banayami yita abashosi booshi. ²⁶ Kiri Hamoori na mugala wage wa Shekemu, nabo banabayita. Ha nyuma, banayingira mu nyumba ya Shekemu, banahulusa mwo mwali wabo wa Dina, banamútaahana.

²⁷ Abandi bagala Yakobo, iri bakayingira i Shekemu, banagwana ibirunda. Banagenda

* **34:20** 34.20 kwi'rembo lya'kaaya Ha'bandu bali mu kuuma mu kuganuula ibyakoleka mu kaaya, ho banâli kizi twira ne'maaja. Ndondeko 19.1.

bagazunguluka mu kaaya, mu kushahula ibindu. Mukuba, mu yako kaaya, mwo mwali wabo akasheregezezibwa. ²⁸ Banasholera ibibuzi, ne'mbene, ne'ngaavu, na bapunda, na ngi-isi kindu kyoshi íkyâli riiri mwo. Kiri na byoshi íbyâli riiri mu mbingiro, nabyo banagendi bishamba. ²⁹ Byoshi, banabitaahana. Kiri na'bakazi booshi, na'baana, banabatwala imbohe, kuguma ne'bindi byoshi bya mu nyumba.

³⁰ Yakobo, mbu abonage kwokwo, anabwira Simyoni na Laawi: «Lolagi! Keera mwangululira umwama. Keera mwayagaza abatuulaga ba mu kino kihugo, Abakaanani na'Bapereesi. Yaba bandu, hali ikyanya bangakoli yibiika kuguma, banayiji ndeera. Na bwo ndahiiti abandu bingi, na ngengeere naminikirwa kuguma ne'mbaga yani.»

³¹ Yabo bagala baage, ti: «Ewe! Ulya mutabana, ka ahangwirwi ukugira mwali witu nga mushule?»

35

Yakobo ayimukira i Beteeri

¹ Lusiku luguma, Rurema anabwira Yakobo kwokuno: «Nie Rurema úkakahulukira kwo, ikyanya wâli kizi tibita mukulu wawe wa Hesahu. Aaho! Uyibiikage ibiringiini, gira ugendi tuula i Beteeri, unanyubakire ya'katanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo.»

² Uyo Yakobo, anabwira abandu be'mbaga yage, na ngiisi bo bâli ririinwi: «Ngiisi migisi ye'mahanga yo muhiiti, mugikabulire. Muiyerusagye, munahogole ibyambalwa

biinyu, munayambale ibindi. ³ Kwokwo, tugendage i Beteeri, gira ngendi yubakira Rurema akatanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo. Mukuba, Rurema ye wâli kizi ndabaala mu siku za'makuba gaani. Ye wanâli kizi ndongoora ngiisi ho nâli kizi genda.»

⁴ Kwokwo, yabo bandu banakuumania ngiisi migisi ye'mahanga yo bâli hiiti, kuguma na'mahereeni go bâli yambiiti ku matwiri. Yibyo byoshi, iri bakabiheereza Yakobo, anabiziika mwi'dako lye'kiti kyo'mwalooni, îkyâli riiri hoofi na'kaaya ke'Shekemu. ⁵ Yakobo na bagala baage, iri bakaba bakola mu lugeezi, Rurema anakizi yobohya abatuulaga ba mu twaya twe'butambi, halinde banaleka ukukizi balandiriza.

⁶ Uyo Yakobo, na'bandu baage booshi, banahika i Luuzi, (kuli kudeta: i Beteeri), mu kihugo kye'Kaanani. ⁷ Iri bakahika yo, anayubaka akatanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo, anahayinika iziina, Rurema we'Beteeri.* Mukuba, haaho ho Rurema akayiyerekana imwage, ikyanya âli kizi tibita mukulu wage wa Hesahu.

⁸ Ikyanya bâli koli tuuziri yaho, umulezi wa Rebeka, iziina lyage ye Deboora, anafwa. Anaziikwa mwi'dako lye'kiti kyo'mwalooni, uluhande lwe'kisaka lwe'Beteeri. Kyanatuma yaho handu, Yakobo agahayinika iziina Mwalooni gwe'Kimombo.

⁹ Yakobo, iri akaba akoli lyosiri mu kihugo kye'Mezopotamiya, Rurema anashubi

* 35:7 35.7 Rurema we'Beteeri Mu ndeto ye'kiheburaniya, ali mu detwa El-Bethel.

múhulukira kwo, anamúgashaanira, ti:
¹⁰ «Iziina lyawe, we Yakobo. Haliko, utagakizi ki buuzibwa kandi mu yiryo iziina. Si buno, iziina lyawe, we kola Hisiraheeri.» Kwokwo, kwo Rurema akamúyinika iziina lihyahya.

¹¹ Rurema anashubi múbwira: «Nie Rurema wo'bushobozi bwoshi. Kwokwo, ubute yisho, ubute nyoko, munayushuuke. Mukuba, mwi'kondo lyawe, mwo mugalyoka umulala úguhimbiri, kuguma ne'gindi milala mingi, kiri na'baami. ¹² Ikihugo kyo n'gaheereza Hiburahimu, bo na Hisake, kyo na naawe nakuheereza, mwe na'bandu ba mu kibusi kyawe.»

¹³ Ikyanya Rurema akayusa ukuganuuzza Yakobo, anamúsiga yaho. ¹⁴ Yaho handu, Yakobo anahashinga ibuye lyo'bukengeeze. Mukuba, ho Rurema akamúganuuliza. Analitaluula, mu kuliyonera kwe'divaayi na'mavuta. ¹⁵ Kwokwo, yaho handu, Yakobo anahayinika iziina Beteeri.

Laheeri afwa mu kubuta Binyamiini

¹⁶ Ha nyuma, Yakobo ne'mbaga yage bana-lyoka i Beteeri. Ne'ri bakaba batazi hika i Hefurata, uyo Laheeri, inda yanamúkoma, anayuvwa umukero, analyanirwa bweneene. ¹⁷ Ne'kyanya akaba akola mu buta, umuhumbwa wage anamúbwira: «Uyihe ikise. Wabuta kandi umwana wo'butabana.» ¹⁸ Laheeri, iri akaba akola mu hamba, anayinika uyo mwana iziina Benooni, (kuli kudeta: umwana ye nabuta ku malibu). Haliko yishe, anamúyinika iziina

Binyamiini, (kuli kudeta: umwana wo'kuboko kwani kwe'lulyo.†)

¹⁹ Iri hakatama, ulya Laheeri, umutima gwanaderuuka, anaziikwa ku njira íri mu genda i Hefurata (yo Betereheemu ku zeene). ²⁰ Na ku shinda yage, Yakobo anashinga kwi'buye. Kiri na zeene, yiryo ibuye likiri mu yerekana ho Laheeri akaziikwa.

²¹ Uyo Yakobo anagenderera kandi no'lugeezi. Ne'ri akaba keera atambuka i Megidaari-Hedeeri, anashumbika. ²² Ikyanya Hisiraheeri akaba akoli tuuziri yaho, mugala wage wa Rubeni anamenyana na nyina wage Biriha, anâli muja-kazi wa Laheeri. Yugwo mwazi, ikyanya Hisiraheeri akagumenya, anabona buligo bwe-neene.

Bagala Yakobo ikumi na babiri

Yakobo âli hiiti abaana bo'butabana ikumi na babiri.

²³ Bagala Leya, amaziina gaabo go gaaga: Ifula ya Yakobo, ye Rubeni. Na úgamúlonda, ali Simyoni, na Laawi, na Yuda, na Hisakaari, na Zabulooni.

²⁴ Bagala Laheeri, nabo amaziina gaabo go gaaga: Yusefu na Binyamiini.

²⁵ Bagala Biriha, umuja-kazi wa Laheeri, nabo amaziina gaabo go gaaga: Daani na Nafutaali.

²⁶ Bagala Ziripa, umuja-kazi wa Leya, nabo amaziina gaabo go gaaga: Gaadi na Hasheeri. Yaba baana booshi, Yakobo akababutira mu kihugo kye'Mezopotamiya.

† **35:18** 35.18 Zaburi 137.5; 110.5; Mataayo 25.36.

Hisake afwa

²⁷ Yakobo anagalukira imunda yishe Hisake, i Mamure, hoofi na'kaaya ke'Kiryati-Hariba (kanali mu buuzibwa Heburooni). Haaho, ho Hiburahimu na Hisake bâli tuuziri nga binyamanga. ²⁸⁻²⁹ Uyo Hisake, âli kola mushaaja bwe-neene. Ne'ri akahisa imyaka igana na makumi galimunaana, anafwa, anagwana bashokulu baage. Bagala baage, Hesahu na Yakobo, banamúziika.

36*Hesahu agendi tuula i Seyiri*

¹ Abandu ba mu mbaga ya Hesahu (ye nali mu buuzibwa Hedoomu), umwazi gwabo gwo gwogu: ²⁻³ Hesahu akayanga abakazi ba mu kihugo kye'Kaanani, hâli Haada, na Oholibama, na Basemati. Haada âli riiri munyere Helooni, Umuhiti. Oholibama naye, âli riiri munyere Hana, anâli riiri mwijukulu Sibyoni, Umuhivi. Basemati naye, âli riiri munyere Hishimaheeri, mwali wa Nebayoti.

⁴ Hesahu, anabuta Herifaazi ku Haada. Anabuta na Rehuweri ku Basemati. ⁵ Na ku Oholibama, anabuta Yehushi, na Yalamu, na Koora. Yabo, bo baana bo Hesahu akabutira mu kihugo kye'Kaanani.

⁶ Ha nyuma, Hesahu anayabiira bakaage, na bagala baage, na banyere baage, na'bandi booshi ba mu nyumba yage. Anayabiira ne'ngaavu zaage, ne'bindi bitugwa byage byoshi, na ngiisi bindi byo akatwira mu kihugo kye'Kaanani.

Anabungira mwi'hanga íriri hala na mulumuna wage wa Yakobo.

⁷ Na íbikatuma Hesahu agaagira kwokwo, bwe'bitugwa byabo byâli mali luguuka bwe-neene, kuguma ne'bindi bindu byabo. Kwokwo, ikihugo kyo bâli tuuziri mwo, kyanabani-ihira, halinde batanaki shobola ukutuulanwa. ⁸ Kwokwo, Hesahu (irindi iziina lyage Hedomu) anagendi tuula mu migazi ya mu kihugo kye'Seyiri.

Aba mu kibusi kya Hesahu

⁹ Abandu ba mu mbaga ya Hesahu, umwazi gwabo gwo gwogu: Hesahu, ye shokuluza wa'Bahedoomu, abatuulaga ba mu migazi ye'kihugo kye'Seyiri. Guno gwo muharuuro gwa'bandu ba mu kibusi kyage: ¹⁰ Akabuta Herifaazi ku mukaage Haada. Anabuta na Rehuweri, ku mukaage Basemati.

¹¹ Uyo Herifaazi, bagala baage naye, bâli Temaani, na Homaari, na Sefo, na Gatamu, na Kenaazi. ¹² Uyo Herifaazi, âli hiiti ugundi mukazi we'mbuga, iziina lyage Timuna. Anamúbuta kwo'mwana wo'butabana, iziina lyage Hamareki. Yabo booshi, bali bijukulu Hesahu ku mukaage Haada.

¹³ Rehuweri naye, bagala baage, bâli Nahati, na Zeera, na Shaama, na Miiza. Yabo booshi, bali bijukulu Hesahu ku mukaage Basemati.

¹⁴ Oholibama munyere Hana, mwijukulu Sibyoni, akabutira Hesahu abatabana bashatu. Hali Yehushi, na Yalamu, na Koorá.

15 Abaana ba Hesahu, kiri na bijukulu baage, banayiji ba batwali be'milala yage. Hâli Herifaazi, ifula ya Hesahu. Na'ba mwi'kondo lyage, hali Temaani, na Homaari, na Sefo, na Kenaazi, 16 na Koora, na Gatamu, na Hamareki. Ngiisi muguma wabo, ye wâli riiri mutwali wo'mulala gwage, nga ngiisi kwo bâli tuuziri mu kihugo kye'Hedoomu.

17 Aba mwi'kondo lya Rehuweri mugala Hesahu, bijukulu Basemati, hali Nahati, na Zeera, na Shaama, na Miiza. Ngiisi muguma wabo, ye wâli riiri mutwali wo'mulala gwage, nga ngiisi kwo bâli tuuziri mu kihugo kye'Hedoomu.

18 Na'ba mwi'kondo lya Oholibama munyere Hana, muka Hesahu, hali Yehushi, na Yalamu, na Koora. Ngiisi muguma wabo, ye wâli riiri mutwali wo'mulala gwage. Yabo, bâli riiri bagala Oholibama munyere Hana.

19 Yabo booshi, bo bandu ba mu kibusi kya Hesahu. Ne'rindi iziina lyage, Hedoomu. Ngiisi muguma wabo, ye wâli riiri mutwali wo'mulala gwage.

Aba mwi'kondo lya Seyiri

20-21 Abatuulaga ba mbere ba mu kihugo kye'Hedoomu, bâli riiri bandu be'kibusi kya Seyiri, wa mu mulala gwa'Bahoori. Abatwali baabo, hâli Lotaani, na Shobaali, na Sibyoni, na Hana, na Dishooni, na Hezeeri, na Dishaani.

22 Bagala Lotaani, hali Hoori, na Hemani. Mwali wa Lotaani, ye Timuna.

²³ Bagala Shobaali nabo, bâli Halwani, na Manahati, na Hebaali, na Sefo, na Honamu.

²⁴ Bagala Sibyoni nabo, bâli Haya, na Hana. Uyo Hana, ikyanya âli ragiiri bapunda ba yishe Sibyoni mwi'shamba, anahulukira ku masuuza.

²⁵ Abaana ba Hana nabo, bâli Dishooni, na mwali wage wa Oholibama.

²⁶ Bagala Dishooni nabo, bâli Hemudaani, na Heshibaani, na Hitirani, na Keraani.

²⁷ Bagala Hezeeri nabo, bâli Birihaani, na Zawani, na Hakani.

²⁸ Bagala Dishaani nabo, bâli Huuzi, na Harani.

²⁹ Bano bo batwali ba mu mulala gwa'Bahoori. Lotaani, na Shobaali, na Sibyoni, na Hana, ³⁰ na Dishooni, na Hezeeri, na Dishaani. Yahoo mu kihugo kye'Seyiri, ngiisi muguma wabo, ye wâli riiri mutwali wo'mulala gwabo.

Abaami ba mu kihugo kye'Hedoomu

³¹ Ikyanya abaami batâli zaazi twala mu Bahisiraheeri, mu kihugo kye'Hedoomu mwohe, bâli kola mu twala.

³² Mu yabo baami, muli Beela mugala Behoori, ye wâli twaziri mwo. Uyo Beela âli tuuziri mu kaaya kahamu Dinihaba.

³³ Beela, iri akashaaja, Yobaabu mugala Zeera, wa mu kaaya ke'Bosira, anayima ahandu haage.

³⁴ Yobaabu naye, iri akashaaja, Hushamu wa mu kihugo kya'Batemaani, anayima ahandu haage.

³⁵ Hushamu naye, iri akashaaja, Hadaadi mugala Bedaadi, anayima ahandu haage. Uyo Hadaadi âli tuuziri mu kaaya kahamu Haviti.

Uyo Hadaadi, ye kalwisa Abamidyani mu kihugo kya'Bamohabu, anabasinda.

³⁶ Hadaadi naye, iri akashaaja, Samula wa mu kaaya ke'Masireka, anayima ahandu haage.

³⁷ Samula naye, iri akashaaja, Sahuli wa mu kaaya ke'Rehobooti, ákali hoofi no'lwiji, anayima ahandu haage.

³⁸ Sahuli naye, iri akashaaja, Baali-Hanaani mugala Hakiboori, anayima ahandu haage.

³⁹ Baali-Hanaani mugala Hakiboori naye, iri akashaaja, Hadaari anayima ahandu haage. Uyo Baali-Hanaani âli tuuziri mu kaaya khamu ke'Pahu. Mukaage, âli kizi buuzibwa Mehetabeeri munyere Matireedi. Uyo Matireedi, âli riiri munyere Mezahaba.

⁴⁰ Yaga maziina gooshi, gali ga'batwali ba mu kibusi kya Hesahu, ukukulikirana ne'milala yabo, no'twaya twabo. Hâli riiri Timuna, na Haliva, na Yeteti, ⁴¹ na Oholibama, na Hela, na Pinooni, ⁴² na Kenaazi, na Temaani, na Mibusaari, ⁴³ na Magidyeri, na Hiraamu. Yabo, bo batwali be'milala ikalyoka mwi'kondo lya shokuluza Hedoomu, (kuli kudeta: Hesahu). Yabo booshi, bakatondobolwa kwokwo, ukukulikirana no'twaya two bâli tuuziri mwo.

No'yo Hesahu, ye shokuluza wa'Bahedoomu booshi.

Imyazi ya Yusefu

37

(37.1–50.26)

¹ Yakobo anagenderera ukutuula mu kihugo kye'Kaanani. Munali mwo yishe naye âli tuuziri.

Ibirooto bya Yusefu

² Abandu ba mu mbaga ya Yakobo, umwazi gwabo gwo gwogu: Yusefu, iri akaba akola musore we'myaka ikumi ni'rinda, anakizi gendi ragira ibitugwa kuguma na bakulu baage, bagala Biriha na Ziripa, bamuka yishe. Balya bakulu baage, ikyanya bâli kizi gira amahimba mabi, Yusefu anakizi yiji gaganuulira yishe.

³ Bwo Yakobo akabuta Yusefu mu bushaaja bwage, âli múkuuziri bweneene, ukuhima abandi baana baage booshi, kyanatuma agahangira Yusefu ikooti lyo'mulimbo. ⁴ Yabo bakulu baage, iri bakabona ngiisi kwo yishe akuuziri Yusefu ukubahima, banatondeera ukumúshomba, halinde batanakizi ki múdesa bwija.

⁵ Bushigi buguma, Yusefu analoota. Yibyo birooto, anagendi bilotoolera yabo bakulu baage. Mbu babiyuvwe, banakaviiriza ukumúshomba. ⁶ Mukuba, akababwira: «E balya, ngiisi byo naloota, muleke nimùlotololere byo. ⁷ Nabona kwo tweshi tushuba mu gesha mu ndalo, twanakizi shweka ibiuro. Lyeryo, ikiiro kye'mwani kyanayinamuka, kyanajingirira. Ibiuro bye'mwinyu byohe, byanayiji kizunguluka, byanakizi kiyinamira.»

⁸ Balya bakulu baage, banamúbuuza: «Ka mwangayuvwa ibala? Ka uloziizi ukutubwira kwo we gaaba mwami witu?»

Yusefu, ikyanya âli kizi loota, anakizi deta byo aloota, kyanatuma yabo bakulu baage bagakaviiriza ukumúshomba.

⁹ Uyo Yusefu, anashubi loota kandi, anashubi balotololera, ti: «Yuvwi! Keera kandi naloota. Leero nabona izuuba, no'mwezi, ne'ndonde ikumi na nguma, bigweti bigayinama imbere lyani.»

¹⁰ Yibyo birooto bizinda, Yusefu anabibwira kiri na yishe, na bakulu baage. Yishe anamúmamira, ti: «E maashi uyu mwana, birooto biki yibyo waloota? Aahago! Niehe na nyoko, kiri na bakulu baawe, ka tugayiji kufukamira?» ¹¹ Balya bakulu baage, banamúyuvwirwa uluugi. Kundu kwokwo, yishe yehe anakizi biyitoneesa kwo.

Beene wabo Yusefu, bamúguliisa

¹² Lusiku luguma, yabo bakulu ba Yusefu, banagendi gisha ne'bitugwa bya yishe, hoofi ne'Shekemu.

¹³ Ne'ri hakalenga isiku, Yakobo anabwira Yusefu: «Nga kwo uyiji, bakulu baawe bakagendi gisha i Shekemu. Na buno, ngola ngakutuma yo, ugendi batanduula.» Yusefu naye, ti: «E daata, ngagenda.»

¹⁴ Yishe anamúbwira: «Ikyanya ugagendi lola bakulu baawe ne'bitugwa, umenye iri bangaba bali bagumaana. Ha nyuma, ukabuli galuka, uyiji mbwira.» Ikyanya Yakobo akatuma Yusefu, Yusefu anashaaga mu ndekeera ye'Heburooni.

Uyo Yusefu, iri akayegeera i Shekemu, ¹⁵ mundu muguma anamúhulukira kwo, anabona kwo akola mu zumba-zumba mu ndagiriro, anamúbuza: «Ewe! Biki byo uli mu looza?»

¹⁶ Yusefu, ti: «Ndi mu looza bakulu baani. Nakuyinginga, umbwirage ho baragiiri.»

¹⁷ Uyo mundu, ti: «Keera bakalyoka hano. N'gayuvwa bali mu deta kwo bagagendi gisha i Dotaani.» Kyanatuma Yusefu agakulikira yabo bakulu baage, anabagwanana iyo munda i Dotaani.

¹⁸ Ikyanya Yusefu âli ki riiri hala, yabo bakulu baage banamúlangiiza, ali hwiti-hwiti! Ne'ri akaba atazi bayegeera, banagira igambi lyo'kumúyita. ¹⁹ Banabwirana: «Langiizi, she-birooto ayija! ²⁰ Aahago! Mugire tumúyite. Ne'kirunda kyage, tukilashe mu kirimbi-rimbi. Tugagendi bwira yishe kwe'nyamiishwa ndangi yamújanganula. Leero birya birooto byage, tukalolage ngiisi kwo bigaaba.»

²¹ Yago magambo, iri mukulu wabo wa Rubeni akagayuvwa, analooza ubulyo bwo'kufuusa Yusefu mu maboko gaabo, anabwira yabo balumuna baage: «Nanga, maashi! Mutakolwe kwo mwamúyita, ²² mutayiji kengeera mwayona umuko gwage. Ho mwangamúkomeeresa, lubi-lubi munamútibulire mu kino kirimbi-rimbi íkiri hano mwi'shamba.» Na íbikatuma Rubeni agaadeta kwokwo, bwo âli loziizi ukukiza Yusefu mu maboko gaabo, gira akashubi longa ubulyo bwo'kumúgalulira imunda yishe.

²³ Uyo Yusefu, mbu ahikage áhali balya bakulu baage, banayami múhogola liry kooti lyage lyo'mulimbo, ²⁴ banamúbirigisha, biri! Banayami mútibulira mu kirimbi-rimbi, kizira mi-iji.

²⁵ Yabo bakulu ba Yusefu, iri bakaba bakoli bwatiiri ha byokulya, mbu bayinamule amasu, banabona ikiso kya'Bahishimaheeri ábalyosiri i Giryadi, bali mu balamira i Miisiri. Ingamiya zaabo, zâli heesiri umubadu, ne'zeeri, na'manemane.*

²⁶ Lyeryo, Yuda anabwira beene wabo: «E balya, mango twayita mulumuna witu, tunafulire umuko gwage, bikagi tugaaba twayunguka? ²⁷ Ho twangamúyita, giri tumúguliise imwa bano Bahishimaheeri. E maashi, si ali mulumuna witu, tunali ba muko muguma.» Ikyanya Yuda akadeta kwokwo, beene wabo banayemeera.

²⁸ Yabo badandaza be'Midyani, iri bakahikaga yaho, yabo bakulu ba Yusefu banamúlyosa mu kirimbi-rimbi, banamúguliisa ku kishingo kye'bingorongoro makumi gabiri. Kwokwo, banatwala Yusefu i Miisiri.

²⁹ Uyo Rubeni, ikyanya akagalukira iwa kirya kirimbi-rimbi, anagwana Yusefu atakiri mwo, kyanatuma agayami daatula ibyambalwa byage ku mwizingeerwe. ³⁰ Anagalukira imunda balumuna baage, iri anayamiza, ti: «Ala nie! Mulumuna witu Yusefu atakiri mu kirimbi-rimbi. Hayagi niehe ngataahira?»

³¹ Yabo bakulu baage, banatongeeera ikihebe, banadabika ikooti lyage mu muko. ³² Ne'ri bakalitwala imunda yishe, banadeta: «E daata,

* **37:25** 37.25 umubadu, ne'zeeri, na'manemane Yibi, biri bindu byo muhongo. Abamiisiri bâli kizi bikoleesa nga muti gwo'kushiiga ibirunda, gira bitabole.

lino ikooti, twalitoola. Uliyitegeereze bwija, ulole iri lyangaba lya mugala wawe.»

³³ Yishe, mbu alihenandule, anayami limenya, anayamiza: «Yoo! Lino ikooti liri lye'mwa mugala wani. Inyamiishwa keera yamúlya. Ku kasiisa, Yusefu aliibwa.»

³⁴ Uyo Yakobo anayami daatula ibyambalwa byage ku mwizingeerwe. Anayambala ibyambalwa bye'kigandaaro, anamala isiku nyingi ali mu mushiibo gwo'yo mugala wage.

³⁵ Uyo Yakobo, bagala baage booshi, kiri na banyere baage, banakizi yiji gira mbu bamúholeeze. Haliko, analahira ukuholeera, anadeta: «Ndeki maashi! Ngagenderera ukugandaara mugala wani, halinde ku kyanya ngamúgwana i kuzimu.» Kwokwo, kwo yishe âli kizi múlirira.

³⁶ Balya Bamidyani, iri bakahika i Miisiri, banaguliisa Yusefu imwo'mukulu muguma, iziina lyage Potifaari. Potifaari, âli riiri muguma wa mu batwali ba Faraho, anâli mukulu wa'basirikaani ábâli kizi múlanga.

38

Yuda na mwali-kazi wage Tamaari

¹ Ku yikyo kyanya, Yuda anayihandula ku beene wabo, anagendi tuula bo na mundu muguma wa mu kaaya ke'Hadulaamu, iziina lyage Hiira.

² Ikyanya Yuda âli koli tuuziri iyo munda, anabona munyere Shuwa, wa mu mulala gwa'Bakaanani, anamúyanga.

³ Uyo mukaage anaheeka inda, anabuta umwana wo'butabana. Yuda anamúyinika iziina Heeri. ⁴ Mukaage anashubi heeka inda, anabuta ugundi mwana wo'butabana, anamúyinika iziina Honani. ⁵ Ha nyuma, anashubi buta kandi umwana wo'butabana, anamúyinika iziina Sheela. Uyo Sheela, ikyanya akabutwa, Yuda âli koli tuuziri i Kezibu.

⁶ Uyo Heeri, ifula ya Yuda, iri akaviruuka, Yuda anamúgondera munyere muguma, iziina lyage Tamaari. ⁷ Haliko, Heeri âli riiri na'mahimba mabi imbere lya Nahano, kyanatuma Nahano agamúyita.

⁸ Kwokwo, Yuda anabwira Honani: «Umukazi úwasiga mukulu wawe, umúhyanage, gira ukizi múbutira abaana, nga kwo bikwaniini.»

⁹ Uyo mukazi, Honani anamúhyana. Kundu kwokwo, âli yiji-yiji kwa'baana batagaaba be'mwage, kyanatuma ikyanya âli kizi múgwejera, anakizi yonera haashi, gira atabutire umuhisi abaana. ¹⁰ Yibyo bihigo byage, byanayagaza Nahano, kyanatuma naye, agamúyita.

¹¹ Yuda anabwira mwali-kazi wage wa Tamaari: «E maawe, bwo ndaaye úgakuyanga, ugendi beera ha mwinyu, halinde ukuhisa ku kyanya mugala wani wa Sheela agaviruuka.» Na íbikatuma Yuda agaadeta kwokwo, bwo âli toniri kwo ngeeka Sheela naye, angakoli yiji fwa, nga kwo bakulu baage bakafwa. Kwokwo, uyo Tamaari anagalukira imwa yishe.

¹² Isiku iri zikalenga, muka Yuda, ulya munyere Shuwa, naye anafwa. Yuda, iri akaba keera

alyoka mu kigandaaro, anamanukira i Timuna, imwa ábâli kizi kema ibibuzi byage ubwoya. Ku yikyo kyanya, âli riiri kuguma na mwira wage wa Hiira, wa mu kaaya ke'Hadulaamu.

¹³ Uyo Tamaari, anabwirwa kwo shevyala akola mu njira yo'kugenda i Timuna, gira agendi kema ibibuzi byage ubwoya. ¹⁴ Kwokwo, anahogola ibyambalwa byo'bunamufwiri, anayambala ibindi-bindi, anayitumbika ikitambala, gira ayibishe. Haaho, anagendi bwatala kwi'rembo lya'kaaya ke'Henayimu. (Yako kaaya kali ku njira yo'kugenda i Timuna.) Na íbikatuma agaagira kwokwo, bwo akabona kwo kundu Sheela âli mali viruuka, haliko Yuda atakaki múyemeerera kwo Sheela amúhyane.

¹⁵ Uyo Tamaari, âli ki yitumbisiri ikitambala ku malanga. Kwokwo, Yuda, mbu amúbonage, anatona kwo ali mukazi mushule. ¹⁶ Kwokwo, buzira kumenya kwo ali mwali-kazi wage, anamúyegeera, anamúbwira: «Ewe! Ndozizi tugendi laalanwa.» Tamaari anamúbuuza: «Aahago! Iri nangayemeera, biki byo ugambeereza?»

¹⁷ Yuda, ti: «Mu bitugwa byani, ngakuheereza ikyanahene kiguma.» Tamaari, ti: «Utee mbeereza ingwati íganyemeeza kwo ugandeetera kyo.»

¹⁸ Yuda, ti: «Ngwati nyiki yo usiimiri nguheereze?» Naye, ti: «Umbeerezagye iyo imbete, kuguma no'mugozi gwayo, kiri ne'yo ngoni yo ufumbiiti.» Lyeryo, Yuda anamúfumbadika byo. Ne'kyanya akagendi bakamenyana, anamúheesa inda.

19 Uyo Tamaari, iri akagalukira i kaaya, anahogola yikyo kitambala kyo âli yitumbisiri i malanga, anashubi yambala irya mirondo yo'bunamufwiri.

20 Yuda anatuma ulya mwira wage wa Hiira, mbu atwalire ulya mukazi ikyanahene, gira amúgalulire irya ngwati yo akamúsigira. Haliko, iri Hiira akamúloozagya, atanamúbona.

21 Kyanatuma agabuuza abatuulaga be'yo munda i Henayimu: «Ulya mukazi mushule úshuba ku njira, ali hayi?» Nabo, ti: «Ewe! Mu kano kaaya, ndaaye mukazi mushule útuula mwo.»

22 Kwokwo, Hiira anagalukira imunda Yuda, anamúbwira: «Ndaaye nabona. Kiri na'batuulaga baamwo, bambwira kwo mu yako kaaya kaabo, mutazindi ba umukazi mushule.»

23 Yuda anadeta: «Wenyene wabona ngi-isi kwo namútumira ikyanahene, haliko, utaki múbona. Aaho! Lekaga abeerane yibyo bindu, gira atayiji kengeera atubonia ishoni.»

24 Iri hakalenga nga myezi ishatu, uyo Yuda anayiji bwirwa kwo mwali-kazi wage wa Tamaari akola mushule. Na kwo mu bulya bushule bwage, keera aheeka inda. Yuda anayami twa uluhango, ti: «Ulya Tamaari, mumúhulukize imbuga, munamúyokye, afwe!»

25 Iri bakaba bakola mu múhalamulira imbuga, Tamaari anatuma indumwa imunda shevyala, ti: «Mwene bino bindu, ye kambeesa inda. Aaho! Nakuyinginga, ugirage ubulyo bwoshi, umenye mwene iyi mbete, kuguma no'mugozi gwayo, ne'yi ngoni.»

²⁶ Yibyo bindu, Yuda anayami bimenya, anadeta: «Ala nie! Ku kasiisa, Tamaari ye riiri no'kuli ukumbima. Mukuba, ndakaki yemeera kwo ahyanwe na mugala wani Sheela.» Uku-lyokera yulwo lusiku, Yuda atanaki menyana na Tamaari.

²⁷ Tamaari, iri ikihe kyo'kubuta kihakika, banayiji bona kwe'nda yage iri mwa'mahasha.

²⁸ Ne'ri akaba akola mu buta, umwana muguma anahulusa ukuboko. Umuhumbwa anakushwekera kwe'higozi hidukula, anadeta: «Uyu, ye ngulwe.»

²⁹ Haliko, uyo mwana anashubi galulira ukuboko mu nda. Haaho-haaho, butooto anaba ye gatee butwa. Ulya muhumbwa, ti: «Maki gano? Si wayiberera injira ku misi!» Kyana-tuma uyo mwana, agayinikwa iziina Pereesi.

³⁰ Ha nyuma, ulya mulumuna wage úwâli koli hiiti hirya higozi hidukula ku kuboko, naye anabutwa, banamúyinika iziina Zeera.

39

Rurema agashaanira Potifaari, hi'gulu lya Yusefu

¹ Balya Bahishimaheeri, banatwala Yusefu mu kihugo kye'Miisiri, banamúguliisa imwo'mutwali muguma wo'Mumiisiri, iziina lyage Potifaari. Potifaari, âli riiri muguma wa mu batwali ba Faraho. Ye wanâli riiri mukulu wa'balaliizi baage.

² Yahoo i Miisiri, Yusefu anatuula mu nyumba ya nahamwabo, Potifaari. Nahano bâli yami-inwi, anakizi múgenduusa. ³ Uyo Potifaari,

naye âli bwini ngiisi kwo Nahano bâli yamiinwi, na ngiisi kwo âli kizi múgenduusa mu kati ka byoshi.

⁴ Iri hakatama, Potifaari anamúshambaalira bweneene, anamúkoleesa nga mulemberezi wage. Anamúkuza, halinde Yusefu anayimangira inyumba yage yoshi, kiri na byoshi byo âli hiiti.

⁵ Ukulyokera ku kyanya uyo Potifaari akagira Yusefu abe mwimangizi we'nyumba yage, na we'bindu byage byoshi, Nahano anakizi gigashaanira bweneene. Imigashani yage, yanaboneka yumwo mu nyumba, kiri na mu ndalo.

⁶ Kyanatuma ulya Potifaari, agabiika Yusefu abe mutwali wa ngiisi byoshi byo âli hiiti. Ndaabyo byo âli kizi lola, ha nyuma lyo'kutoola ngiisi byo agaalya naaho.

Yusefu abesherwa kwo ashuleha

Yugwo musore Yusefu, gwâli nonosiri bweneene, anâli kizi simiisa mu masu.

⁷ Iri hakalenga isiku, muka nahamwabo anatondeera ukukizi múyeruza, anakizi múbwira kwo amúgwejere.

⁸ Kundu kwokwo, Yusefu analahira: «Nanga, maashi! Mwi'no nyumba, nahamwitu keera akambiika nyimangire ibindu byage byoshi, atanakiri mu yilibuza hi'gulu lyabyo. ⁹ Muno mu mwage, ndaaye gundi únguliiri. Ndaanakyo kindu kyo ambuziizi kwo, útali wehe, naaho, bwo uli mukaage. Aaho! Kutagi byanganzigira kwo ngire ibikoleere mwene yibi? Si nangaba nahubira kiri na Rurema yenyene.»

¹⁰ Ulya mukazi, ngiisi lusiku anakizi múlyeryega-lyeryega kwo amúshulehe. Si Yusefu anakizi lahira kwo bitangaziga. Kiri no'kumúyegeera, âli kizi lahira.

¹¹ Lusiku luguma, Yusefu anayingira mu nyumba, gira akolage umukolwa gwage, nga kwo âli komiiri. Yikyo kyanya, ndaaye gundi mukozi úwâli riiri mwo. ¹² Kwokwo, ulya kokobola wo'mukazi anamúgwatira ku kyambalwa kyage, anamúbwira: «E Yusefu, leero haahano, ungewerage.»

Ulya Yusefu, anayami yifuushula mu maboko gaage, anapumukira imbuga. Uyo mukazi anasi-galana ikooti lyage mu maboko. ¹³ Mbu abonage kwokwo, ¹⁴ anayami hamagala abandi bakozi ba mu mwage, ti: «Lolagi! Si uyu muja Muheburaniya ye tukaleeterwa, keera anyeruza, ananyijira mbu angwejere. Kundu kwokwo, nayami banda akaluulu. ¹⁵ Ne'ri ayuvwa kwokwo, anayami siga anjandira yiki kyambalwa kyage, anapuumukira imbuga.» ¹⁶ Uyo mukazi, anasingula kirya kyambalwa, halinde ku kyanya yiba akataahira kwo.

¹⁷ Ulya yiba, mbu ahikage, mukaage anayami múhikiza kwo'mwazi, ti: «E mushosi wani, uyu muja Muheburaniya ye ukatuleetera, leero ayiji nyeruza. ¹⁸ Halikago, nayamiza, nanayami múnyugutula guno mulondo, anapumukira imbuga.»

¹⁹ Potifaari, mbu ayuvwagwe kwokwo, ti: «Gahembwa ulwibo!» Anayami raakara, ²⁰ anagwatiisa Yusefu, anakyula kwo bamúlashe

mu nyumba ye'mbohe, ngiisi mwa'bandi bashwekwa ba mwami bâli riiri.

Yusefu mu nyumba ye'mbohe

Yusefu, ikyanya âli kola mu nyumba ye'mbohe, ²¹ Nahano, bâli yamiinwi, anakizi mûgashaanira. Iri hakatama, anamûgira abe mutoni imunda umukulu we'yo nyumba.

²² Ulya mukulu anabiika Yusefu akizi yimangira abaabo bashwekwa booshi. Ngiisi îbyâli kizi koleka mwo, Yusefu ye wâli kizi bihanguula.

²³ Uyo mukulu, bwo âli mali sikiiriza Yusefu imikolwa yoshi, ndaabyo byo âli kizi ki yilibuza kwo. Mukuba, Nahano âli yamiri na Yusefu, anakizi mûgenduusa mu kati ka byoshi.

40

¹ Iri hakalenga isiku, bakulu babiri bo'kukizi kolera mwami we'Miisiri, banamûhubira. Muguma, ye wâli yimangiiri abakozi bo'kukizi heereza mwami ibinywebwa. No'wabo, âli yimangiiri bo'kukizi mûyokera imikate. ² Uyo mwami, iri akabona ngiisi kwo bamûhubira, anabona buligo, ³ anabalasha bombi mu nyumba ye'mbohe. Munali mwo Yusefu naye âli koli shwekiirwi. ⁴ Ulya mukulu wo'kukizi langa mwami, anatoola Yusefu, kwo ye gakizi batanduula. Yabo bashwekwa bombi, banabeera mwomwo.

Yusefu asobaanura ibirooto bya'baabo bashwekwa

Iri hakashubi lenga isiku, ⁵ bushigi buguma, mwi'yo nyumba ye'mbohe, uyo wo'kuheereza

mwami ibinywebwa, no'lya wo'kukizi m'uyokera imikate, ngiisi muguma analoota ibyage-byage birooto.

⁶ Shesheezi, ikyanya Yusefu akazindukiri gendi batanduula, anagwana bombi bashengusiri, ⁷ anababwira: «Biki ibyaba zeene? Si amalanga giinyu gakoli zizibiiri!» ⁸ Nabo, ti: «Twe no'witu, twaloota ibirooto. Si ndaaye wo'kutusobanulira byo.»

Uyo Yusefu, ti: «Ukusobaanura ibirooto, gulyagagi mukolwa gwa Rurema. Aaho! Mu-bindotoololere.»

⁹ Ulya wo'kuheereza mwami ibinywebwa, analotoololera Yusefu ibirooto byage, ti: «Mu birooto byani, nabona umuzabibu imbere lyani, ¹⁰ gushuba na'matavi gashatu. Mbu gutondeerage ukushoga, lyeryo gwanayami yasa akaaso, halinde gwanaleeta imihuli ihiiri. ¹¹ Na bwo njubi fumbiiti urusoozo lwa Faraho, nanayabiira irya mizabibu, nanakizi gikamatulira mu rusoozo, nanamufumbasa lwo.»

¹² Yusefu, ti: «Isobaanuro lye'birooto byawe, lyo lyeri: Yago matavi gashatu, ziryagagi siku zishatu. ¹³ Mu yizo siku, Faraho agakushwekula, anashubi kugalulira ku mukolwa gwawe. Ugakizi shubi muheereza urusoozo, nga ngiisi kwo wâli tuula umuheereza lwo, ku kyanya wâli ki riiri mukozi wage.

¹⁴ «Aaho! Nakuyinginga, we kongwa, ikyanya ugagenduukirwa, naani ukangengeere. Ubwirage Faraho ngiisi kwo ngola, halinde naani ndonge ukuhuluka mwi'no nyumba.

¹⁵ Si n'gashaazibwa ku misi mu kihugo

kya'Baheburaniya. Kiri na hano i Miisiri, ndaabyo n'gagira, ibyangatuma ngashwekwa.»

¹⁶ Ulya mukulu wo'kukizi yokera mwami imikate, anabona ngiisi kwe'sobaanuro lyo babwira uwabo lyamúshambaaza. Kyanatuma naye, agabwira Yusefu: «Kiri na naani, halyagagi ibirooto byo naloota. Nabona kwo njubi betwiri ibitiri bishatu bye'mikate ¹⁷ kwi'twe lyani. Mu kitiri íkishuba hi'gulu lye'byabo, mushuba imikate ya kwingi-kwingi yo'kuheereza mwami. Haliko, utunyuni twanakizi yiji gijojomola.»

¹⁸ Yusefu, ti: «Isobaanuro lye'birooto byawe, lyo lyeri: Biryá bitiri bishatu, ziryagagi siku zishatu. ¹⁹ Mu yizo siku, Faraho agakutola itwe, unamanikwe ku kiti. Utunyuni, tunakizi yiji jojomola amagala gaawe.»

²⁰ Ulusiku úlugira izishatu, lwo lwâli riiri lusiku lukulu lwo'kukengeera ukubutwa kwa Faraho. Kwokwo, Faraho anagirira abatwali baage booshi ulusiku lukulu. Mwi'rya nyumba ye'mbohe, anahulusa ulya mwimangizi wo'kukizi heereza mwami ibinywebwa, kuguma no'lya wo'kukizi yokera mwami imikate. Anabayimangika imbere lya'batwali.

²¹ Ulya mwimangizi wo'kukizi múfumbasa ikinywebwa, anamúgalulira mu mukolwa, gira akizi shubi múheereza urusoozo. ²² Halikago, uyo uwabo yehe, anamúmanika ku kiti, nga kwokulya Yusefu âli mali gwanwa amúsobaanulira.

²³ Kundu kwokwo, uyo mwimangizi wo'kukizi heereza mwami ibinywebwa, atanaki kengeera Yusefu, si anayami múyibagira lwoshi.

41

Faraho aloota ibirooto

¹ Iri hakalenga imyaka ibiri, Faraho naye analoota, anabona kwo ayimaaziri ku ngombe yo'lwiji Niire. ² Mu kati kaalwo, anabona kwo mwayogoroka ingaavu zirinda nyiija, zinashishiri. Yizo ngaavu, zanatondeera ukuliisa mu lujaga. ³ Ha nyuma lyazo, mwanashubi yogoroka izindi ngaavu zirinda, zo'mujambiira. Yizo zindi, zanayimanga ku ngombe yo'lwiji, ha butambi lya zirya zaabo nyiija.

⁴ Zirya ngaavu zirinda zo'mujambiira, zanayami mirangusa zirya zaabo. Lyeryo, Faraho anasisimuka mwi'ro.

⁵ Iri akashubi hunira, anashubi loota. Anabona imihuli irinda miiija ijoojesiri, iri kwi'sina liguma. ⁶ Ha nyuma, anashubi bona igindi mihuli irinda, ifumiri. Iyo mihuli, imbuusi ngayu yanahuusa mwi'shamba, uluhande lwe'sheere, yanayumaguka.

⁷ Irya mihuli iyâli fumiri, yanayami mirangusa irya ijoojesiri. Faraho anashubi sisimuka, anayami menya kwo bishuba birooto.

⁸ Iri bukakya shesheezi kare-kare, mwami anagwatwa ne'ndaania, kyanatuma agatumira abanamaleere booshi ba mu kihugo kye'Miisiri, kuguma na'banabwitegeereze booshi. Birya birooto, ikyanya akabalotololera byo, ndaaye kiri no'muguma wabo ukashobola ukumúbwira umugeeza gwabyo.

⁹ Lyeryo, ulya mwimangizi wo'kukizi heereza Faraho ibinywebwa, anamúbwira: «E nahamwitu, zeene, lyo nakengeera amahube gaani.

¹⁰ Niehe no'lya mwimangizi wo'kukizi kuyokera imikate, ku kyanya ukaturakarira, ukayami tulasha mu nyumba ye'mbohe. Ku kyekyo kyanya, ulya mukulu wa'basirikaani âli kizi tulaliira.

¹¹ «Bushigi buguma, tukaloota. Ngiisi muguma witu akaloota byage-byage.

¹² Mwomwo, mwâli riiri musore muguma Muheburaniya. Âli riiri mukozi wo'mukulu wa'basirikaani bo'kukulaliira. Naye, twâli ririinwi mwi'yo nyumba ye'mbohe. E nahamwitu, iri tukamúlotololera byo, anayami tusobaanulira byo, ngiisi muguma witu ukukulikirana na kwo aloota. ¹³ Na ngiisi kwo akabisobaanura, kwokwo kwo bikanaba. Niehe, nanagalulirwa mu mukolwa gwani. Si uwitu, yehe anamanikwa ku kiti.»

Yusefu asobaanura ibirooto bya Faraho

¹⁴ Buzira kutindirira, mwami anayami kyula kwo Yusefu aleetwe. Kyanatuma bagayami múhulusa mu nyumba ye'mbohe, banamúbega, banamúyambika ibyambalwa byo'mulimbo. Ha nyuma, analeetwa imbere lya Faraho.

¹⁵ Iri Faraho akamúbona, anamúbwira: «Naloota ibirooto. Si ndaaye úwahasha ukubinzobaanulira. Keera nayuvwa ngiisi kwo bagweti bagakuhuuza, kwe'kyanya bali mu kulotololera, uli mu yami bisobaanura.»

¹⁶ Uyo Yusefu anashuvya mwami: «Nienyene ndangasha. Haliko Rurema ashobwiri. Ye gakulimbulira ibirooto byawe.»

¹⁷ Lyeryo, uyo mwami anamúbwira: «Mu birooto byani, nâli yimaaziri ku ngombe yo'lwiji

Niire. ¹⁸ Nanabona ingaavu zirinda nyiija, ízishishiri, zayogoroka mu lwiji, zanatondeera ukuliisa mu lujaga. ¹⁹ Ha nyuma, nanashubi bona izindi ngaavu zirinda, zo'mujambiira. Nazo zanayogoroka mu lwolwo lwiji. Emwe! Mu kino kihugo kye'Miisiri, ndazindi bona ingaavu mbi mwene yizo.

²⁰ «Yizo ngaavu zirinda zo'mujambiira, zanayami mirangusa zirya zaabo ízishishiri. ²¹ Na kundu zikazimirangusa, ndaaye mundu úwangamenyiri. Si zikayama naaho zijambiri. Lyeryo, nanayami sisimuka.

²² «Ha nyuma, nanashubi loota, nanabona imihuli irinda ye'ngano miija, inajoojesiri, iri kwi'sina liguma. ²³ Ha nyuma lyayo, nanashubi bona igindi mihuli irinda ye'ngano ífumiri. Iyo mihuli, imbuusi ngayu yanashaaga mwi'shamba, uluhande lwe'sheere, yanagiyumagusa.

²⁴ «Lyeryo ngana, iyo mihuli ífumiri, yanayami mirangusa irya yabo miija. Kundu n'gabilotoolera abanamaleere, si ndaaye kiri no'muguma úkahasha ukubinzobaanulira.»

²⁵ Uyo Yusefu, anabwira Faraho: «E mwami, yibi birooto byawe kwo biryagagi byombi, biri no'mugeeza muguma naaho. Rurema, alozi-izi ukukuyigulira amagambo go akola agaagira buno.

²⁶ «E waliha, zirya ngaavu zirinda ízishishiri, iryagagi myaka irinda. Ne'rya mihuli irinda miija, iri yeyo myaka irinda. Yibi birooto, umugeeza gwabyo guli muguma naaho. ²⁷ Zirya ngaavu zirinda zo'mujambiira, iryagagi myaka

irinda yo'mwena. Ne'rya mihuli irinda ífumiri, nayo idesiri hi'gulu lya yeyo myaka.

²⁸ «E mwami, nga kwo keera nakubwira, Rurema keera akuyigulira amagambo go akola agaagira buno. ²⁹ Mu kino kihugo kyoshi kye'Miisiri, mukola mugaahisa imyaka irinda muli mu yeza bweneene. ³⁰ Ha nyuma, hanayijage imyaka irinda yo'mwena, gunagunuuze mu kihugo kyoshi. Kwi'rya myaka mizinda, irya mimbu mingi igayibagirwa lwoshi. ³¹ E waliha, haaho, irya myaka irinda ye'byokulya bingi itagaki kengeerwa.

³² «Yibyoro birooto, bwo bikagalukirwa mwo ubugira kabiri, biyerekiini kwo Rurema keera atwa uluhango, ataganaki tindiriza, mu kubikwiza.

³³ «Ku yukwo, e mwami! Ukwaniini utoolage umundu úli no'bumenyi, anali mwitegeereza. Uyo mundu, umúheereze umukolwa gwo'kurongoora kino kihugo kyoshi kye'Miisiri.

³⁴ «Na kwakundi, e mwami! Mu kino kihugo, mwi'yi myaka irinda ye'mimbu, utoolage abimangizi, unababwire kwo bakizi kumania ikihande kiguma kya kataanu kye'mimbu yoshi.

³⁵ «Yabo bimangizi, unabwirage kwo mwi'yo myaka irinda ye'mimbu, mu ngiisi kaaya bakuumanie ibihinda bye'ngano ku bwingi, banabilinge. E mwami, iyo ngano, wenyene ube we gagiyimangira. ³⁶ Yibyoro byokulya, kibaagage kihinda kyo'kukizi langa ikihugo kye'Miisiri, gira gulya mwena gwe'gindi myaka irinda, gutakisivye.»

Yusefu ayimikwa, abe mukulu

³⁷ Yiri ihano, ikyanya akalitanga, Faraho analisiima bweneene, kuguma na'batwali booshi ba mu bwami bwage. ³⁸ Anayami deta: «E bagingi, uyu mundu, ali mwo'mutima gwa Rurema. Aahago! Ka twangaki longa ugundi úli nga ye?»

³⁹ Uyo mwami, analola ku Yusefu, anamúbwira: «Ewe! Yaga gooshi, Rurema ye wakuyigulira go. Tutaki bwini ugundi úli no'bumenyi, anali mwitegeereza, nga we.

⁴⁰ Aahago! Bwobuno, we kola úgayimangira ikihugo kyani. Abandu baani booshi, bagaaba mwi'dako lyo'butwali bwawe. Niehe naaho, nie gakukulira, bwo nie bwatiiri ku kitumbi kyo'bwami. ⁴¹ Mu kihugo kyoshi kye'Miisiri, nakuyimika ube mutwali wakyo.»

⁴² Haaho, Faraho anahogola imbete yage ya'kamangu ku munwe, anagiyambika Yusefu. Anamúyambika ne'byambalwa byo'mulimbo bye'kitaani, kuguma no'mugufu gwe'nooro mwi'gosi.

⁴³ Anamúshonia mwi'gaare lyage li'zibo, lirya lye'mwa ikirindirizi kyage. Abalemberezi banagenda imbere lyage, iri banabanda akabuuli, ti: «Heerezi Yusefu injira, alenge! Heerezi Yusefu injira, alenge.» Kwokwo, kwo Faraho akayimika Yusefu, abe mutwali mu kihugo kyoshi kye'Miisiri.

⁴⁴ Faraho anashubi bwira Yusefu kwokuno: «Bwo nie Faraho, buno nakyula: Mu kino kihugo kyoshi kye'Miisiri, hatagire umundu úgaagira igambo lyoshi, buzira buhanguule bwawe.» ⁴⁵ Uyo Faraho, anayinika Yusefu iziina

lye'kimiisiri Safenati-Paneya. Anamúgondera Hasinaati munyere Potifeera, umugingi we'Honi.

Kwokwo, Yusefu anatondeera ukukizi genda agatanduula ikihugo kyoshi kye'Miisiri.

⁴⁶ Ikyanya akatondeera ukukolera mwami we'Miisiri, âli kola ne'myaka makumi gashatu. Kwokwo, analyoka imwa mwami, anagenda agatanduula ikihugo kyoshi.

⁴⁷ Mwi'rya myaka irinda ye'mimbu mingi, yizo ndalo ze'Miisiri zannahemba bweneene.

⁴⁸ Kwokwo, Yusefu analunda ibyokulya ku bwingi. Mu twaya twoshi, anabiika mwe'bihinda byabyo. Yibyo bihinda, byâli riiri mu ndalo izâli riiri hoofi na ngiisi kaaya. ⁴⁹ Yibyo bihinda bye'ngano, anabiyubasa ku bwingi, yanaluguuka nga mushenyu ku nyaaja, halinde abandu batanahasha ukuharuura ulugero lwayo.

⁵⁰ Yugwo mwena, ikyanya gutazi teera, Yusefu âli koli busiri abaana babiri ku mukaage Hasi-naati. ⁵¹ Mugala wage we'fula, anamúyinika iziina Manaasi,* ti: «Rurema keera anyibagiza amalibu gaani gooshi, anyibagiza kiri ne'mbaga ya daata.» ⁵² Mugala wage wa kabiri, anamúyinika iziina Hifurahimu,† ti: «Rurema keera ambeereza ibuta mu kihugo kyo nal-ibuukira mwo.»

⁵³ Yumwo mu Miisiri, irya myaka irinda ye'mimbu yanahinjuka. ⁵⁴ Imyaka irinda yo'mwena yanatondeera, nga kwokulya Yusefu

* **41:51** 41.51 Manaasi Mu kiheburaniya, yiri iziina, liri mu yuvwikana ngi'gambo «bwibagizi». † **41:52** 41.52 Hifurahimu Mu kiheburaniya, yiri iziina liri mu yuvwikana ngi'gambo «Ambeereza ibuta».

âli mali gwanwa adeta. Yugwo mwena, gwana-teera kiri na'gandi mahanga gooshi. Haliko mu kihugo kye'Miisiri, mwohe mwâli ki riiri ibyokulya.

⁵⁵ Abatuulaga be'Miisiri, ikyanya bakaton-deera ukushalika, banakizi tibitira imunda Faraho, kwo abaheereze ibyokulya. Haliko, Faraho anakizi babwira: «Mugendage imwa Yusefu. Na ngiisi kwo agamûbwira, kunabe kwo mugaagira.»

⁵⁶ Hooshi mu kihugo, gulya mwena gwana-gunuuza ngana, kyanatuma Yusefu agahanguula kwe'bihinda byoshi bya mu twaya biyigulwe, anakizi guliikiza Abamiisiri ibyokulya.

⁵⁷ Na bwo'mwena gukagunuuza mu mahanga gooshi, abandu ukulyoka mu ngiisi mahanga, banakizi yija i Miisiri, gira bagule ingano imunda Yusefu.

42

Yakobo atuma bagala baage i Miisiri

¹ Yakobo anayuvwa kwo mu kihugo kye'Miisiri mukiri ingano, anabwira bagala baage: «E baana baani, kituma kiki mubwatiiri, munali mu lolana-lolana kwo? ² Si keera nayuvwa kwo mu kihugo kye'Miisiri muli ingano. Aahago! Niinyu mugendi tsumira yo, tutayiji kengeera twafwa no'mwena.»

³ Yabo bakulu ba Yusefu kwo bâli ikumi, booshi banagenda i Miisiri, gira bagendi gula ye'ngano. ⁴ Si Binyamiini yehe, yishe atanasiima kwo amûtume yo. Mukuba, âli mulumuna wa

Yusefu, na yishe âli yobohiri kwo angakoli gendi komeereka.

⁵ Yabo bagala Yakobo, banayiji suma ingano i Miisiri, kuguma na'bandi booshi. Mukuba, mu kihugo kye'Kaanani, yugwo mwena gwâli kola mu gunuuzza ngana-ngana.

Yusefu ageza bakulu baage

⁶ Mu kihugo kye'Miisiri, Yusefu ye wâli kola mutwali mwi'dako Iya Faraho. Ye wanâli kizi guliisa mwe'ngano ku bandu booshi. Kwokwo, yabo beene wabo, iri bakahika, banafukama imbere lyage, banahisa amalanga haashi.

⁷ Yusefu, mbu ababonage, anayami bamenya. Haliko, anayigira nga útabayiji, anatondeera ukubamamira, ti: «Mwehe, hayagi mwalyoka?» Nabo, ti: «E waliha, twalyoka mu kihugo kye'Kaanani, gira tuyiji suma.»

⁸ Yusefu, kundu akamenya bakulu baage, haliko boohe, batâli ki múyiji. ⁹ Biryá birooto byo akaloota hi'gulu lyabo, anayami bikengeera, kyanatuma agababwira: «Nanga! Mweshi muli bagahirizi. Mwayiji gahiriza kino kihugo kiitu, gira mulonge ukumenya ubukaholwe bwakyo.»

¹⁰ Yabo bakulu baage, ti: «Nanga, e nahamwitu! Twehe, tuli bakozi baawe. Twayiji suma naaho. ¹¹ Kwo utubwini tweshi, tuli twe baguma. Tutalyagagi bagahirizi, si tuli bandu bo'kuli.»

¹² Yusefu anakaviiriza ukubabwira: «Nanga, mwabeesha. Mukola mu yija mu kino kihugo kiitu, gira mukigandiize, mumenye ubukaholwe bwakyo.»

¹³ Nabo, ti: «Nanga, e waliha! Kundu tulyosiri i Kaanani, haliko tuli bakozi baawe. Tweshi, tukabutwa na daata muguma. Twâli riiri misore ikumi ni'biri, haliko umuzibo gwitu, gwasigala na daata. No'gundi mulumuna witu, keera akafwa.»

¹⁴ Uyo Yusefu anashubi bamamira, ti: «Biri nga kwo keera nadeta. Muli bagahirizi. ¹⁵ Buno, ngola ngamùgera. Nashiikiza kwi'ziina Iya Faraho, mwami we'Miisiri. Uyo gundi mulumuna winyu, mütazi múleeta hano, mutagahalyoka. ¹⁶ Muguma winyu, ayami gendi múleeta. Na'bandi booshi basigale hano, bashwesirwi. Lyoki yibyo mwadeta, Iyo tugalonga ukumenya akasiisa kaabyo. Ne'ri byangaboneka kwo mwabeesha, nashiikiza kwi'ziina Iya Faraho, mwami we'Miisiri, kwo muli bagahirizi.»

¹⁷ Lyeryo ngana, uyo Yusefu anayami balasha mu nyumba ye'mbohe, banabeera mwo isiku zishatu.

¹⁸ Ku lusiku úlugira izishatu, Yusefu anashubi babwira: «Niehe, nyamiri nzimbahiri Rurema. Aaho! Yuvwagwi ngiisi kwo mwangagira, Iyo mulonga ukutuula ho. ¹⁹ Iri mwangaba muli bandu bo'kuli, muguma winyu asigalage hano ali mushweke. Abandi batwalire imbaga ziinyu ingano, bwo zikoli shalisiri. ²⁰ Si ulya mulumuna winyu, mukamúndeetere, halinde Iyo nimenya kwa'magambo giinyu gali go'kuli. Iri mwangagira kwokwo, mutagaki yitwa.» Yabo bakulu baage, banagira nga kwo akababwira.

²¹ Ha nyuma, banabwirizania: «Ku kasiisa, tukahubira mulumuna witu. E balya, si

tukabona kwo âli koli shengusiri mu mutima gwage, anakizi tuyigonga. Kundu kwokwo, tutanamútwaza. Buno nyiitu tukola mu zeezirya ndaanya.»

²² Rubeni anababwira: «Ka ndakamùhanuula kwo tutagire mulumuna witu buligo? Halikago mutakanyuvwa. Na buno, tukola mu hanwa hi'gulu lyo'muko gwage.»

²³ Yabo bakulu ba Yusefu, batâli yiji kwo abayuvwiti. Mukuba, ikyanya âli kizi baganu- uza, ha kati kaabo, hâli kizi biikwa wo'kukizi basobanulira.

²⁴ Haaho, Yusefu anabayihandula kwo, anagendi lira. Iri akayusa ukulira, anagalukira ho bali. Lyeryo, anayabiira Simyoni mu kati kaabo, anayami múfunda mu nyumba ye'mbohe, mu masu gaabo.

Bakulu ba Yusefu bagalukira i Kaanani

²⁵ Uyo Yusefu, anakyula kwo ngiisi muguma wabo, ubusuuzu bwage buyijuzibwe mwe'ngano. Na zirya fwaranga za ngiisi muguma, zibiikwe mu busuuzu bwage. Anashubi kyula kwo babahambirage ne'ndanda. Yibyo byoshi, banabagirira byo. ²⁶ Yago masuuzu gaabo kwo gâli kola mwe'ngano, banagashoneza ku bapunda baabo, banataaha.

²⁷ Iri bakahika ho bâli kizi handa, muguma wabo anashwekuula ubusuuzu, gira aheereze punda wage ibyokulya. Yehee! Anagwana ifwaranga zaage ziri mbiike ha kanwa ko'busuuzu bwage. ²⁸ Anabwira abaabo: «E

balya, niehe, izaani fwaranga bazingalulira. Zeezino, nazigwana ha kanwa ko'busuuzu.»

Yabo baabo, mbu bayuvwagwe kwokwo, banashenguka. Banakizi lolana-lolana kwo, iri banalenga mwo'musisi, banabuuzania: «Maki gano Rurema atugirira?»

²⁹ Iri bakaba keera bahika mu kihugo kye'Kaanani, áhali yishe Yakobo, banamúganuulira ngiisi íbyabakoleka kwo, ti: ³⁰ «E daata, umutwali wa mu kihugo kye'Miisiri akatumamira bweneene, anatukeeka kwo ngeeka twagendi gahiriza ikihugo kyabo.

³¹ «Haliko twanamúshuvya: “E waliha, twehe tutali bagahirizi. Si tuli bandu bo'kuli! ³² Tuli baana ba daata muguma. Tukabutwa misore ikumi ni'biri. Mulumuna witu muguma, keera akafwa. Na wo'muzibo, ye sigiiri na daata mu kihugo kye'Kaanani.”

³³ «Lyeryo, ulya mutwali anatubwira: “Íbiganyereka kwo muli bandu bo'kuli, muguma winyu asigalage hano, na mwe bandi mweshi mugalukire i kaaya. Bwe'mbaga ziinyu zikoli shalisiri, mubatwalire ingano.

³⁴ «“Si ulya mulumuna winyu, mukamúndeetere. Kwokwo, lyo ngaamenya kwo mutali bagahirizi, si muli bandu bo'kuli. Mango mwamúhisa, lyo ngashwekuula uno, munahanguulwe kwo mukizi yiji dandaliza hano.”»

³⁵ Yabo bakulu ba Yusefu, iri bakaba bakola mu fukumula ingano mu masuuzu, yee! Ngiisi muguma wabo anagwanana izaage fwaranga zagalukira mu busuuzu bwage. Iri bakazibona,

kwo bali booshi na yishe, banatondeera ukuy-
oboha.

³⁶ Haaho, Yakobo anabwira bagala baage kwokuno: «Ka muloziizi ukummalira abaana? Yusefu na Simyoni batakiri ho. Na buno mukoli loziizi ukutwala Binyamiini naye. Ala nie! Si yaga malibu gooshi, galyagagi kwi'twe lyani!»

³⁷ Lyeryo, Rubeni anabwira yishe: «E daata, uyu Binyamiini, iri ndangamúgalukana, unayami yita yaba bagala baani bombi. Nakuyinginga, we kongwa, unyemeere kwo ngamúgalukana.»

³⁸ Haliko Yakobo, ti: «Umwana wani, mutangamúndwala. Mukulu wage keera akafwa. Na buno, uno ye koli sigiiri yenyene naaho. Aahago! Si mubwini kwo ngola mushaaja bwe-neene! Uyu mwana wani, iri angakoli gendi komeerekerera mu njira, umukuume guganyita, kunabaagage hi'gulu liinyu.»

43

Beene Yakobo, bashubi genda i Miisiri

¹ Mu kihugo kye'Kaanani, yugwo mwena gwanagenderera ukugunuuzwa. ² Irya ngano yo bagala Yakobo bakagula i Miisiri, yâli kola bu mala. Kwokwo, Yakobo anababwira: «E baana baani, mushubi galukira i Miisiri, gira mugendi looza byo tugaalya.»

³ Haliko, Yuda anashuvya yishe: «E daata, ulya mutwali akatubwira ku bweranyange: “Mulumuna winyu, iri mutangamúleeta, mutakolwe kwo mwaboneka mu masu gaani.”

4 «Aaho! Iri wangahanguula kwo tugendage na Binyamiini, lyoki tugagendi kugulira ibyokulya. 5 Haliko, iri wanganana, nyiitu, ndaaho tugagenda. Ulya mutwali, akatubwiririra: “Mulumuna winyu, iri mutangamúleeta, mutakolwe kwo mwaboneka mu masu gaani.”»

6 Hisiraheeri, ti: «Aahago! Kuti kuno mugandibuza, mu kuyami bwira ulya mutwali kwo muki hiiti ugundi mulumuna winyu?»

7 Na wa nabo, ti: «Akatugaaha bweneene, gira alonge ukumenya ngiisi kwo tuli, kiri ne'mbaga yitu. Anatubuuza: “Ka yisho akiri ho? Ka hakiri ugundi mulumuna winyu ye muki gweti?” Yibyo bibuuzo byage, twanabishuvya. Aaho! Ka twâli yiji kwo agatubwira kwo tutwalage mulumuna witu?»

8 Lyeryo, Yuda anashubi múbwira: «E daata, uyu mulumuna witu, uleke nimútwale. Ee maashi, ayimukage, tugendanwe. Iri tutangamútwala, ishali ligatulambuula tweshi, kiri na yaba baana biitu. 9 Kwoku nienyene, nayitanga mbe ngwati yo'yu mugala wawe. E waliha, niehe, nie ugamúbuuzo. Iri ndangakugalukirana ye, halinde ushubi múbona, wangakizi deta halinde imyaka ne'myakuula kwo nie wakuhubira. 10 Aahago! Tútakibe ngana twatinda, nga keera twagalukira yo ubugira kabiri.»

11 Lyeryo, yishe anababwira: «Bwo biri kwokwo, muyabiirage ku bindu biija bya mu kino kihugo kiitu, munabihambe mu ndaha ziinyu, munabitwalire uyo mutwali, lube lutengu. Mumútwalire ku buuki,

na'mavuta maniini go'mushishi, no'mubadu, na'manemane, ne'kungu, ne'loozi.

¹² «Na ku fwaranga zo mwâli twaziri, muyushuule kwe'zindi íziri nga zo. Zirya fwaranga ízikagalulwa mu masuuzu giinyu, mukwaniini muzigalulage. Hali ikyanya angaba akatagalwa mu kumùgalulira zo.

¹³ «Uyu mulumuna winyu, mugendanwe imwo'yo mutwali. ¹⁴ Rurema wo'bushobozi bwoshi amùtabaalage, gira amùyuvwirwe indengeerwa. Amùshwekuulire mwene winyu wa Simyoni, munagalukage mweshi kuguma na Binyamiini. Ne'ri abaana baani booshi bagamberera, bibaagage kwokwo.»

Yusefu agirira beene wabo ulusiku lukulu

¹⁵ Yabo bagala Yakobo, banayabiira yulwo lutengu, kuguma na zirya fwaranga za mbere, banayushuula na kwe'zindi íziri nga zo, banatwala na mulumuna wabo wa Binyamiini, banagenda i Miisiri.

Ne'ri bakahika yo, banayiyerekana imunda Yusefu. ¹⁶ Yusefu, mbu abonage Binyamiini ali kuguma na bakulu baage, anabwira umukozi wage: «Yaba bageezi, ubatwale i kaaya. Ugendi yabiira ikitugwa kiguma, unakibaage, unakideeke. Ku kyanya kya'kalenge-renge, tugayiji shangiira ibyokulya twe nabo.»

¹⁷ Uyo mukozi, anagendi gira nga ngiisi kwo abwirwa, anatwala yabo bakulu ba Yusefu imwage. ¹⁸ Ne'ri bakaba bakola mu twalwa, imitima yabo yanajajuka, banatondeera ukubuzania: «E balya, zirya fwaranga ízikagalulwa

mu masuuzu giitu, ziriyagagi nga zo zatuma twatwalwa imwage. Buno akoli loziizi ukutushweka, gira alonge ubulyo bwo'kutunyaga bapunda biitu, anatugire tube baja baage.»

¹⁹ Iri bakahika ha kisimba-lyango kye'nyumba ya Yusefu, banayegeera umukozi wage, banamúbwira: ²⁰ «E nahamwitu, twakuyinginga utukejeerere. Ku lulya lugeezi lwitu lwa mbere, ikyanya tukayiji gula ibyokulya hano, ²¹ tukahika ha'bageezi bali mu handa. Ne'ri tukashwekula amasuuzu giitu, twanakanguka ngana mu kubona ngiisi muguma witu, izaage fwaranga ziri mbiike ha kanwa ko'busuuzu bwage, buzira kuhala mwo. Aaho! Buno, twazireeta. ²² Yizo fwaranga, tutayiji nyandagi úkazibiika mu masuuzu giitu. Na kwakundi, twaleeta ne'zindi zo'kugula mwe'bindi byokulya.»

²³ Ulya mukozi anababwira: «Mutuuzagye, mutanayobohe. Rurema winyu, ye na Rurema wa yisho. Yehe Rurema, ye kazibiika mu masuuzu giinyu. Zirya fwaranga ziinyu ze'byokulya, keera n'gazyakiira.» Lyeryo, anashwekuula mwene wabo wa Simyoni.

²⁴ Uyo mukozi, anabatwala mu mwa Yusefu, anabaheereza amiji go'kuleeza ku magulu, anayahirira na bapunda baabo. ²⁵ Na bwo bâli mali gwanwa babwirwa kwo bagayiji shangiira ibyokulya na Yusefu, kyanatuma bagagwanwa balingikania ulutengu, gira bamúheereze lwo. Mukuba, âli agaahika ku kyanya kya'kalenge-enge.

²⁶ Uyo Yusefu, iri akataaha, banamúheereza yulwo lutengu. Lyeryo, booshi banafukama

imbere lyage, banahisa amalanga haashi.
²⁷ Yusefu anababuuza: «Ka mukiri bagumaana? Mukadeta kwo muki hiiti yisho. Aahago! Ka naye akiri mugumaana? Ka anakiri ho?»

²⁸ Na wa nabo, ti: «Daata alyagagi mukozi wawe. Akiri mugumaana, anakiri ho.» Banashubi yinama kandi mu kumúheereza ulushaagwa.

²⁹ Uyo Yusefu, mbu alambuulage amasu, anabona mulumuna wage wa Binyamiini, ye babutanwa, anabuuza: «Uyu, ka ye mulumuna winyu ye mukambwira?» Anabwira uyo mulumuna wage: «E mwana wani, Rurema akizi kugashaanira.»

³⁰ Lyeryo Yusefu, anayami gwatwa ne'ngumbu nyingi hi'gulu lyo'yo mulumuna wage. Na bwo âli kola ne'kifufu, kyanatuma agayimuka, anayingira mu kindi kisiika, anatondeera ukulira. ³¹ Iri akayusa ukulira, analeeza amijji i malanga, anayiyungumania. Anahuluka mu kisiika, anadeta: «Muleetage ibyokulya.»

³² Iri bakabireeta, banamúbiikira haagehaage. Na beene wabo nabo, banababiikira haabo-haabo. Kiri na'Bamiisiri ábâli laalisirwi na Yusefu, nabo banabiikirwa haabo-haabo. Mukuba, Abamiisiri, bâli kizi neena ukushangira na'Baheburaniya, mbu bwo bâli riiri kizira.

³³ Yabo bakulu ba Yusefu, banababwataza imbere lyage, ukukulikirana na kwo bâli londiini mu kubutwa, ukutondeerera ku we'fula, halinde ku wo'muzibo. Ikyanya bakabona kwokwo, banakizi lolana-lolana kwo, banasoomwerwa bweneene.

³⁴ Yusefu, anakyula kwa'bakozi baage bakizi lyosa ku byokulya ibyâli ku kashasha kaage, bakizi bitwala áhali bakulu baage. Si Binyami-ini yehe, bakamúheereza ibyokulya ubugira kataanu, ukuhima abaabo. Yabo booshi, bananywa idivaayi, banashagaluka.

44

Yusefu ashubi geza beene wabo

¹ Ha nyuma, Yusefu anabwira umwimangizi we'nyumba yage: «Yaba bandu, mu masuuzu gaabo, uhambage mwe'ngano yo ngiisi mundu angagala. Ne'fwaranga za ngiisi muguma wabo, unakizi zibiika ha kanwa ko'busuuzu bwage. ² Mu busuuzu bwo'lya wo'muzibo, uhambe mwe'fwaranga zaage, uhambage na mwo'rukuzo lwani, lulya úlukatulwa mu har-ija.» Uyo mwimangizi, mbu ayuvwe ngiisi kwo nahamwabo amúbwira, anagendi bigira.

³ Iri bukatejuukana, bakulu ba Yusefu banahanguulwa kwo bataahage na bapunda baabo.

⁴ Ne'ri bakaba batazi hika hala na'kaaya, Yusefu anabwira ulya mwimangizi: «Vwaruka, ukulikire baliira bandu. Mango wabaduuka, unababuuze: “Si nahamwitu amùgirira amiija. Aahago! Kituma kiki mwamúgalulira ubuligo?

⁵ Makagi gano? Si mwayija mwazimba urusoozo lwage, lunali lwo ali mu nywera kwo. Anali mu kizi lukoleesa mu kulagula. Ibala lino mwagira.”»

⁶ Uyo mwimangizi anayami genda abaland-iriziizi. Ne'ri akabaduuka, anabakanukira ku

gaago-gaago magambo. ⁷ Nabo, ti: «E nahamwitu, ikyanya watubwira yaga magambo, wakuura ku biki? Si tulyagagi bakozi baawe! Ibala mwene yiryo, bitangaziga kwo tuligire.

⁸ «Zirya fwaranga, ikyanya tukazigwana ziri njwekere mu tunwa twa'masuuzu giitu, ka utaki kengiiri kwo tukagira? Si ikyanya tukalyoka mu kihugo kye'Kaanani, tukakugalulira zo. Aaho! Ka ubwinagi kwo twangashubi zimba iharija, kandi iri inooro, mu nyumba ya nahamwinyu?

⁹ Yulwo rukuzo, iri wangalulonga mu busuuzu bwa muguma witu, unayami múyita. Na twe bandi tweshi, tunabaagage baja baawe.»

¹⁰ Uyo mwimangizi, ti: «Bwija! Bibaagage nga kwo mwadeta. Buno, ngiisi ye ngagwana ahiiti yulwo rukuzo, yoyo ye gaaba muja wani. Si mwe bandi mweshi, munasigale bazira buhube.»

¹¹ Lyeryo, ngiisi muguma wabo anashonoola ubusuuzu bwage ku mulindi, anabushwekuula.

¹² Uyo mukozi anatondeera ukukwabula mu masuuzu gooshi, mu kutondeerera ku bwe'fula, halinde ku bwo'muzibo. Ne'ri akahikaga ku busuuzu bwa Binyamiini, lulya rukuzo lwanaboneka mwo.

¹³ Lyeryo, yabo bakulu baage banatibaalirwa, banayami daatula ibyambalwa byabo. Ngiisi muguma wabo, anashubi shoneza ubusuuzu bwage ku punda wage, banashubi galukira mu kaaya.

Yuda abulanira Binyamiini

¹⁴ Ku kyanya Yuda na beene wabo baka-galukira imwa Yusefu, Yusefu âli ki riiri mu

nyumba yage. Ne'ri bakamúgwana mwo, banamúfukamira mu kuhisa amalanga haashi. ¹⁵ Yusefu anabamamira: «Makagi gano mwagira? Ka mutashubi yiji kwo'mundu úli nga niehe ashobwiri ukulagula?»

¹⁶ Yuda anamúshuvya: «E nahamwitu, ndaalyo igambo lyo twangaki deta imbere lyawe. Si Rurema keera ayerekana amahube giitu ku bweranyange. Aahago! Bwo'yu ye wagwanwa ali na yulu rukuzo lwawe, tweshi tukola tugaaba baja baawe.»

¹⁷ Na wa naye, ti: «Ukugira kwokwo, kutaagaaziga. Ndangayami mùgira mweshi mube baja baani. Si yoyu naaho ye wagwanwa ali no'rukuzo lwani. Ku yukwo, yehe ye gaanaba muja wani. Mwe bandi mweshi, mugalukirage imunda yisho mu kati ko'mutuula.»

¹⁸ Yuda anayegeera Yusefu, anamúbwira: «E nahamwitu, ungejeerere bweneene. Nakuyinginga, we kongwa, umbanguulage, nguganuuze ku magambo magerwa. Kundu we kola nga Faraho yenyene, haliko utambone ubuligo. ¹⁹ Tuli bakozi baawe. Ne'kyanya twâli riiri hano, ukatubuuza: “Ka muki hiiti yisho, kandi iri ugundi mulumuna winyu?”

²⁰ «Twanayemeera, ti: “Daata akiri ho, si akola mushaaja bweneene. Tunaki hiiti ugundi mulumuna witu wo'muzibo, ye daata akabuta mu bushaaja bwage. Uyo mulumuna witu, âli riiri na mukulu wage ye bakabutanwa ku nyina muguma. Haliko, uyo mukulu wage, keera akafwa. Ku yukwo, uyu mulumuna wage naaho,

ye koli sigiiri mu mwabo, ye na daata akoli biisiri kwo'mutima.”

²¹ «Ku kirya kihe, ukatubwira kwo tugendi kuleetera ye, gira uyiji múyibonera.

²² Twanakubwira: “Uyo, atangalyoka áhali yishe. Ne'ri angahalyoka, hali ikyanya yishe angayami fwa.”

²³ «Naawe wanatubwira: “Uyo mulumuna winyu, iri mutangayijanwa, mutatami boneka imbere lyani.” ²⁴ Kwokwo, ikyanya tukagalukira imunda daata, umukozi wawe, tukamúganuulira byoshi byo ukatubwira.

²⁵ «Ha nyuma, anatubwira: “Mushubi galuka, mugendi gula ibindi byokulya.” ²⁶ Haliko twanamúshuvya: “Bitagaaziga kwo tugende yo, buzira kugenda na mulumuna witu. Si ulya mutwali akayami shiikiza kwe'ri tutangamúleeta, tutatami boneka imbere lyage.”

²⁷ «Daata, umukozi wawe, akatubwira: “Muyiji kwo mukaanie wa Laheeri, n'gamúbuta kwa'baana babiri naaho. ²⁸ Na mu yabo bombi, muguma atakiri ho. Nyiji ku kasiisa kwo akajanganulwa ne'nyamiishwa. No'kulyokera ku yikyo kyanya, ndakaki shubi múbona. ²⁹ Uyu gundi, iri mwangamútwala, anakengeere agendi longa ye'maana mbi, mugaaba mwanyingiza mu kati ko'mwizingeerwe, na ngufwane, bwo ngola mushaaja.”

³⁰ «Ku yukwo, e nahamwitu! Iri nangagalukira imunda daata, umukozi wawe, buzira uyu mutabana, bwangaba buhanya ngana. Si ubugu-maana bwa daata, bukoli yegamiiri ku yugu musore. ³¹ E nahamwitu, iri tutangamúgalukana,

daata agayami fwa, tunabe twe twamúyita no'mukuume, bwo akola mushaaja.

³² «Ne'ngingwe, nienyene n'gayitanga mbe ngwati imunda daata, hi'gulu lya yugu musore. N'gamúbwira: “Iri ndangakugalukirana ye, halinde ushubi múbona, wangakizi ndya umulizi halinde imyaka ne'myakuula kwo nie wakuhubira.”

³³ «E nahamwitu, nakuyinginga, ulekage mbe nie gasigala ahandu ho'yu mutabana. Mbe nie gaaba muja wawe. Si uyu mutabana, umúhanguule agaluke na bakulu baage.

³⁴ Buzira yugu musore, ndashobwiri ukugalukira imunda daata. Ndanaloziizi mbone ngiisi kwo daata agalibuuka no'mukuume.»

45

Yusefu ayimenyeesa imwa beene wabo

¹ Yusefu atanaki bona ubulyo bwo'kuyihangirira imbere lya'Bamiisiri, kyanatuma agayami bahamuliza booshi, ti: «Hulukagi, mweshi!» Ne'ri bakahuluka, ndaaye muhalashongo úwâli ki sigiiri mwo.

Haahago, Yusefu anayimenyeesa imunda bakulu baage. ² Anatondeera ukubululuka bweneene. Kyanatuma Abamiisiri kwo bâli imbuga bagamúyuvwa. Umwazi gwanamenyeezana kiri ne'bwami.

³ Ulya Yusefu anabwira bakulu baage: «Nie Yusefu! Ka daata akiri ho?» Yabo bakulu baage, iri bakayuvwa kwokwo, yoo, banahinyanyala, banabula byo bagamúshuvya.

⁴ Yusefu anashubi babwira: «Namùyinginga, munyegeerage.» Ne'ri bakamúyegeera, anababwira: «Nie yolya mulumuna winyu wa Yusefu. Ikyanya mukanguliisa, nanaleetwa hano i Miisiri. ⁵ Halikago buno, mutaki jengeerwe, mbu bwo mukanguliisa. Mutanaki be no'luhahalizi. Si Rurema yenyene ye kalooza kwo munguliise, gira ngwanwe hano, halinde na nyiji mùkiza.

⁶ «Mu kino kihugo, tuki ryagagi mu mwaka gwa kabiri naaho gwo'mwena. Haki sigiiri igindi myaka itaanu. Na mwi'yo myaka, ndaaye úgaki lima mbu ayeze. ⁷ Rurema yenyene ye kagwanwa andeeta mu kino kihugo, bwo âli loziizi ukumùkiza ku njira ye'kisoomeza, halinde lyo mwe ne'mbaga ziinyu mukalongage ukuba ho.

⁸ «Mutali mwe mukandeeta ino munda. Si Rurema yenyene ye kandeeta yo. Ye kanangira mbe mukulu imunda mwami we'Miisiri. Uyo mwami, akambiika mbe mwimangizi we'bindu bya mu nyumba yage, na mbe mutwali kiri na mu kihugo kyoshi kye'Miisiri.

⁹ «Kwokwo, muvwarukage. Mugendi bwira daata kwo mugala wage wa Yusefu adeta kwokuno: “Rurema keera akanyimika mbe mutwali we'kihugo kyoshi kye'Miisiri. Mutaki tinde. Muvwaruke, muyije duba. ¹⁰ Ugayiji beera hoofi lyani, mu kihugo kye'Gosheni. Tuganabeera na bagala baawe, na bijukulu baawe. Uleetage ne'bitugwa byawe, kiri ne'bindi bindu byoshi byo uhiiti.

¹¹ «“Yaho i Gosheni, ngakutunga, mwe ne'mbaga yawe, kiri ne'bitugwa byawe, mutayiji kengeera mwakekerera. Hatanagirage ikindu

kyawe kyoshi ikigaahala. Mukuba, haki sigiiri igindi myaka itaanu yo'mwena.”»

¹² Yusefu anashubi babwira: «Bwo ngweti ngamùganuuzza, mwenyene keera mwayibonera. Kiri na mulumuna wani wa Binyamiini, naye keera ambona kwo nie Yusefu. ¹³ Aahago! Mugendi ganuulira daata kwo ndi mutwali mu kihugo kye'Miisiri. Mumúganuulire na ngiisi kwo mwenyene mwayibonera. Munavwarukage, mumúndeetere.»

¹⁴ Lyeryo, Yusefu anayimuka, anahoobera mulumuna wage wa Binyamiini. Bombi banayami tulikira mu malira. ¹⁵ Ha nyuma, anakizi hoobera na bakulu baage, iri analira. Yabo bakulu baage, banabuli tondeera ukumúganuuzza.

Faraho atumira Yakobo

¹⁶ Yugwo mwazi gwa'bakulu ba Yusefu, iri gukahikira mwami Faraho mu kajumiro, gwanamúshambaaza ngana, kuguma na'batwali booshi ba mu bwami bwage.

¹⁷ Kyanatuma mwami agabwira Yusefu: «Ubwirage bakulu baawe, kwo ngiisi muguma aheese punda wage umuteekerwa, banagalukire i Kaanani. ¹⁸ Bagendi ndeetera yisho, kuguma ne'mbaga zaabo. Mu kino kihugo kye'Miisiri, ngayiji babiika ahandu hiija, halinde batuule bwija mu kihugo kyani.

¹⁹ «Unababwire kwakundi, kwo batwalage na'magaare go'kubululwa, gira bakaleete mwo yishe, na bakaabo, kiri na'baana baabo baanuke.

²⁰ Mubabwire, kwo batayishuhize hi'gulu

lye'bindu byabo. Si ngiisi biija mu kihugo kye'Miisiri, ngakizi baheereza byo.»

²¹ Ikyanya bagala Yakobo bakayuvwa kwokwo, banasimbaha. Yusefu anabaheereza amagaare go'kubululwa, nga kwo mwami akakyula. Anakyula kwo babatekerere ne'ndanda.

²² Ngiisi muguma wabo, Yusefu akamúheereza ikyambalwa kihyahya. Haliko Binyamiini yehe, anamúheereza ibyambalwa bihyahya bitaanu, kuguma ne'fwaranga magana gashatu.

²³ Anatumira na yishe ngiisi ibyangamútabaala mu lugeezi. Akamútumira bapunda ikumi ábâli heesiri ibindu biija bya mu kihugo kye'Miisiri, na'mabuguma ikumi ga bapunda ágâli heesiri ingano ne'mikate, ne'zindi ndanda.

²⁴ Kwokwo, Yusefu anasezerana na yabo bakulu baage. Ne'ri bakaba bakola bagayimuka, anabahanuula kwokuno: «E beene witu, leero, mutagende mugalongoola.»

²⁵ Yabo bakulu baage, banalyoka yaho i Miisiri, banagalukira mu kihugo kyabo kye'Kaanani, imwa yishe Yakobo.

²⁶ Ne'ri bakahika áhali yishe, banamúbwira: «E daata, ka uli no'mwazi? Yusefu aki ba ho. Ye na koli ba mutwali mu kihugo kyoshi kye'Miisiri.»

Yishe mbu ayuvwagwe kwokwo, atanabayemeera. Ibiswasi byanatumuuka mwi'twe.

²⁷ Kundu kwokwo, banatondeera ukumúganuulira amagambo gooshi go Yusefu akabatuma. Ne'kyanya akabona amagaare go Yusefu akamútumira, mbu gayiji múyabiira,

haaho umutima gwage gwanayika mu nda.
²⁸ Anadeta: «Bwo'mwana wani Yusefu aki ba ho, ndaakikwo kundi. Namuyami genda yo ngana, gira ngendi múbona, índazi fwa.»

46

Yakobo ne'mbaga yage, bagenda i Miisiri

¹ Yakobo anahamba indundu ne'ngegere, anashokola injira yo'kugenda i Miisiri. Ne'ri akahika i Beeri-Sheba, anatanga amatuulo imwa Rurema wa yishe Hisake. ² Iri hakaba bushigi, Rurema anamúganuza ku njira ya'mabone, ti: «E Yakobo, e Yakobo!» Na wa naye, ti: «E waliha, ndi hano!»

³ Rurema anamúbwira: «Nie Rurema wawe, kiri na wa yisho. Aaho! Utayobohage ukugenda i Miisiri. Si iyo munda, ngakugira ube mulala úguhimbiri. ⁴ Ikyanya ugagenda yo, tugagendanwa. Na ha nyuma kandi, tunashubi galukanwa. Ne'kyanya ugaafwa, Yusefu ye gakufuba.»

⁵ Kwokwo, Yakobo analyoka yaho i Beeri-Sheba. Bagala baage, banamúshoneza mu galya magaare ga mwami we'Miisiri. Anatwalwa na'bali-kazi, na'baana baabo. ⁶ Banatwala ne'bitugwa byabo, kuguma ne'bindi byoshi byo bakatwa mu kihugo kye'Kaanani. Ku yikyo kyanya, akagendanwa na'ba mwi'kondo lyage booshi, ⁷ (kuli kudeta: bagala baage, na banyere baage, kiri na bijukulu baage, abanyere na'batabana).

Aba mwi'kondo lya Yakobo

⁸ Yabo bagala Hisiraheeri, bo bakagendanwa i Miisiri, kiri na'baana baabo, amaziina gaabo, go gaaga: Rubeni ye wâli riiri fula.

⁹ Bagala Rubeni, bâli Hinoki, na Paalu, na Hesirooni, na Karimi.

¹⁰ Simyoni naye, bagala baage bâli Yemweri, na Yamini, na Ohadi, na Yakiini, na Shohaari, na Sahuli. Uyo Sahuli, akamúbuta ku Mukaanani-kazi.

¹¹ Laawi naye, bagala baage bâli Girishooni, na Kohaati, na Meraari.

¹² Yuda naye, bagala baage bâli Heeri, na Honani, na Sheela, na Pereesi, na Zeera. Si Heeri na Honani bakafwira mu kihugo kye'Kaanani. Bagala Pereesi naye, bâli Hesirooni na Hamuli.

¹³ Hisakaari naye, bagala baage bâli Toola, na Puuva, na Yashubu, na Shimurooni.

¹⁴ Zabulooni naye, bagala baage bâli Sereedi, na Helooni, na Yahireeri.

¹⁵ Yabo booshi, bo baana Yakobo akabuta ku Leya, mu kihugo kye'Mezopotamiya. Akabuta na munyere wage wa Dina. Yabo baana, booshi bâli hisiri bandu makumi gashatu na bashatu.

¹⁶ Gaadi naye, bagala baage bâli Zifyoni, na Haagi, na Shuuni, na Hezibooni, na Heeri, na Haroodi, na Hareeri.

¹⁷ Hasheeri naye, bagala baage bâli Himuna, na Hishiva, na Hishivi, na Beriya, na mwali wabo wa Seera. Bagala Beriya nabo, Hebeeri, na Malikyeri.

¹⁸ Yabo, bo baana Yakobo akabuta ku Ziripa, ulya muja-kazi ye Labaani akaheereza munyere wage

wa Leya. Abandu booshi bo Ziripa akabutira Yakobo, bâli riiri ikumi na ndatu.

¹⁹ Yakobo, akabuta abatabana babiri ku mukaage Laheeri. Yusefu na Binyamiini.

²⁰ Yusefu naye, ikyanya âli kola mu kihugo kye'Miisiri, akabuta abatabana babiri, Manaasi na Hifurahimu. Yabo batabana, akababuta ku Hasinaati munyere Potifeera. No'yo Potifeera, âli riiri musingi wa'kaaya ke'Honi.

²¹ Binyamiini naye, bagala baage, bâli Beela, na Bekeeri, na Hashibeeri, na Gera, na Namaani, na Hehi, na Roshi, na Mupimu, na Hupimu, na Haridi.

²² Yabo bo baana ikumi na bana, bo Yakobo akabuta ku Laheeri.

²³ Daani naye, mugala wage ye Hushimu.

²⁴ Nafutaali naye, bagala baage, bâli Yahizeeri, na Guuni, na Yezeeri, na Shireemu.

²⁵ Yabo, bo baana balinda, bo Yakobo akabuta ku Biriha, ulya muja-kazi ye Labaani akaheereza munyere wage wa Laheeri.

²⁶ Abandu ba mwi'kondo lya Yakobo, ngiisi bo akabungana mu kihugo kye'Miisiri, booshi bâli hisiri makumi galindatu na ndatu, buzira kuharuura abali-kazi. ²⁷ Ne'yo munda i Miisiri, Yusefu âli mali gwanwa abutira ya'batabana babiri. Kwokwo, ikyanya abandu booshi be'mbaga ya Yakobo bakagenda i Miisiri, bâli hisiri bandu makumi galinda.

Yakobo ahika i Miisiri

²⁸ Uyo Yakobo, anatee tuma Yuda imunda Yusefu, kwo agwanwe amenya injira yo'kugenda i Gosheni. Ne'kyanya Yakobo ne'mbaga yage

bakahika yo, ²⁹ Yusefu analingikania igaare lyage lyo'kubululwa ne'fwarasi, anagenda yo, gira agendi sanganira yishe. Yusefu, mbu amúbonage, anamúhoobera. Yusefu, anamala ikyanya kingi amúhobiiri, iri analira.

³⁰ Uyo Yakobo, anamúbwira: «E mwana wani, keera nakuyibonera. Buno, lyo ngi yemeera kwo ukiri ho. Kundu nangakoli fwa zeene, umutima gwani gukoli yisiri mu nda.»

³¹ Uyo Yusefu, anabwira bakulu baage, na'bandu ba mu mbaga ya yishe: «E beene witu, ngola ngagendi menyeesa Faraho, kwo keera mwalyoka mu kihugo kye'Kaanani. Na buno mukola hano. ³² Na njubi múmenyeesa kwo mutuula batuuzi. Mwayija ne'mbene, ne'bibuzi, ne'ngaavu, ne'ndundu, ne'ngegere.

³³ «Ku yukwo, iri mwami angamúhamagala, anamùbuuze mbu bikagi byo mukizi kola, ³⁴ munamúshuvye: “E nahamwitu, tuli bakozi baawe! Ukulyokera ubwanuke bwitu halinde zeene, umukolwa gwitu, gutuula gwa butuuzi. E waliha, yubwo butuuzi bwitu, bulyokiiri mu bashokuluza biitu.”

«Ikyanya mugashuvya kwokwo, lyo agamúhanguula kwo mutuule haahano i Gosheni. Na íbyatuma namúbwira kwokwo, bwo nyiji kwa'Bamiisiri bali mu kizi neena abangere bweneene.»

47

¹ Yusefu, anagendi bwira Faraho: «E mwami! Daata, na beene witu, keera balyoka mu kihugo kye'Kaanani, bali kuguma ne'bibuzi byabo,

ne'mbene, ne'ngaavu, ne'ndundu, ne'ngegere. Na buno, bakoli tuuziri i Gosheni.»

² Ha nyuma, mu yabo bakulu baage, Yusefu anayabiira mwo bataanu, anagendi bayerekana imunda mwami. ³ Mwami, mbu ababonage, anababuuzza: «Biki byo mukizi kola?» Nabo, ti: «E waliha, tulyagagi bakozi baawe. Umukolwa gwitu, guba gwa kuragira ibitugwa. Yugwo mukolwa, gwo na bashokuluza biitu nabo bâli kizi gira. ⁴ Tuli bakozi baawe. Twayija, gira tutuule hano mu kino kihugo kyawe nga babunga. Mukuba, mu kihugo kye'Kaanani, ndaakizo ndagiriro ízikiri mwo. Si umwena gukola mu gunuuzza. Kwokwo, e nahamwitu, utuhanguulage, we kongwa, tutuule i Gosheni.»

⁵ Faraho anabwira Yusefu: «Yisho na bakulu baawe, we gabayubasa. ⁶ Mu kino kihugo kyoshi kye'Miisiri, we kola mutwali mwo. Aahago! Utoole ahandu hiija ho ugababiika. Wangabalekiiri kiri na haaho i Gosheni. Mu kati kaabo, iri wangabona mwe'bikalage bya'bashosi, banabe bayiji umukolwa gwo'kuragira, ubabiike babe bimangizi be'bitugwa byani.»

⁷ Ha nyuma, Yusefu anayerekana yishe Yakobo imunda mwami. Yakobo, iri akahika, anamúgashaanira. ⁸ Haaho, mwami anamúbuuzza: «Ewe! Ukoli hiiti imyaka inga?»

⁹ Yakobo, ti: «Imyaka yo ngoli hiiti mu kuno kujeba-jeba kwani, ikola myaka igana na makumi gashatu. Iyo myaka, iryagagi migerwa naaho, inayijwiri mwa'malibu. Na kwakundi, ndazi hika ku myaka ya bashokuluza baani, kundu nabo bâli kizi jeba-jeba.» ¹⁰ Haaho,

Yakobo anashubi mógashaanira, anamúsiga yaho.

¹¹ Mu yikyo kihugo kye'Miisiri, Yusefu anayubasa mwo yishe, kiri na bakulu baage. Anabaheereza ahandu hiija ho'kutuula, hoofi na'kaaya, nga kwokulya mwami âli mali gwanwa akyula. ¹² Na yaho i Rameseesi, Yusefu anakizi lungikira yishe ibyokulya, anakizi bilungikira kiri na bakulu baage, na'bandi booshi ba mu nyumba ya yishe, ukukulikirana na'magoorwa ga ngiisi mbaga.

Yusefu atabaalana mu mwena

¹³ Mu yikyo kihugo kyoshi kye'Miisiri, ibyokulya byâli ki bulisiri, halinde umwena gwanagenderera ukugunuuzza mwo. Abandu baamwo, kiri na'bandu be'Kaanani, banatondeera ukujamba. ¹⁴ Yusefu, ikyanya akaguliisa irya ngano, anakuumania ifwaranga zooshi za'bandu be'Miisiri, ne'za'bandu be'Kaanani. Yizo fwaranga, anakizi zitwala imwa Faraho.

¹⁵ Abandu be'Miisiri kuguma na'be'Kaanani, iri fwaranga zikabamalira, Abamiisiri booshi banagendi bwira Yusefu: «Kwokuno, tutaki hiiti kiri no'lusumuuni. Utuheereze byo tugaalya, e waliha! Ne'ri wangatuyima byo, tugayiji lambuukira mu masu gaawe.»

¹⁶ Yusefu, ti: «Bwe'fwaranga ziinyu keera zama, mundeeterage ibitugwa biinyu, gira tukizi bikaburania ne'byokulya.»

¹⁷ Kwokwo, yabo bandu banakizi mútwalira ifwarasi, ne'ngaavu, ne'bibuzi, ne'mbene, na

hapunda. Ikyanya âli kizi biyabiira, anabaheereze byo bagaalya. Yiby byokulya, umwaka gwoshi gwanamala Yusefu ali mu bikaburania ne'bitugwa.

¹⁸ Yugwo mwaka, iri gukamala, banashubi mûyijira, ti: «E nahamwitu, ndaahyo twangakubisha. Tutaki hiiti kiri na ihiteerwa ku shinda. Ifwaranga ziitu, ne'bitugwa biitu byoshi, we koli bihiiti. Si byo tukoli sigiriini naaho, galyagagi magala giitu, ne'ndalo ziitu.

¹⁹ «E nahamwitu, ka buli bwija kwe'ndalo ziitu zisibage, tunalambuukire mu masu gaawe? Kwokwo buno, ugulage amatongo giitu. Kiri na twenyene, utugulage, halinde tugendi ba baja ba mwami we'Miisiri. Kizima tulonge byo tugaalya. Byo ugatuheereza naaho, ziri imbuto zo tugabyala, gira tutayiji fwa. Kiri ni'daho liitu nalyo, litayiji kengeera lyaginiinuka.»

²⁰ Hi'gulu lya yugwo mwena, kyanatuma ngiisi Mumiisiri agaguliisa indalo yage. Yusefu anakizi zigulira mwami we'Miisiri, halinde ikihugo kyoshi kye'Miisiri kyanaba bikola bindu bya mwami. ²¹ Abandu be'mbande zooshi ze'Miisiri, Yusefu anabagira babe baja ba mwami wayo.

²² Halikago, amatongo ga'bagingi boohe, atanagahuma kwo. Mukuba, yabo bagingi, mwami âli biisiri ulubaaja hi'gulu lyabo, kwo bakizi longa umusheego. Kwokwo, bwo bâli rambiri ku musheego, kyanatuma amatongo gaabo, batakaguliisa.

²³ Yusefu anabwira abandu: «Mwehe ne'ndalo ziinyu, keera namûgula, mube baja ba mwami. Aahago! Imbuto zino, mugendi byala. ²⁴ Haliko,

ikyanya mugayimbula, mugaagira imituli itaanu. Umutuli muguma, munaguleete i bwami. Ne'gindi mituli ina, mugagisingula nga mbuto ziinyu, na nga byokulya biinyu, mwe na'baana biinyu.»

²⁵ Banamúshuvya: «E nahamwitu, watukiza ngana-ngana! Bwo watugirira amiija, tukola tugaaba baja ba Faraho.»

²⁶ Yusefu anabiika ulubaaaja mu kihugo kye'Miisiri, kwo ngiisi Mumiisiri yeshi, ku mwimbu gwage, akwaniini akizi tangira Faraho umutuli muguma gwa kataanu. Yulwo lubaaaja, lunakiri ho, halinde zeene. Si amatongo ga'bagingi naaho, go gatakaba bindu bya Faraho.

Yakobo alaga Yusefu

²⁷ Abahisiraheeri banatuula yaho i Gosheni, mu kihugo kye'Miisiri. Banakizi butira mwo, halinde banayushuuka bweneene, banatwira na mwe'bindu bingi. ²⁸ Yakobo akahisa imyaka ikumi ni'rinda atuuziri mu kihugo kye'Miisiri. Ne'myaka yage yoshi yo akalama, yâli riiri igana na makumi gana ni'rinda.

²⁹ Uyo Yakobo, iri akaba akola agaafwa, anatumira mugala wage wa Yusefu, anamúbwira: «Iri wangaba unguuziri, nakuyinginga ubiikage ukuboko kwawe hano mwi'dako lye'kibero kyani,* unandagaanie kwo utaganziika mu kino kihugo kye'Miisiri. We kongwa! Yiri igambo, ulingirire mu kati ko'lushaagwa. ³⁰ Ikyanya

* **47:29** 47.29 ubiikage ukuboko kwawe hano mwi'dako lye'kibero Kuli kubiika indahiro, mu kushiikiza lwoshi.

ngaafwa, unjaaze hano i Miisiri, unagendi nziika ha butambi lya bashokuluza baani.» Yusefu naye, ti: «E daata, yibywo wambwira, ngabigira.»

³¹ Yakobo anashubi deta: «Umbiikirage indahiro.» Kwokwo, Yusefu anamúbiikira yo. Hisiraheeri anayinika itwe iwa mushego.

48

Yakobo agashaanira bagala Yusefu

¹ Iri hakalenga isiku, Yusefu anabwirwa kwo yishe, ubulwazi bwamúkayira. Lyeryo, anayami yabiira bagala baage bombi, Manaasi na Hifurahimu, banagendi mútanduula. ² Ne'ri bakahika, Yakobo anabwirwa, ti: «Mugala wawe wa Yusefu, ayiji kutanduula.» Kwokwo, Yakobo anayihangaana, anavyuka, anabwatala ku miino ge'ngingo.

³ Uyo Yakobo, anabwira mugala wage wa Yusefu: «Rurema wo'bushobozi bwoshi, akambulukira kwo i Luuzi,* mu kihugo kye'Kaanani, anangashaanira, ti: ⁴ “Ngola ngakuheereza ibuta, na nguluze, halinde unabe shokuluza wa'bandu bo'mulala úguhimbiri. Abandu ba mwi'kondo lyawe, bagahyana kino kihugo, halinde imyaka ne'myakuula.”

⁵ «Ku kyanya ndâli zaazi yija hano i Miisiri, yaba bagala baawe bombi, Hifurahimu na Manaasi, ukagwanwa wababutira hano. Kwokwo, ngabaharuura nga baana baani, nga kwo Rubeni na Simyoni nabo, bali be'mwani. ⁶ Ngiisi bandi baana bo ugaabuta ha nyuma, booki

* **48:3** 48.3 Luuzi Kandi iri «Beteeri».

bagaaba be'mwawe. Ne'kyanya bakulu baabo bagahyana mu kihugo, lyo nabo bagalonga ubwabo buhyane.

⁷ «Ikyanya nâli kizi lyoka i Mezopotamiya, n'gajengeerwa bweneene, bwo nyoko Laheeri akafwira mu njira, mu kihugo kye'Kaanani. Ku yikyo kyanya, twâli kola hoofi ne'Hefurata. Nanamúziikira ku butambi bwe'njira yo'kugenda i Hefurata (yo Betereheemu ku zeene).»

⁸ Hisiraheeri, mbu abonage abaana ba Yusefu, anabuza: «Banyandi yaba?» ⁹ Na wa Yusefu, ti: «E daata, bagala baani, yaba. Rurema akabambeereza ino munda.» Yishe, ti: «Bayegeze hano, we kongwa, gira mbagashaanire.»

¹⁰ Hisiraheeri, amasu gaage gâli kola mwo'lundanda hi'gulu lyo'bushaaja, atanâli kizi ki bona bwija. Kwokwo, Yusefu anayegeza bagala baage áhali yishe. Yishe anabahoobera, anabanyunyuguta.

¹¹ Anabwira Yusefu: «E mwana wani, yaho kare, ndâli ki hiiti umulangaaliro gwoshi, kwo nangaki shubi kubanda kwi'su. Kundu kwokwo, Rurema akoli ngashaaniri bweneene. Keera nanabona kiri na'baana baawe.»

¹² Ha nyuma, uyo Yusefu analyosa bagala baage ku madwi ga shokulu wabo, anayinama, anahisa amalanga haashi.

¹³ Yusefu anashubi yabiira yabo bagala baage bombi, anagwata Hifurahimu no'kuboko kwage kwe'lulyo, anamúbiika uluhande lwo'lumoshu lwa Hisiraheeri. Naye Manaasi, anamúgwata no'kuboko kwo'lumoshu, anamúbiika uluhande

lwe'lulyo lwa Hisiraheeri. Ha nyuma, anabatundira yishe Hisiraheeri.

¹⁴ Haliko, Yakobo anashobeka amaboko gaage. Ukuboko kwe'lulyo, anakugololera kwi'twe lya Hifurahimu, anali ye wâli riiri muto. No'kuboko kwo'lumoshu, anakugololera kwi'twe lya Manaasi, ye wâli riiri fula.

¹⁵ Yakobo, anagashaanira Yusefu, ti:
«Bashokulu baani, Hiburahimu na Hisake, bâli tuuziri ne'ngoome nyiija na Rurema. Uyo Rurema, ye na yoyo úyamiragi ali mu ndongoora halinde zeene.

¹⁶ Umuganda wage, anakizi ngiza mu mabi gooshi.
Kwokwo, iyi misore nayo, akizi gigashaanira.

Bakizi buuzibwa kwi'ziina lyani, na ku maziina ga bashokulu baani, Hiburahimu na Hisake.

Banakizi yushuuka bweneene mu kihugo.»

¹⁷ Uyo Yusefu, mbu abonage kwo yishe abika ukuboko kwe'lulyo kwi'twe lya Hifurahimu, atanasiima. Anagira mbu akulyose ku lya Hifurahimu, gira akubiike ku lye'mwa Manaasi.

¹⁸ Anabwira yishe: «E daata, utagire kwokwo. Ifula yani, yo yeyi hano. Nakuyinginga, ubiike ukuboko kwawe kwe'lulyo kwi'twe lyage.»

¹⁹ Haliko, yishe analahira: «E mwana wani, nanga, ngoli yiji kwokwo. Abaana ba Manaasi nabo, багааба mulala úguhimbiri. Si mulumuna wage ye gamúkulira. Na'ba mwi'kondo lyage, bo bagakomooka mwe'milala mingi.»

²⁰ Ku lwolwo lusiku, Yakobo anabagashaanira, ti:

«Amaziina giinyu, Abahisiraheeri bagakizi gakoleesa mu kugashaanirana.

Bagakizi deta: “Rurema akizi kugirira amiija, nga kwo akagirira Hifurahimu na Manaasi.”»

Kwokwo, kwo Yakobo akasimbahiisa Hifurahimu ukuhima Manaasi.

²¹ Ha nyuma, Yakobo anabwira Yusefu: «Lolaga, e mwana wani! Ngola ngaafwa. Kundu kwokwo, Rurema, mugayamanwa, anashubi mugalulira mu kihugo kya bashokuluza biinyu.

²² Si wehe, nga mutwali wa'bakulu baawe, nakugabira ikihugo kye'Shekemu, kirya kihugo kyo n'ganyaga Abahamoori ku ngooti, na ku muheto.»

49

Yakobo agashaanira bagala baage booshi

¹ Ha nyuma, Yakobo anatumira bagala baage booshi, anababwira: «Mweshi mukumanage. Ngamumenyeesa ibigamukoleka kwo, mu siku izigayija.

² E baana baani, mukumanage, mundege amatwiri.

Munyuvwirize, nie yisho Hisiraheeri.

³ E Rubeni, we fula yani.

We na misi yani, bwo we katangi butwa.

Kwokwo, balumuna baawe booshi, we basumbiri ulushaagwa ne'misi.

⁴ Kundu kwokwo, ulyagagi nga migezi mikayu iri mu golomba.

Si mu kushonera ku ngingo yani na muguma mu
 bakanie, ukambonia ishoni.
 Ku yukwo, utagaki kulira abiinyu.

⁵ «Simyoni bo na Laawi, bali kikulu
 ne'kilumuna.

Bakakoleesa ibyugi byabo mu kuyitana.

⁶ Ku yukwo, ndâye ki yibiike mu magambi gaabo.
 Kiri ne'mihumaanano yabo, ndâye ki giyingire
 mwo.

Si bakaminika abandu ku buraakari bwabo,
 banatema ishuuli ikisi, mu kuyishesa naaho.

⁷ Yubwo buraakari bwabo, bwâli leeziragi
 ulugero. Kwokwo, mbudaasiri.

Ee! Ubute bwabo, nabudaaka ngana-ngana, bwo
 butali mwe'ndengeerwa.

Aba mu bibusi byabo, ngabashabulira mu kihugo
 kya Hisiraheeri,
 babe mijande-mijande.

⁸ «E Yuda, beene winyu bagakizi kuhuuza, ba-
 nakizi kufukamira.

Abagoma baawe nabo, ugakizi bakandamira.

⁹ E mugala wani wa Yuda, ulyagagi nga mwana
 we'ndare,

keera úwawajagira byo alonga i ruhiiviro,
 anashubi galukira mwi'bundo.

Ulyagagi nga ndare íshubi jujamiri, inakoli gwe-
 jiiri.

Aahago! Nyandi úwangaki givyula?

¹⁰ Abayuda bayamiragi bali ne'ngoni ye'kyami.

Itaganalyoka mu magulu ga mwami wabo,
 halinde ukuhisa ku kyanya ulya úgikwaniini
 agaahika.

Yehe, ibinyamahanga byoshi bigakizi
músimbaha.

¹¹ Agakizi shwekera punda wage ku mulandira
gwo'muzabibu.

Umwana wo'yo punda, agakizi múshwekera ku
kitombo kyagwo.

Aganakizi fula ibyambalwa byage mu divaayi.

Ne'kooti lyage, agalifuliisa umuko gwe'mizabibu,

¹² halinde amasu gaage ganadukumbuke bwe-
neene.

Amiino gaage nago, gagakizi ba meeru pepepe
ukuhima amata.

¹³ «Zabulooni, agatuula ku butambi bwe'nyaaja.

Amashuba, ganakizi yezeka ho.

Ulubibi lwe'kihugo kyage, lugahekera ku
kye'Sidooni.

¹⁴ «Hisakaari, ali nga kihagange kya punda,

úkoli gwejiiragi ha kati ke'miteekerwa ibiri.

¹⁵ Abwinagi kwo yaho ho ali mu luhuukira, hali
hiija,

na kwe'kihugo kisimisiizi.

Kyanatuma agaagoka, gira iyo miteekerwa, agi-
heekage.

Na mu kugiheeka, anabe muja wo'kukola ku
kahaati.

¹⁶ «Daani agakizi twala abandu baage,

nga kwe'gindi milala ituula igira.

¹⁷ Uyo Daani, agaaba nga mujoka úguli ku njira,
na nga kihoma íkiteziri ku butambi bwe'njira.

Kinakizi komera ifwarasi ku birenge,

halinde úgishoniiri kwo, anadeedeke umugongo
haashi.

18 «E Nahano, ndangaliiri kwo we gangiza.

19 «Gaadi, kundu agateerwa na'biitani,
haliko ye gabahima, anabashindibuke kwo.

20 «Hasheeri, ikihugo kyage kigayera bweneene.
Yibyobyokulya byage, bigakizi liibwa na'baami.

21 «Nafutaali, alyagagi nga kasa ákali no'butoge,
kanali mu buta abaana ábanonosiri.

22 «Yusefu alyagagi nga kitombo íkiri ha butambi
lye'shyoko, kinajoojesiri bweneene.
Amatavi gaakyo, gali mu yajabuka, halinde gana-
sooke ikyogo.

23 Abagoma baage, kundu bagweti bagamúlwisa
ne'miheto,
iri banamúshomboroza mu kumúlasha
imyambi,

24 haliko, akayama afumbiiti umuheto gwage.
Na'maboko gaage ganayama gayanguhiri.
Ali mu longa ubushobozi imwa Rurema wa
Yakobo.
Mukuba Rurema, ye kikalage kyo'mungere, ye
na Lwala lwa'Bahisiraheeri.

25 Rurema wa yisho, ye gakizi kutabaala.
Ye Rurema wo'bushobozi bwoshi, ye ganakizi
kugashaanira.
Kwokwo, ugakizi longa invula ukulyoka
mwi'gulu.

No'tudota, tunakizi bira mu kuzimu.

Ugakizi buta abaana bingi.
Kiri ne'bitugwa, binayolole.

²⁶ Imigashani yo wahaabwa na yisho, ihimiri
imigashani ye'migazi íyamiri ho.

Inahimiri na byoshi íbigiri kwo.

Iyo migashani yoshi, ikizi beera kwi'twe lya
Yusefu, na ku kashanga-mutwe kaage.

Mukuba, akuliiri bakulu baage booshi.

²⁷ «Binyamiini, alyagagi nga mulunga mulangi.
Shesheezi, guli mu zindukiri vwajagira ngiisi byo
gwalonga i ruhiiviro.

Na'kabigingwe, gunagabure imisigala.»

²⁸ Yabo booshi, yo milala ikumi ni'biri
ya'Bahisiraheeri. Ne'kyanya yishe Yakobo ak-
abagashaanira, gaago go magambo go âli kizi
babwira. Akagashaanira ngiisi muguma, nga
kwo bimúkwaniini.

Yakobo afwa

²⁹ Ha nyuma, Yakobo anakomeereza yabo
bagala baage kwokuno: «E baana baani, ngola
ngagwana bashokulu. Aaho! Mukanziikage
ngiisi ho bashokulu bakaziikwa, mu shinda íri
mu lwala, mu ndalo ya Hefurooni, Umuhiti.

³⁰ «Iyo shinda, iri mu ndalo ye'Makepela, hoofi
ne'Mamure, mu kihugo kye'Kaanani. Hibur-
rahimu ye kahagula imwa Hefurooni, Umuhiti,
gira habe ho agakizi ziikira beene wage.

³¹ «Haaho, ho Hiburrahimu na mukaage Saara
nabo bakaziikirwa. Kiri na Hisake na mukaage
Rebeka, nabo ho bakaziikirwa. Kiri na Leya

naye, haaho ho n'gamúziikira. ³² Iyo ndalo, ne'yo shinda íri mwo, akabigula imwa 'Bahiti.»

³³ Yakobo, mbu ayusagye ukulaga bagala baage, anashubi yilambika ku ngingo, anayami fwa, anagwana bashokulu.

50

Yakobo agendi ziikwa

¹ Uyo Yusefu, ikyanya yishe akafwa, anayami yilambika ku kirunda kyage. Anakizi múlirira, iri anamúnyunyuguta.

²⁻³ Ha nyuma, Yusefu anabwira abafumu ábâli kizi múkolera, kwo bayiji shiiga ikirunda kya yishe umuti, gira kitabole. Yabo bafumu, banamala isiku makumi gana bagweti bagakishiiga kwo'muti, nga kwe'migeeza yabo yâli riiri. Balya Bamiisiri, banahisa isiku makumi galinda bajondamiri, bali mu kigandaaro kya Yakobo.

⁴ Yizo siku ze'kigandaaro, iri zikamala, Yusefu anabwira abandu ba mu mbaga ya Faraho: «Mwe bakongwa! Namúyinginga, mugendi mbwirira Faraho ⁵ kwo daata akasiga ambikiisa indahiro, ti: “Ngola bu fwa. Kwokwo, ukagendi nziika mu shinda yo n'gahumba, mu kihugo kye 'Kaanani.” Ukukulikirana ni'ragi, nayinginga mwami ambanguule kwo ngendi ziika daata, na njubi galuka.»

⁶ Faraho, anatuma ishuvyo imunda Yusefu, ti: «Ugendi ziika yisho, nga kwo akasiga akubikiisa indahiro.»

⁷ Kwokwo, Yusefu anagendi ziika yishe. Abakozi booshi ba Faraho, na'balemberezi

baage, na'bashaaja ba mu yikyo kihugo, bana-genda bamúherekeziizi.

⁸ Na kwakundi, anagenda ne'mbaga yage, na beene wabo, na'bandi bandu ba mu mbaga ya yishe. Ábakasigala yaho i Gosheni, bali baana naaho, kuguma ne'bitugwa. ⁹ Mu Miisiri, mwâli riiri abasirikaani ba mwami. Bâli kizi gendera mu magaare go'kukizi bululwa ne'fwarasi. Nabo banagenda babaherekeziizi. Yabo booshi, bâli riiri katundu.

¹⁰ Ikyanya bakalyoka i Miisiri, banahika ha kajabo ko'lwiji Yorodaani. Na yaho, hâli ri-iri ikiyeluuliro kye'ngano, kyâli kizi buuzibwa Hataadi. Yaho, banajongama, iri banalira ku mwizingeerwe. Yusefu anamala he'siku zirinda, ali mu kigandaaro kya yishe. ¹¹ Abakaanani, kwo bâli riiri batuulaga ba yaho, iri bakabona ngiisi kwa'bandu babiika ikigandaaro ha yikyo kiyeluuliro, banakizi yibuuza: «E balya, kino kigandaaro kya'Bamiisiri, si kiriyagagi kya ka-hebuuza!» Kyanatuma yaho ha kajabo ko'lwiji Yorodaani, hagayinikwa iziina Habeeri-Miisiri, (kuli kudeta: kigandaaro kya'Bamiisiri).

¹² Yabo bagala Yakobo, kwokwo kwo bak-agirira yishe, nga kwo âli mali gwanwa abakomeereza. ¹³ Banatwala ikirunda kyage mu kihugo kye'Kaanani, banagendi múziika mu shinda ya mu ndalo ye'Makepela, hoofi ne'Mamure. Iyo shinda, Hiburahimu ye kagigula imwa Hefurooni, Umuhiti, gira habe ho agakizi ziikira beene wage.

¹⁴ Yusefu, iri akaba keera aziika yishe,

anashubi galukira i Miisiri, na bakulu baage, na'bandu booshi kwo bâli múherekeziizi.

Yusefu amala indaania za beene wabo

¹⁵ Balya beene wabo Yusefu, iri bakabona kwo yishe keera afwa, banahanuusania, ti: «Ala twe! Kwokuno daata afwa, ka Yusefu atakola agatuyihindulira? Bulya buligo bwoshi bwo tukamúgirira, ka atagaki yihoola hi'gulu lyabwo?»

¹⁶ Kyanatuma bagatumira Yusefu indumwa ídesiri kwokuno: «E nahamwitu, ku kyanya yisho âli kola mu laga, akasiga adeta: ¹⁷ “Mubwirage Yusefu kwo namúyinginga maashi, akejeerere beene wabo ku mahube gooshi go bakamúgirira.” Aaho! Nyiitu, tulyagagi bakozi ba Rurema wa yisho. Ku yukwo, twakuyinginga bweneene, utukejeerere ku mahube go tukakugirira.»

Iyo ndumwa, iri ikahikira Yusefu, anagwatwa ne'kifufu, anatondeera ukulira.

¹⁸ Ha nyuma, yabo beene wabo boonyene banamúgendera, banafukama imbere lyage, banadeta: «E Nahamwitu, tukola baja baawe.»

¹⁹ Haliko Yusefu anabashuvya: «Nanga, mutayobohe! Ka nie Rurema, mbu nimùhane?

²⁰ Mwâli shungisiri ukungira buligo. Kundu kwokwo, yubwo buligo, Rurema âli shungisiri ukubuyerekana mwa'miija. Âli loziizi ukukiza abandu bingi, nga kwo mukoli bwinagi.

²¹ Kwokwo, mutakizi ki yoboha. Mwehe na'baana biinyu, ngakizi mùheereza ibyokulya.»

Yabo beene wabo, iri bakayuvwa kwokwo, bana-holeera.

Yusefu afwa

²² Yusefu ne'mbaga ya yishe, banagenderera ukutuula iyo munda i Miisiri. Yusefu akalama imyaka igana ni'kumi. ²³ Anagashaanirwa ukubona abaana be'mwa Hifurahimu, halinde ku bajukuluza. Na kwakundi, abaana ba mwi-jukulu wage wa Makiiri mugala Manaasi, ye kabalera.

²⁴ Iri hakatama, Yusefu anabwira beene wabo: «Ngola bu fwa. Kundu kwokwo, Rurema agakizi mütabaala. Yehe, ye gamùlyosa mu kino kihugo, anamùtwale mu kihugo kyo akalagaania Hiburahimu, na Hisake, na Yakobo. ²⁵ Aahago! Mumbiikire indahiro, kwe'kyanya Rurema agay-iji mùguluula, mukataahane imigongolo yani.»

²⁶ Kwokwo, iri Yusefu akaba akola ne'myaka igana ni'kumi, anashaaja. Ikirunda kyage, banakishiiga kwo'muti, gira kitabole. Banakilambika mu kajumba, iyo munda i Miisiri.

clxxxix

**Ibibiriya: Igambo Iya Rurema mu ndeto
ye'kifuliiru
Fuliiru: Ibibiriya: Igambo Iya Rurema mu ndeto
ye'kifuliiru (Bible)**

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Fuliiru

Contributor: SIL International (in Africa)

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

871cddeb-c358-58e1-a46a-1b6006a51f3b